

ПОЕМАТА
CANTAR
ЗА МОЯ
DE MIO
СИД
CID

**ПОЕМАТА ЗА МОЯ СИД
СПОРЕД КРИТИЧЕСКИЯ
ТЕКСТ НА РАМОН
МЕНЕНДЕС ПИДАЛ**

Превод: Тома Ст. Томов

chitanka.info

ТОМА СТ. ТОМОВ

ВМЕСТО ПРЕДГОВОР

Поемата за моя Сид, издадена от Българската академия на науките в своя цялостен обем (увод, текст с насрещен превод, бележки, речник и библиография) за пръв път в България, е от особено значение за българската културна общественост.

Подобно на своята посестрима *Песента за Роланда*, издадена от Софийския университет преди 40 години,^[1] сега *Поемата за моя Сид* излиза на бял свят и се явява в своя пълен облик.

Обширният историко-литературен увод към поемата излезе в отделна книжка през 1980 г.^[2] Затова в сегашното издание този увод е даден в съкратена форма.

Поемата за моя Сид заедно с *Песента за Роланда* откриват бляскаво епохата на романския героичен епос. Създали литература в многобройни издания, изследвания, тълкуване и разпространение (вж. библиографията на това издание), те и досега са предмет на нови занимания. Тяхната слава е неувяхваща, както е неувяхващ споменът за техните герои.

България обича и цени старинните епични поеми и, като представя сега на българския читател испанската *Поема за моя Сид*, тя се приобщава така към световната култура.

[1] *Песента за Роланда според Оксфордския ръкопис Dugby* 23. Увод, текст и превод с 12 факсимилета, бележки, речник и показалец на собствените лични и местни имена, от проф. Тома Ст. Томов. С, 1942. 480 с. Жалко, че това добре стъкмено и пълно издание на прекрасната старофренска поема не видя своето второ появяване пред любознателната публика. ↑

[2] *Поемата за Сид*. Историко-литературен очерк. С, 1980. 100 с.

↑

ТОМА СТ. ТОМОВ

УВОД

Едно от най-старите и най-хубави произведения на испанската литература е *Поемата за моя Сид*,^[1] тази прекрасна поема за безграничната вярност на васала към краля, за примерната съпружеска и бащинска любов на героя, общочовешките качества и добродетели на воина, неговата безмерна храброст, непоколебимост и твърдост в боя, но и естествена проява на милост към победените вече маври.

Първоначалният период на испанската литература отразява взаимни влияния на редица елементи, които се проявяват в X и XI в. в Испания, а именно политически живот, феодален строй, църква, рицарска институция, за да споменем едни от най-важните. Те обуславят общия облик на епохата и обясняват духа, който излъчват тогавашните литературни произведения.

Всички тези фактори създават фона, върху който ще се зароди и развие средновековната испанска литература. Липсата на една обединяваща ръка, разпокъсаността на онова, което по-после ще се нарече Кастилия, на отделни провинции и феодални господарства, както и главното освободително движение срещу маврите, познато под името *Реконкиста* (отвоюване), намира своя отзвук и в литературата. Отначало (до XIII в.) съществуват различни диалекти, от които после се образува литературният език, основаващ се на кастилския говор: Такива диалекти са: *галисийският*, *леонският*, *наваро-арагонският*, *каталонският* и *мосарабският*. Последният запазва форми, свойствени на визиготската епоха. През XIII в. кастилският диалект става официален език вместо латинския. Литературата от XI до XIII в. в различните диалектни писмени паметници отразява не само географските и историческите особености на провинциите, на чийто диалект са писани тези паметници, но също така и политическите събития. Що се отнася до феодализма и всичките особености, които той донася със себе си, така наречените *Cantares de gesta* (героични поеми) носят най-дълбоко следите на това феодално общество и на

всичките вглобени едни в други отношения между васали и сеньори. Същото нещо е и с готическия дух и с положението и влиянието на църквата.

Разгледана от тази гледна точка, *Поемата за моя Сид* се явява тъкмо като най-характерната творба от първата половина на XII в. (1140 г. според общоприетото датиране на тази поема, предложено от Менендес Пидал), отразила вярвания, тежнения, идеали и стремежи на тогавашната епоха. Тя е била предшествувана от други по-раншни поеми (от X или XI в.), загубени, но следи от които се намират в хрониките и романсите: *Поемата за дон Родриго*, в която се разказва за насието, извършено от краля над някои тайнствени ковчези в Толедо, за незаконните връзки с дъщерята на графа дон Хулиан, за неговото отмъщение и за покаянието и смъртта на дон Родриго; *Поемата за Бернардо дел Карпио*, легендарния испански национален герой, създаден от народната фантазия и противопоставян на френския национален герой Роланд; *Поемата за Фернан Гонсалес*, отразила съперничеството на Кастилия и Леон и добитата накрая независимост на Кастилия; *Поемата за седемте инфанти на Пара*, в която се повествува трагичната смърт на седемте сина на Гунсало Густиос; *Поемата за инфанта Гарсия*, където се говори за смъртта на кастилския граф Гарсия Санчес, убит от синовете на граф дон Вела; *Поемата за Санчо II и обсадата на Самора*.

Приемница на всички тези творби и с много по-честита съдба от тях, *Поемата за моя Сид* поставя началото на едно духовно-светско творчество, превърнало се във величествена епопея, където блестят основните идеи за обич към родината, безпримерна васалска вярност, искрени съпружески и бащински чувства, прекрасно бойно другарство, омраза към маврите, прослава на Кастилия, краля и християнството. Това е недостигнат по своята хубост и въздействие средновековен литературен паметник, изразил феодално-политическото верую на своето време и отекнал за дълго в душите на цели поколения в Испания и по цял свят. Мястото на *Поемата за моя Сид* е едно от най-завидните: тя отваря бляскаво старата испанска литература и заедно с френската Песен за Роланда заема челно място в Романския героичен епос.

* * *

Поемата за моя Сид възпява верността на васала към своя сеньор краля; васал, който храбро се бие срещу маврите, налагайки им данък, кара да възтържествува правото на смелите срещу високомерието на старинните благородници (черта много демократична за онова време). Освен това поемата съдържа лични човешки елементи, които представят нейния герой не само като един изпитан воин, но също като нежен съпруг, любящ баща и завоевател, пълен с разбиране и великодушие.

Съдържанието на поемата накратко е следното:

Първа песен. Изгнаничеството на Сид. Крал Алфонсо VI е изпратил Сид в Андалусия, за да събере данъка от мавърските царе на тази страна. При завръщането си той е обвинен от зложелателните царедворци, че задържал за себе си част от данъка. Алфонсо повярва на клеветите и го праща на заточение. Разказват се след това подробно различните епизоди, станали през време на заточението: хитростта с ковчезите, напълнени с пясък, за сдобиване с пари от евреите търговци, сцената на прощаването между Сид и неговото семейство (жена му Химена и двете му дъщери доня Елвира и доня Сол) в манастира Карденя, превземането на различни мавърски градове и придобитата там плячка, дарът, който Сид изпраща на краля (30 коня обюздени и оседлани), но който не го умилостивява, покоряването на Сарагоса и победата над Барселонския граф (ст. 1–1085). Поетът разказва искрено, с голяма простота основната фабула. Планът е прост и ясен, няма удължавания. Авторът изтъква своя герой като много човечен, запазващ всичкото уважение и почит към краля, който го е заточил.

Втора песен. Сватбите на дъщерите на Сид. Сид е превзел Валенсия. Трогнат от новия подарък на Сид (200 коня обюздени и оседлани), кралят позволява на Химена и дъщерите ѝ да напуснат манастира Карденя и да се установят във Валенсия при Сид. Сид отблъсква нападенията на мароканския цар, дошъл да обсади Валенсия, и спечелва голяма плячка. Подбудени от алчност, инфантите на Карион молят краля да ги сватоса за дъщерите на Кампеадора. Кралят дава тържествено своята прошка на Сид, който, подчинявайки се на

кралската воля, омъжва дъщерите си за инфантите на Карион, без обаче сам той да желае тази женитба (ст. 1086–2277).

Трета песен. Оскърблението в Корпес. Тук се разказва за страхливостта на инфантите при отвързването и излизането на лъва от клетката му в палата, а също и за уплахата им в боя с мавърския цар Букар. От тази битка Сид излиза победител, спечелил огромна плячка. Разгневени от подигравките, на които са изложени в двора на Сид, инфантите решават да си отмъстят, като под предлог, че отвеждат съпругите си в Карион, за да ги настанят в своите владения, те спират по пътя в гората Корпес и там ги изоставят, след като им нанасят тежък побой. Кампеадорът е дълбоко засегнат от това оскърбление и търси правосъдие от краля. Алфонсо VI свиква Кортесите в Толедо и там се извършва съденето на инфантите, които в двубоя с предизвикалите ги воители на Сид са победени в Карион и заклеени като предатели и вероломници. Поемата завършва с повторната женитба на дъщерите на Сид с инфантите на Навара и Арагон (ст. 2278–3730).

* * *

Както при всяко епично произведение, и тук съществува двойствения елемент: легенда и действителност. Въпросът за отношението между тях в едно епично произведение е твърде сложен и представя проблеми както *общо*, отнасящи се до преминаването на историческата действителност в легенда и оттам като съставен елемент в една епична поема, така и *частни*, свързани специално с даден национален героичен епос. Така например едни са предпоставките за създаването на френския героичен епос, а други за раждането на испанските епични поеми. Много и разнообразни фактори вземат участие при определяне количеството на легендарни елементи, ако можем така да се изразим, в една поема, както и присъствието на достоверни исторически факти в друга. Това са на първо място историческите условия, при които протича животът на една страна, отдалечеността или близостта по време от или до една историческа действителност, на епохата, когато се създава поемата, а също и характерът, естеството на тези случки.

Една основна разлика бие в очи, когато се сравняват двете поеми: ако *Песента за Роланда* отразява най-вече феодалните нрави на Франция от XI в. с присъщите ѝ социални и политически противоречия, *Поемата за моя Сид* ни обрисова феодалния живот и бит в Испания от XI в., първата е по-военна и войнствена, а втората е по-човешка, тя ни представя наред с военните подвизи и домашния и частен живот на героя. Основата на *Песента за Роланда* е фантастична и анахронична, а на *Поемата за моя Сид* реалистична и много по-малко фантастична.

Трябва да се подчертае още, че *Поемата* е по-късна от *Песента* (писана между 1098 и 1108) с почти половин век, ако приемем с Менендес Пидал датата 1140 г. като *terminus a quo* за нейното написване и че тя се явява само 40 години след смъртта на Сид. Тези два факта са натежали в преценката за двете поеми и техния характер и са станали отправна точка за споровете около произхода изобщо на героичните поеми^[2] и връзката между *Песента за Роланда* и *Поемата за Сид*.

От друга страна, борбите, които е водила Испания срещу арабите още от VIII в. за извоюването на своята свобода, помощта, която ѝ е давала Франция в XI в. със своите войници, с монасите, които се спирани на последователните етапи от така наречения „*camino francés*“ (френски път) — от Бордо до Сантяго де Компостела, са способствували да се оживят спомените за лица и събития от минало време и да се създаде атмосфера, благоприятна за написването на епични поеми. Може да се допусне, все пак, междинни звена — съществуването на народни предания.

В Испания френската епопея е била доста разпространена поради факта, че някои френски поеми са възпявали герои, чиито подвизи са се осъществявали на испанска земя. И естествено *Песента за Роланда* е била най-познатата и най-любимата, понеже прославяла защитника на християнството (Карл Велики) и неговия племенник (Роланд) в борбите им срещу сарацините. Тъкмо тази общност на герои между Франция и Испания е била причината да се зароди друг един паметник на романската епична поезия — *Поемата за моя Сид*.

Забележителна и противоречива в много отношения е била личността на този голям народен деец от испанската Реконкиста. Него величаят едни, други корят и дори позорят. В различните епохи

образът на Сид е различно очертаван и неговите действия получават една или друга оценка според произхода на съответните извори — арабски (мюсюлмански) или кастилски (християнски). Преплитат се също така исторически и легендарни елементи в биографията на този испански национален герой.

И преди всичко кой е Сид и каква е била неговата дейност? Историята ни го представя като прочут кастилски военачалник, *Родриго*, съкратено *Руи*, *Диас де Бивар* (Rodrigo, Ruy, Diaz de Bivar), наричан още *Сид* (Cid), от арабски *sidi*, господар. Името Ruy Díaz mió Çid е било най-употребяваното. Давано му е било и прозвището *Campeador* (от лат. *Campidator*, *Campiator*, разпределител на терена при двубоите, но имащо и значението на „храбър воин“, „ратник“, когато е победил в двубой един наварски рицар).

Родриго де Бивар трябва да се е родил към 1043 г. Откъм майка си (Teresa Núñez) принадлежи към старинен благороднически род; откъм баща си е бил от много прославена, но скромна благородна фамилия. Неговата военна кариера започва от времето на Фернандо I, който, издъхвайки, повиква своите синове и дъщери и им разпределя владенията си: на Санчо — Кастилия, на Алфонсо — Леон, на Гарсия — Галисия, на Елвира — областта Торо, на Урака — Самора; но Санчо не е доволен от завещанието. След смъртта на баща си той започва война със своите братя и сестри, за да съсредоточи властта на всичките владения в свои ръце: превзема Галисия от Гарсия и го затваря в тъмница, отнема Леон от Алфонсо, който избягва в Толедо; но Урака се е укрепила в Самора и оказва отпор. Санчо обсажда Самора, но бива убит от предателя Велидо Долфос. Това се разказва в епичната поема *Cantar de Sancho II y el Cerco de Zamora* (Поема за Санчо II и обсадата на Самора). Отгледан в двора на Фернандо I, Сид се издига при Санчо II и достига до високия чин на „алферес“ (носител на кралското знаме и меч, т.е. военачалник, или, за да се изразим със съвременния термин, главнокомандуващ на всичките негови войски). Сид е вземал живо участие във всички войни, които Санчо е водил със своите братя и сестри. Своето прозвище *Campeador* Сид получава в 1066 г., когато при един спор между Кастилия и Навара двете страни решават да прибегнат до двубой между избран рицар от едната и другата страна. Сид, застъпващ интересите на Кастилия, побеждава избрания от

Навара рицар. По това време, пък и по-рано, той е участвувал в разпри между християнски крале и техните мавърски васали.

При Алфонсо VI, възцарил се след смъртта на брат си Санчо, Сид е бил един от дванадесетте рицари, които според преданието са накарали краля да се закълне в църквата света Гадеа, че няма пръст в смъртта на брат си. Това може би е било една от причините за неразположението на Алфонсо към Сид; друга причина се е криела в обстоятелството, че Сид е бил от кастилските благородници и срещу него се обявяват леонските благородници, които само чакат сгоден случай да го скарат с краля. И такъв случай им се предоставя: завърнал се от арабски области, където е бил натоварен да събере обичайния годишен данък от мавърските царе, Сид бива обвинен от враждебно настроените към него царедворци в присвояване на част от тези данъци. Помнейки още обидата от изтръгнатата клетва, Алфонсо повярва на клеветите и го заточава. И оттук нататък легендата се намесва в живота на историческия Сид и прави от него верния васал въпреки всичко на краля Алфонсо VI.

Р. Менендес Пидал подчертава, че, макар и заточен, историческият Сид е останал верен на краля; той го почита и уважава като свой сеньор, макар кралят да се отнася гневно и несправедливо към него.^[3] По съществуващото тогава право прогоненият Сид не е дължал вярност на краля, но той е бил предан нему през целия си живот. Когато превзема Валенсия, при силната съпротива на краля, той все пак заявява, че градът остава под властта на неговия господар, краля дон Алфонсо.^[4] И това той го прави не толкова по лични причини, колкото поради мисълта за отечеството, с което той ще бъде примирен, когато Алфонсо му даде своята прошка.

И сега, какво ехо е предизвикал споменът за Сид? — Той е станал непресекващ извор на поетическо творчество. Още приживе на героя е била съчинена една поема на латински *Carmen Campidoctoiiis*, а възможно е да е имало и преди нея песни или разкази за Сид от участниците в неговите походи. Друго едно повестуване е *Historia Roderici*, написана вероятно към 1110 г., чийто оригинал е загубен, но от която има по-късни остатъци, включени в *Primera Crónica General* от 1289 г. От XII в. (1140 г.) е нашата *Поема за моя Сид* (*Cantar de Mio Cid*); от XIV в. е *Cantar de Rodrigo*. А после класическият, неокласическият, романтичният и новият испански театър възкресяват

фигурата на Сид, така че, сътворила толкова много произведения в своята страна, тя преминава границите на своето отечество, и отеква във Франция, където Корней, вдъхновил се от Guillen de Castro-вата пиеса *Las Mocedades del Cid* (1621 г.), написва своята героична трагедия „*Le Cid*“ (1636 г.), пример на героичен морал за френската младеж, дори и до днес. В по-нови времена Виктор Юго (в своята „*Légende des Siécles*“), Ередия, Льоконт дьо Лил дават различни облици на испанския национален герой. В Германия Хердер е увековечил в своите стихове любовта между Сид и Химена; в Англия — Локхарт и Гибсон, поетичните хроники на Соути и Денис — в Италия — романсерото за Сид от Пиетро Монти; в Швеция — преводът направен от принц Оскар Фредерик, по-късно крал Оскар II; в Дания — фрагментите, написани от Карл Багер и т.н.^[5]

* * *

Кога е била написана самата поема и кой е бил нейният автор? *Поемата за моя Сид* е споделила участта на много други средновековни поеми (във Франция *Песента за Роланда* е анонимна и без точно установени дата и място на написване). В самата Испания анонимността на творбите е характерна черта за средновековната испанска литература; едва от XIII в. нататък авторите ще почнат да изявяват своето бащинство, като означават накрая своето име (Берсео, например).

Ако се обърнем към поемата, накрая (в т.нар. *Explicit*, прибавен в XIV в.) ще прочетем:

*Quien escribió este libro del Dios parayso, amen!
Per Abbat le escribió en el mes de mayo
En era de mili C. C. [C] XL. V. años.*

*На този, който написа (преписа) тази книга,
Бог да даде рая, амин!
Пер Абат я написа в месец май,*

на 1345 година от тази ера.^[6]

Явно е, според Пидал^[7], че този едничък ръкопис е бил преписан в XIV в. и не може да бъде първичният оригинал, а един обикновен препис, понеже към 1289 г., когато се е довършвала *la Primera Crónica General*, *Поемата за моя Сид* е била много позната и не е била разпространявана под първоначалната си форма, съдържаща се в казания ръкопис, но преработена и разширена, което показва, че вече доста време тя се е казвала.

Различни са били мненията относно датата на написването на поемата. Пидал е склонен заедно с други изследвани да я отнесе към средата на XII в. — 1140 г.^[8]

Във всеки случай авторът трябва да е бил *жонгльор* (*juglar*), а не духовник, от областта Мединасели, чиито места той познава добре; човек с известна култура.

* * *

Единството на поемата за нас е ясно и то се проявява както в замисъл, така и в композиция.

Ако нейният автор не ни е познат и никакви данни не могат, макар и отчасти да ни осведомят за неговото жизнено поприще и за неговата дейност, нека видим какво ще ни каже поне неговото дело, неговата творба, която е все пак пълната му духовна и морална изява, неговото слово, самият той.

В композицията личат ясно три главни части: I. *Изгнаничеството на Сид*, което образува материалната и морална предпоставка на поемата; II. *Сватбите на дъщерите на Сид*, където продължават победите на Сид срещу маврите и най-вече превземането на Валенсия, изпратеният за втори път дар на краля и последвалото примирие с Алфонсо; кралят оженва дъщерите на Сид за инфантите на Карион III. *Оскърблението в Корнес*, нанесено на дъщерите на Сид от техните съпрузи, замислено като отмъщение за присмехите на двора поради тяхното малодушие при случката с лъва и поради страха, показан в битката с мароканския цар Букар. Кралят, комуто Сид се

оплаква за нанесената му обида, свиква Кортесите в Толедо и там инфантите са осъдени. В двубоя с тримата воители на Сид те са победени и заклеени като предатели, а междуременно пратеници на инфантите от Навара и Арагон поискват ръката на дъщерите на Сид за своите принцове. Сватбите се отпразнуват блестящо и Кампеадорът е на върха на славата си. Планът на поемата е прост, единен и прегледен, с една силна вътрешна обосновка. Изложението е също така лишено от ораторски похвати, то е определено от естественото протичане на събитията и сочи на една добре замислена идея, представена, както видяхме, в три последователни етапа.

И все пак основната мисъл си остава идеята за освобождението на Испания от маврите, именно тя вдъхновява Сид в неговите военни подвизи. Голяма част от поемата е изпълнена с разкази за превзетите от Сид градове: Кастехон, Алкосер, Алканис, Мурвиедро, Себоля и Валенсия. Тази основна мисъл е свързана с васалната преданост на Сид към краля и домашния бит на героя.

* * *

При преценката за изкуството в едно произведение трябва да се изхожда и от това, дали то представя нещо единно в замисъл и композиция или е откъслечно. В нашия случай *Поемата за моя Сид*, дело на един автор, съчетава в себе си качествата на една стегната композиция, хомогенен епически стил и съответни изразни средства.^[9]

Поетът е центрирал своя разказ около заточението на Сид и произлезлите от това обстоятелства по-нататъшни действия на героя по отношение, от една страна, на краля (запазена към него васална преданост) и на маврите, от друга (превземане на техни градове и земи); но паралелно с това се развива и друго едно действие: личният домашен живот на Сид, показан в неговите отношения и постъпки към жена и деца, действие, което завършва в един пръв етап с женитбата на доня Елвира и доня Сол (макар не по желанието на баща им) с двамата инфанти на Карион; и най-последно, естествено последствие от този неравен и нещастен брак, както и от особения характер на инфантите — малодушие в боя и високомерие и жестокост в държане и обноски, разтрогване на брака (с посрамване на инфантите в Толедо) и

повторното щастливо омъжване на дъщерите на Сид за инфантите на Навара и Арагон. Това е, тъй да се изразим, един триптих, чиито три елемента са логично и здраво свързани помежду си.

Поетът разказва просто, без превземки; той показва своите герои в момент на размисъл, действие и борба. Всичко е сбито и силно подчертава единството на поемата. Тонът дори е един и същ, тук-таме разнообразен с една или друга отсенка на мисълта или чувствата, но в общата линия останал верен на вдъхновението, което оживява поемата: вдъхновение на поет, проникнал до същността на подбудите, каращи неговите герои да действуват съобразно с едни или други помисли, които те могат да имат, съчетани с практическите изисквания на времето. Тези елементи дават един възвишен, идеален и същевременно реалистичен, исторически облик на изкуството в тази поема. Противно на *Песента за Роланда*, за която има много и различни редакции и преправки, *Поемата за моя Сид* е стигнала до нас само в един-единствен ръкопис от XIV в. (не съвсем пълен и на много места погрешен). В края ние четем името на преписвача Per Abbat и датата на преписването 1345 г. (по старото испанско леточисление), което отговаря на 1307 г. След дълги и подробни изследвания на ръкописа и на грешките, разместени стихове и т.н., Р. Менендис Пидал заключава, че „ръкописът на Пер Абат иде, през една непрекъснатата серия от копия, от оригинала, написан към 1140 г.“^[10]

Накрая трябва да споменем, като плод на дългите занимания и изследвания на *Поемата за моя Сид*, монументалното критично издание на Менендис Пидал, което използвахме за нашия превод.^[11]

В превода си сме се старали да се придържаме колкото е възможно по-близо до текста. Ние сме на мнение, че при старинните текстове трябва да се съобразяваме със състоянието на езика по онова време и да не го осъвременяваме, защото текстът издава една простота и дори известна грубост, която сме искали да запазим.

[1] Наричана още *Поемата за Сид*, *Песента за Сид*. ↑

[2] Налице са по този въпрос двете противоположни теории (още непримирени) на Жозеф Бедие за френския произход на героичните поеми срещу тая за *германския произход* на Р. Менендес Пидал, както и за *индивидуалния фактор в творбата* (ср. **J. Bédier**. *Légendes épiques*. Paris, 1910) срещу традиционализма на Менендес Пидал (ср.

R. Menéndez Pidal. *La Chanson de Roland y el neotradicionalismo*. Madrid, 1955. ↑

[3] **R. Menéndez Pidal**. *La España del Cid* T. 1–2, 5a ed. Madrid, 1956; t. 2, 593–594. ↑

[4] Пак там, с. 520. ↑

[5] Пак там, 611–612 *passim*. ↑

[6] Т.е. 1307 г. ↑

[7] R. Menéndez Pidal. *Cantar de Mio Cid*. T.1. Crítica del texto. Madrid, 3a ed., 1954, p. 19 (Filiación del actual manuscrito). ↑

[8] R. Menéndez Pidal. *España del Cid*. T.1, p. 20, 28. ↑

[9] Напоследък в една своя статия, озаглавена *Dos poetas en el „Cantar de Mio Cid“*, печатана в *Romanía*, t. 82, 145–200 и препечатана в сборника статии *En torno al Poema del Cid*, Barcelona, 1964, 109–162, Р. Менендес Пидал повторно разглежда въпроса за авторството на *Поемата за моя Сид* и излиза с мнението, че *двама* автори са взели участие в написването на поемата: „единият от San Esteban de Gormaz, доста старинен, добър познавач на миналите времена, чиято поезия е много близка до историческата действителност; другият от Medinaceli, по-късен, много чужд на станалите събития по времето на Сид, поради което той е поетизирал по-свободно“. Основата на това изследване е в съпоставянето на историческите събития с данните в поемата, доста изменени от предполагаемия втори поет от Мединасели.

И все пак, колкото умело и ерудирано да е направено това тъй подробно изследване и тия съпоставки с историята, нам лично (трябва да признаем това) не ни се сториха много убедителни: исторически неверности или отклонения, анахронизми и други несъобразности, хумористични и други новелистични сцени могат да се срещнат повече или по-малко във всяка поема; от друга страна един автор може да бъде неравен в своето творчество и творбата му може да съдържа доста разнообразни елементи и най-после авторът е поет, а не историк, за да предаде точно историческите събития (ако приемем, както и трябва да приемем, че легендата е изиграла и тук своята роля). Ето защо, ние ще продължаваме да смятаме, че авторът на поемата е *един*, проявил своя талант и в трите песни на творбата. ↑

[10] **R. Menéndez Pidal**. *Cantar de Mio Cid*. T. 1, 32–33. ↑

[11] **R. Menéndez Pidal**. *Cantar de Mio Cid*. T.1. Crítica del texto y gramática. Madrid, 1908, 1954; T.2. Vocabulario, Madrid, 1911, 1954; T.3.

Texto del Cantar y adiciones, Madrid, 1911, 1956. [↑](#)

ТОМА СТ. ТОМОВ

КНИГОПИС НА „ПОЕМАТА ЗА МОЯ СИД“

ДИПЛОМАТИЧЕСКИ ИЗДАНИЯ

Menéndez Pidal, Ramón. Cantar de Mío Cid. Texto, gramática y vocabulario. Cuarta parte. Vol. 3. Texto del Cantar y adiciones. 3a ed. corr. Madrid, Espasa-Calpe, 1956.

Том 3 от критичното издание на Р. М. Пидал съдържа: I. Палеографичен текст на поемата с критични бележки върху текста (909–1016); II. Критично установен текст с бележки върху отделните стихове (1017–1164); III. Добавки и поправки (1165–1224); IV. Библиографични съкращения.

ФАКСИМИЛИРАНИ ИЗДАНИЯ

Menéndez Pidal, Ramón. Poema de Mío Cid, facsímil de la edición paleográfica de M. Pidal. Madrid, 1961.

ИЗДАНИЯ, СТЪКМЕНИ НАПРАВО ПО РЪКОПИСА

(ПО ХРОНОЛОГИЧЕН РЕД)

Ulibarri. Historia del Famoso Cauallero Rodrigo de Bibar, llamado por otro nombre Çid Campeador, sacada de su original por Juan Ruiz de Vlibarri, en Burgos a 20 de Octubre de 1596 años. Manuscrito de la Biblioteca Nacional, ms. 6328 (ant. R-200).

Sánchez, Thomas Antonio. Colección de poesías anteriores al siglo XV, por D. Thomas Antonio Sánchez. T. 1. Madrid, 1779.

Damas-Hinard, J. S. A. Poème du Cid. Texte espagnol, accompagné d'une traduction française, de notes, d'un vocabulaire et d'une traduction par — Paris, Imprimerie Impériale, 1858 (chez Perrotin éditeur).

Janer, Poetas castellanos anteriores al siglo XV. Colección... aumentada é ilustrada. por D. Florencio Janer. Madrid, 1864. Biblioteca de

Autores Españoles de Rivadeneyra. T. 57.

Vo11möller. Poema del Cid, nach der einzigen Madrider Handschrift... von Karl Vollmöller. Halle, 1879.

Huntington. Poem of the Cid. Text, reprinted from the unique manuscript at Madrid, by Archer M. Huntington M. A. Vol. 1, New York, 1897; Vol. 2, англ. превод, 1902; Vol. 3, 1903, бележки.

Menéndez Pidal, Ramón. Cantar de Mío Cid. Texto del Cantar y adiciones. Vol. 3. Madrid, Espasa-Calpe, 3a ed. corr. 1956.

ПЪЛНИ ИЗДАНИЯ

(ПО ХРОНОЛОГИЧЕН РЕД)

Bello, Andrés. Obras completas, t. 2. Santiago de Chile, 1881 (ed. postuma).

Lidfors, V. E. El Poema del Cid. Con una introducción y notas in-4, VIII-164 páginas, en Lunds universitets arskrift, XXXI y XXXII Lund, 1895.

Menéndez Pidal, Ramón. Poema del Cid. Madrid, 1898; 21900.

Bertoni, Giulio. Il Cantare del Cid. Bari, Laterza, 1912 (con introduzione, note e due appendici).

Menéndez Pidal, Ramón. Poema de mío Cid. (Clásicos castellanos. T. 24, Ed. La Lectura, 1913, con introducción y notas).

Poema de Mio Cid y otros monumentos de la primitiva poesía española, editados según los textos más recientes y autorizados (Poema de Mío Cid, 11–167). Madrid, Ed. Saturnino Calleja, 1929.

Menéndez Pidal, Ramón. Cantar de Mío Cid. Vol. 1. Crítica del texto y Gramática. Madrid, Espasa-Calpe, 1908, 1954; vol. 2. Vocabulario. Madrid, Espasa-Calpe, 1911, 1954; vol. 3. Textos paleo-gráfico y crítico. Madrid, Espasa-Calpe, 1911, 1956 (con Adiciones).

Това е най-доброто и пълно издание на старинната испанска поема. Текстът е съставен по метода, за който се говори в увода на т.3. Вторият том съдържа пълен речник на Поемата с езикови, културно-исторически и други сведения за липа, местности, предмети и събития; в т.3 е поместена „Критика на текста и пълна граматика на Поемата“.

Kohler, Eugène. Le Poème de mon Cid. Texte critique établi par don Ramón Menéndez Pidal. Traduction française et préface de — (Témoins de l'Espagne. Textes bilingues. 1. Paris, Librairie C. Klincksieck, 1955).

Keller, A. Poema de mío Cid. — Altspanisches Lesebuch. Leipzig, 1890 (v. 1–88, p. 2–3).

Restori, A. La Gesta del Cid. Milano, 1890, 29–95.

Gorra, S. Lingua e letteratura spagnuola delle origini. Milano, 1898 v. 1–51, 236–377, 1085–1149, 3568–3622; p. 187–199).

Zauner, A. Altspanisches Elementarbuch. Heidelberg, Carl Winter, 1908 (v. 78–200, p. 136–140).

Menéndez Pidal, Jimena. Poema del Cid y otras gestas heroicas. Selección, notas y mapas por — Biblioteca literaria del Estudiante. Madrid, 1923 (texto incompleto, notas y vocabulario).

Ford, J. M. D. Old Spanish readings. Boston (s. a.), (v. 1–20, 78–208, 1085–1220, p. 13–20).

Werner, Ernest. Blütenlese der älteren spanischen Literatur Leipzig-Berlin, B. G. Teubner, 1926 (v. 1568–1618, 2013–2042, 2689–2762, 3127–3174, p. 1–8).

Muler t, Werner. Lesebuch der älteren spanischen Literatur. Halle a/S., Niemeyer Verlag, 1927 (v. 1–55, 1167–1220, p. 1–6).

Kuhn, Alwin. Poema del Cid. — Auswahl, herausgegeben von — Sammlung romanischer Übungstexte, 31. Halle (Saale), Max Niemeyer Verlag, 1961 (vv. 1–212, 242–386, 570–825, 870–899, 956–1086; 1167–1384, 1570–1771, 1831–1958, 1999–2140, 2182–2277, 227–2337, 2491–2862 b, 2968–3428, 3523–3730).

ПРЕВОДИ

Испански

Salinas, Pedro. Poema de Mío Cid, puesto en romance vulgar y lenguaje moderno en versos. Musas lejanas. Mitos. Cuentos. Leyendas. 8. Madrid, Revista de Occidente, 1926.

Reyes, Alfonso. Poema del Cid. Texto y traducción. Prosi-ficación hecha por — Madrid, Espasa-Calpe, 1930.

Bergua, L. Cantar de Mío Cid. Versión en prosa. Madrid, 1934.

Guarner, L. Poema de Mío Cid. Transcripción moderna versificada por — Prólogo de Dámaso Alonso. Madrid, 1946.

Goic, Cedomil. Poema de Mío Cid. Versión en prosa por — Santiago de Chile, 1954.

Estrada, Fr. López. Poema de Mío Cid. Versión en octosílabos. Valencia, 1955.

Martínez Burgos, M. Poema de Mio Cid. Versión versificada. Burgos, 1955.

Pérez de Urbel, Fr. Justo. Poema de Mío Cid. Versión en verso alejandrino, por — Burgos, 1955.

Torne r, Florentino M. Poema de Mío Cid. Versión en prosa. México, 1957.

Cela, Camilo José. Poema de Mio Cid. Versión versificada. Palma de Mallorca, 1957–1959.

Руски

Ярхо, Б. И., Ю. Б. Корнеев Песень о Сиде. Староиспанский героический эпос. Переводы текстов Б. И. Ярхо и Ю. Б. Корнеев. Издание подготовил А. А. Смирнов. М.-Л., Изд. Академии Наук СССР, 1959.

Италиански

Cannizaro, T. Il Cantare del Cid, in versi. — In: Critica ed Arte. Catania, 1907.

Bertoni, Giulio. Il Cantare del Cid. Introduzione, versione, note, con due appendici. A cura di — Bari, Gino Laterza & figli, 1912.

Coltelli Lanciano, D. Poema del Cid. Traduzione di — 1929.

Battaglia, S. Poema de Mio Cid. Edizione, traduzione e commente, a cura di — Napoli, 1943.

Guerrier Crocetti, Cantillo. Il Cantare del Cid. Traduzione in prosa di — In: Il Cid e i cantari di Spagna. Firenze, Sansoni, 1957, 243–353.

Zazzaretti, Alessandro. Il Cantare del Cid. Traduzione in endecasillabi. Roma, 1963.

Френски

Damas-Hinard, J. S. A. Poème du Cid. Texte espagnol accompagné d'une traduction française, de notes, d'un vocabulaire et d'une introduction. Paris, Imprimerie Impériale, 1858 (chez Perrotin, Ed.)

Saint-Albin, Emmanuel de. La Légende du Cid. T.1. Paris, 1866, 225–334.

Kohler, Eugène. Le Poème de mon Cid. Traduction française et préface de — (Témoins de l'Espagne. Textes bilingues. 1. Paris, Librairie C. Klincksieck, 1955.

Немски

Wolff, O, L. B. Das Gedicht vom Cid. In der Versweise des altspanischen Originals zum erstenmal in das Deutsche übertragen und mit erklärenden Anmerkungen begleitet. Jena, Hochhausen, 1850.

Adam, J. Übersetzung und Glossar des altspanischen „Poema del Cid“. — Romanische Forschungen, 32 (Prosa). Erlangen, 1912.

Английски

Huntington, Archer M. Poem of the Cid. Text reprinted from the unique manuscript at Madrid, by — Vol. 2. English translation. New York, 1909. J.M.Dent & Sons Ltd, 1959.

Merwin, W. S. El Poema del Mío Cid. A verse translation by. — London.

Simpson, B. The Poem of the Cid, translated by. — University of California Press, 1962.

Финлански

Estlander, C. G. Poema del Cid i svensk öfversättning med historisk och kritisk inledning utgifvet av Dr Carl Gustaf Estlander. — In: Acta Societatis Scientiarum Fennicae. T.8. P.2. Helsingfors, 1–193, 1863.

Португалски

Lopez Vieira, Afonso. O Poema do Cid. Versão em prosa da gesta castelhana do seculo XII „Cantar de Mío Cid“ por. — Lisboa, 1929. 155 p.

НЕПЪЛНИ ПРЕВОДИ

Френски

Mérimée, E. Le Poème du Cid. Extraits (Introduction et notes). Les Cent chefs-d'oeuvre étrangers. Paris, La renaissance du Livre Is. d. I, 1915?

Немски

Huber, V. Amad. От стих 2280 до края в ритмична проза в Geschichte des Cid, 1829.

Английски

Ormsby, J. The poem of the Cid (Непълен превод с предговор). London, 1879.

ИЗСЛЕДВАНИЯ ВЪРХУ „ПОЕМАТА ЗА МОЯ СИД“

Общо върху Средните векове и испанските героични поеми

Alonso, Dámaso. La primitiva épica francesa a la luz de una nota emilianense. Revista de Filología española. 38, 1953, p. lsq.

Alonso, Dámaso. De los siglos oscuros al de oro. Madrid, Editorial Gredos. Biblioteca Románica Hispánica, 2. Estudios y ensayos Madrid, 1958 (За „Nota Emilianense“, 35–44).

Blasi, F. Epopea spagnuola. Modena, 1938.

Cagigas, Isidro de las. Los Mozárabes de España. 2 vol. Madrid, 1947–1948.

- Cagigas, Isidro de las.** Los Mudejares. Madrid, 1948.
- Castro, Américo.** España en su historia Judíos, Moros y Cristianos. Buenos Aires, 1948.
- Castro, Américo.** La realidad histórica de España. Méjico, Porrúa Hermanos, 1954.
- Castro, Américo.** Origen, ser y existir de los españoles. Madrid, Taurus, 1959.
- Curtius, E. R.** Literaturästhetik des Mittelalters. — Zeitschrift für romanische Philologie, t. 68, 1948.
- Dozy, R.** Recherches sur l'histoire et la littérature de l'Espagne pendant le Moyen Age. 2 vol. 3e éd. Leyden, 1881–1882.
- Garate Cordoba, José María.** Espíritu y milicia en la España medieval. Madrid. Publicaciones españolas, 1967.
- Guerrieri Crocetti, C.** Problemi di epica spagnola (Estr. dal „Giornale italiano di Filología“, A. VI, 4; VII, 1).
- Guerrieri Crocetti, C.** L'Epopea Spagnola. Milano, Bi-anchi-Giovini, 1947.
- Horrent, Jules.** La Chanson de Roland dans les littératures française et espagnole au Moyen Age. Paris, Société d'édition „Les Belles Lettres“, 1951.
- Horrent, Jules.** Sur le „Carmen Campidoctoris“. — In: Stui in onore di A. Monteverdi. Vol. 1. Modena, 1959, 334–352.
- Lévi-Provençal, E.** La Civilisation Arabe en Espagne. Paris, 1948. Trad. esp. Buenos-Aires, 1953.
- Menéndez Pidal, Ramón.** Historia de España. 4 vol. Madrid, 1953–1954.
- Menéndez Pidal, Ramón.** La Epopeya Castellana a través de la literatura española. Buenos Aires, 1945.
- Menéndez Pidal, Ramón.** Los Godos y la epopeya española (Chansons de geste y baladas nórdicas). Buenos Aires. Colección Austral, Espasa-Calpe, 1956. Sobre „El Cid“: 244–255.
- Menéndez y Pelayo, Marceline** Antología de líricos castellanos. T. 2. Madrid, 1903.
- Menéndez y Pelayo, Marceline** La primitiva poesía heroica. — In: Estudios y discursos de crítica histórica y literaria. Vol. 1, 1942.
- Menéndez Pidal, Ramón.** La Leyenda de los siete infantes de Lara. Madrid, 1934.

Menéndez Pidal, Ramón. Leyenda de la condesa traidora y el Romanz del Infant García. — In: Idea imperial de Carlos V. Colección Austral, 1940.

Menéndez Pidal, Ramón. Poesía juglaresca y juglares. Colección Austral, 1942.

Menéndez Pidal, Ramón. Reliquias de la poesía épica española, 1951.

Menéndez Pidal, Ramón. La forma épica en España y en Francia. — In: De primitiva lírica española y antigua épica. Buenos Aires, Espasa-Calpe Argentina, 1951, 37–43.

Menéndez Pidal, Ramón. Miscelánea histórico-literaria. Colección Austral. Buenos Aires, Espasa-Calpe Argentina, 1952.

Menéndez Pidal, Ramón. Castilla. La tradición, el idioma. 3a ed. Madrid, Espasa-Calpe, 1955.

Menéndez Pidal, Ramón. Poesía juglaresca y orígenes de las literaturas románicas. Madrid. 1957.

Menéndez Pidal, Ramón. Los españoles en la literatura. Colección Austral. Buenos Aires, Espasa-Calpe Argentina, 1960.

Menéndez Pidal, Ramón. La épica medieval en España y en Francia. — In: En torno al poema del Cid. Barcelona, E.D.H.S.A. 2a ed. 1964, 69–94.

Meregalli, Franco. Questioni riguardanti l'Epica spagnola. Milano-Venezia, „La Goliardica“. Edizioni universitarie, 1949.

Milá y Fontanals, Manuel. De la poesía heroico-popular castellana. 7. Barcelona, 1874 (Obras completas. T. 7, 1896).

Milá y Fontanals, Manuel. De la poesía heroico-popular castellana. Edición preparada por M. de Riquer y Joaquín Molas. Barcelona, 1959 (Consejo Superior de Investigaciones científicas.).

Puyol, J. Edición y estudio del Cantar de Sancho II.

Reig, C. El Cantar de Sancho II y cerco de Zamora. Madrid, 1947.

Richthofen, E. von. Estudios épicos medievales. Madrid, 1954.

Riquer, Martín de. Los cantares de gesta franceses (sus problemas y sus relaciones con España). Madrid, Editorial Gredos. Biblioteca románica hispánica, 3, Manuales, 1952.

Vernes, J. Los Musulmanes Españoles. Barcelona, 1961.

Crónica particular del Cid. Burgos, 1512, Incunable.

Michel, F. Las Mocedades del Cid ó Crónica Rimada. Viena, 1848.

Huici Miranda, Ambrosio. Las Crónicas latinas de la Reconquista. Valencia. 2 vol., 1913.

Menéndez Pidal, Ramón. Primera Crónica General. Madrid, Gredos. Vol. 1–2, 1955.

ОБЩИ СЪЧИНЕНИЯ И ИЗСЛЕДВАНИЯ ВЪРХУ „ПОЕМАТА ЗА МОЯ СИД“

Camón Aznar, José. El Cid, personaje mozárabe. — Revista de Estudios Políticos, vol. 17. Madrid, 1947, 109–141.

Castro, Américo. Poesía y realidad en el Poema del Cid. — Tierra Firme, 1. Madrid, 1935, 7–30.

Castro, Américo. Poesía y realidad en el Poema del Cid. — In: Hacia Cervantes. Madrid, Taurus ediciones, 1957, 3–17.

Cirot, G. Le Cid, le Condottiere de Dozy est mort. Bulletin Hispanique, Bordeaux, 1929, vol. 31, p. 96 sq.

Cirot, G. Le vrai Cid. — Bulletin Hispanique, 41 1939, 86–89.

Clissold, Stephen. In search of the Cid. London, 1965 (с изобилна библиография).

Delluc, Louis. Um monje-cavalher: En Jeróni de Perigus, companhon del Cid. Anales del Centro de Cultura Valenciana, t. 19, 1951 250–274.

Fitzmaurice-Kelly, James. Histoire de la littérature espagnole. Trad. 3e éd. Paris, C. Klincksieck, 1928, 16–22.

García López, J. Historia de la literatura española. 6a ed. Barcelona, Ed. Vicens-Vives, 1961, 31–37.

Garey-Davis, J. Realism and humor in the Cid. Kentucky Foreign Language Quarterly. T. 5, 1958, 66–73.

Gicovate, Bernardo. La fecha y composición del Poema del Cid. — Hispania, t. 39, 1956, 419–422.

Guerrieri Crocetti, C. Motivi dominanti nel Cantare del Cid. — In: Problemi di Filología neo-latina. Paris, 1943.

Guerrieri Crocetti, C. Il Cid e i Cantari di Spagna. Firenze, 1957.

Haemel, Adalbert. Der Cid im spanischen Drama des XVI und XVII Jahrhundert. Halle a/S, 1910.

Hills, E. C. The unity of the Poem of the Cid. — Hispania, 12, 1929, 113 sq.

Horrent, Jules. El Cantar de Mío Cid frente a la tradición rolandiana, 1955. — In: Coloquios de Roncesvalles. Universidad de Zaragoza, 1956, 189–209, sobre la imitación francesa.

Horrent, Jules. Tradition poétique du „Cantar de mío Cid“ au XIIe siècle. — Cahiers de Civilisation Médiévale, t. 7. Poitiers, 1964 451–477.

Hurtado de la Serna, J., González Palencia. Historia de la literatura española. 5a ed. Madrid, 1943, 53–68.

Kienast, Walther. Zur Geschichte des Cid. — Deutsches Archiv für Geschichte des Mittelalters, Jg. 3, 1939, Heft 1. Weimar, 1939.

Lévi-Provençal, E. Le Cid de l'histoire. — Revue Historique, vol. 180. Paris, 1937.

Lidfors, E. Zum Poema del Cid. — Zeitschrift für romanische Philologie, p. 618, ss., 1905.

Martins, Mario. O „Poema de Mio Cid“ e o psiquismo espanhol. — In; Brotéria, 1937, fasc. 3, 311–318.

Menéndez Pidal, Ramón. El Cid Campeador. Biografía. Colección Austral, 1950.

Menéndez Pidal, Ramón. Poesía e historia en el mío Cid. — In: De primitiva lírica española y antigua épica. Colección Austral. Buenos Aires, Espasa-Calpe Argentina, 1951, 11–23.

Menéndez Pidal, Ramón. La España del Cid. Vol. 1–2. 5a ed. Madrid, Espasa-Calpe, 1956.

Menéndez Pidal, Ramón. Dos poetas en el Cantar de mío Cid. — Romania, t. 82, 145–200.

Menéndez Pidal, Ramón. En torno al Poema del Cid. 2a ed. Barcelona, E.D.H.A.S.A., 1964.

Moreno García, C. El Cid en la literatura española. — Revista Contemporánea, 83. Madrid, 337–356.

Pantorba, Bernardino de. Historia y Fábula del Cid. Madrid, 1961.

Pellegrini, S. Épica francese e Cantar de mío Cid. — Cultura neolatina, 1943, 231–238.

Pérez de Urbel, Fr. J. Tres notas sobre el „Cantar de mío Cid“. — Boletín de la Institución Fernán González, t. 36. Burgos, 1955, p. 637 sq.

Puyo1, J. Le Cid de Dozy. — Revue Hispanique, vol. 23, 1910, 424–476 (Critique de l'opinion de Dozy sur le Cid).

Spitzer, Leo. Sobre el carácter histórico del Cantar de Mío Cid. — Nueva Revista de Filología Hispánica, 2, 1948, 105–117.

Ubieto Artet a, A. Observaciones al „Cantar de Mío Cid“ Arbor, t. 37, Madrid, 1957, 145–170.

Valbuena Prat, Ángel. Historia de la literatura española. T. 1. Barcelona, 1937, 19–49.

Zingarelli, N. Per la genesi del Poema del Cid: alcuni raffronti con la Crónica general. — Scritti de varia letteratura. Milano, 1935.

Zorrilla, José. Leyenda del Cid. Madrid, 1882.

Смирнов, А. А. Песнь о Сиде как литературно-исторический и художественный памятник. — В: „Песнь о Сиде“, староиспанский героический эпос... М.-Л., Изд. Академии Наук СССР 1959, 214–226.

Смирнов, А. А. Испанский героический эпос и сказания о Сиде. — В: „Песнь о Сиде“, староиспанский героический эпос... М.-Л., Изд. Академии Наук СССР, 1959, 165–213.

СПЕЦИАЛНИ СЪЧИНЕНИЯ И ИЗСЛЕДВАНИЯ ВЪРХУ „ПОЕМАТА ЗА МОЯ СИД“

Върху езика и стила на „Поемата за моя Сид“

Alonso, Dámaso. Estilo y creación en el Poema del Cid. — In: Ensayos sobre poesía española. Madrid, 1944.

Chasca, Edmund de. Estructura y forma en el Poema de Mío Cid. Hacia una explicación de la imitación poética en la historia de la epopeya castellana. Iowa City. México, 1955–1956.

Giľman, S. The imperfect tense in the Poema del Cid. — Comparative Literature, 8, 1956, 291–366.

Horrent, Jules. Notes de critique textuelle sur le Cantar de Mio Cid. — In: Mélanges de Linguistique Romane et de Philologie Médiévale offerts à M. Maurice Delbouille. T. 2. Gembloux, Ed. J. Duculot, 1964, 275–289.

Koerbs, F. Untersuchungen der sprachlichen Eigentümlichkeiten des altspanischen „Poema del Cid“. Bonn, 1893.

Kullmann, E. Die dichterische und sprachliche Gestalt des „Cantar de Mio Cid“. — Romanische Forschungen, 65, 1931, 1–65.

Menéndez Pidal, Ramón. Cantar de Mio Cid. Vol. 1: Gramática; vol. 2: Vocabulario. Madrid, Espasa-Calpe, 1954.

Menéndez Pidal, Ramón. Fórmulas épicas en el Poema del Cid. — In: Los godos y la epopeya española. Madrid, Colección Austral, Espasa-Calpe, 1956.

Palacio Madrid, Francisco. ¿Se escribió en Cumiel de Hizán el Poema de „Mio Cid“? — Boletín de la Institución Fernán González, t. 37, 1958, 60–67, 134–143.

Staaf, E. Contribution à la syntaxe du pronom personnel dans le Poème du Cid. — Mélanges Chabanneau, Romanische Forschungen, ed. Vollmöller, 23, 1907, 621–635.

Върху Испанския романсеро за Сид

Bertoni, Giulio. Il Cantare del Cid. Bari, Laterza, 1912. Върху испанските романси за Сид вж. 179–184.

Duttenhofer, F. M. Der Cid. Ein Romanzen-Kranz. Erste vollständige Übertragung von — Leipzig, 1842; Berlin, 1852, 1854, 1858.

Eitner, Karl. Die Romanzen von Cid aus dem Spanischen übersetzt von — Leipzig, 1886.

Gibson, J. Y. The Cid Ballads. 4 vol. London, 1887.

Guerrieri Crocetti, C. Il Cid e i Cantari di Spagna. За романсите вж. Introduzione, (LVIII-XCIV, Firenze, Sansoni, 1957.

Herder (Johann Gottfried von). Der Cid. Nach spanischen Romanzen besungen. Tübingen, 236. Различни издания: Tübingen 1820; Carlsruhe 1821; Tübingen 1845; Stuttgart, 1859; Leipzig 1869; Berlin 1876; Stuttgart 1877; Leipzig, 1895; Nürnberg, 1913; Bielefeldn und Leipzig, 1920; Leipzig, 1926.

Keller, A. Romancero del Cid. Stuttgart, 1840.

Lewis, G. Ballads of the Cid. London, 1883.

Lockhardt, J. G. Ancient Spanish Ballads. London, 1823.

Menéndez Pidal, Ramón. Poesía popular y Romancero. — Revista de Filología Española, 3, 1916.

Menéndez Pidal, Ramón. Poesía popular y poesía tradicional. Oxford, 1922.

Menéndez Pidal, Ramón. El Romancero: Teorías e investigaciones. Madrid, 1928.

Menéndez Pidal, Ramón. Poesía juglaresca y juglares. Madrid, 1924, Colección Austral, 1942.

Menéndez Pidal, Ramón. Romancero Hispánico. — In: Menéndez Pidal, R. Obras completas. Vol. 9, 10. Madrid, Espasa-Calpe, 1954–1956.

Menéndez y Pelayo, Marcelino. Romancero del Cid. — In: Antología de poetas líricos. T. 8–12. Madrid.

Pérez-Gómez, Antonio. Miscelánea cidiana. — In: Estudios dedicados a Menéndez Pidal. T. 6, 1956, 447–463 (En torno al Romancero).

Romancero del Cid. Notas preliminares de F. S. R. Madrid. Colección Crisol. 4a ed. Aguilar, 1962.

Wolf (F.). Über die Romanzen-Poesie der Spanier, 1846–1847.

Върху асонансите, стихотворния размер и ритъма на „Поемата за моя Сид“

Cortés y Vázquez, Luis L. Ritmo, color y paisaje en la Chanson de Roland y en el Poema del Cid. — Boletín de la Biblioteca Menéndez y Pelayo, t. 30, 1954, 111–170.

Curtius, E. R. Zur Literaturästhetik des Mittelalters, I, 5, Der Cid Rhythmus. — Zeitschrift für romanische Philologie, 58 (1938), 162–172.

Lang, H. R. Notes on the metre of the Poem of the Cid. Romanic Review, 5, 1914.

Staaf, E. Quelques remarques concernant les assonances dans le „Poeme du Cid“. — In: Homenaje a Menéndez Pidal. Madrid, 1924, 417–429.

Върху правните норми в „Поемата за моя Сид“

Corominos. Las ideas jurídicas en el Poema del Cid. — Revista general de legislación y jurisprudencia, vol. 97, 1900.

Hinojosa, E. de. El derecho en el „Poema del Cid“. — In: Homenaje a Menéndez y Pelayo. T. 1. Madrid, 1899, 551–581.

Horrent, Julio. La jura de Santa Gadea. — In: Homenaje a Dámaso Alonso. Madrid, Editorial Gredos, 1961, 241–265.

Menéndez Pidal, Ramón. Una duda sobre el duelo en el Poema del Cid. Acta Salmaticensia, Strenae, t. 16, 1962, 14–19.

Merês, Paulo. O Poema do Cid e a historia do duelo. — Boletim da Faculdade de Direito. Coimbra, vol. 37, 1962. Separata, 30 p.

Исторически и географски данни в „Поемата за моя Сид“

Álvarez, Fray Jesús. El Cid y Cárdena. Burgos, 1952.

Gómez, E. García. El rey Búcar del Cantar de mio Cid. — In: Studi orientalistici Levi Delia Vida. 1. Roma, 1956, 371–377.

Horrent, Jules. Localisation du Cantar de mio Cid. — In: Mélanges offerts à René Crozet. Poitiers, Société d'Etudes Médiévales, 1966, 609–615.

Jimeno, Jimeno, Domingo (Pascual). Del Poema del Cid. Castillejo de Roblado escenario de la afrenta de Corpes. — Boletín de la Institución Fernán González, t. 34, 1955, 719–721.

Montgomery, Th. The Cid and the Count of Barcelona. — Hispanic Review, 1962, p. 1 sq.

Ramsden, H. The taking of Alcocer (Cantar de Mio Cid, vss. 574–610). — Bulletin of Hispanic Studies, t. 36, 1959, 129–134.

Rüssel, P. E. San Pedro de Cárdena and the heroic History of the Cid. — Medium Aevum, 27, 57–79.

Васални отношения

Chasca, E. de. The King-Vassal Relationship in El Poema del Cid

Li Gotti, E. Cantar de Mio Cid, cantar de buen vasallo. — In: Letterature moderne, 1951, 521–543.

McMillan, D. L'humiliation du Cid. — In: Coloquios de Roncesvalles. Universidad de Zaragoza, 1955, 253–261 (Sobre el verso 2022).

Salinas, Pedro. El Cantar de Mio Cid. Poema de Honra y la vuelta al esposo. — In: Ensayos de literatura hispánica. Madrid, Aguilar, 27–72.

Евреите в „Поемата за моя Сид“

Cantera Burgos, Francisco. Raquel e Vidas. — Boletín de la Institución Fernán González, t. 34, 1955, 631–633.

Cantera Burgos, Antonio. Breves palabras más sobre Raquel e Vidas. — Boletín de la Institución Fernán González, t. 35, 1956, 26–27.

Cantera Burgos, Antonio. Raquel e Vidas. — Sefarad, t. 18, 1958, 99–108.

Gómez, E. García. Esos dos judíos de Burgos. — El Andalus, 16, 1951, 224–227.

Resnick, Seymour. Raquel e Vidas and the Cid. — Hispania, t. 39, 1956, 300–304.

Salomonski, Eva. Raquel e Vidas. — vox Románica, 15, 1957, 215–230.

Realia в „Поemата за моя Сид“

Garate Córdoba, José María. Espíritu y milicia en la España medieval. Madrid. Publicaciones españolas, 1968.

González, José. Babiaca, el cavallo del Cid. — Archivos leoneses, t. 10, 1956, 108–119.

Hendrix, W. S. Military tactics in the Poem of the Cid. — Modern Philology, vol. 20, Chicago, 1922, 45–48.

Menéndez Pidal, María Goyride. Leones domésticos. — Clavileño, No 9, mayo-junio 1951, 16–18.

Riquer, Martín de. Babiaca, caballo del Cid Campeador, y Baucan, caballo de Guillaume d'Orange. — Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona, t. 25, 1953, 127–144.

Sempere, Salvador. Las Espadas del Cid en la Almena Real Conferencia del Servicio Histórico Militar, 1947.

Сид в наше време (следите на Сид в литературата и изкуството)

Bertrand, J. —J. —A. Una gran página de la vida postuma del Cid (El „Cid“ de Herder). — In: Estudios dedicados a Menéndez Pidal. T. 1, 1950, 229–256.

Fernández y González, Manuel. Cid Rodrigo de Bivar (drama), 1874.

Garate Córdoba, José. Las Huellas del Cid. Burgos, 1965.
Hartzenbusch, Eugenio. La Jura en Santa Gadea (drama), 1844.
Marquina, Eduardo. Las Hijas del Cid (drama). Madrid, 1908. El Cid. Film from Samuel Bronston. Production (Cid — Charlton Heston; Jimena — Sophia Loren). London, 1962.

Varia

García Ramila, Ismael. Mío Cid Ruy Díaz de Vivar, el de la lengua y enmarañada barba. — Boletín de la Institución Fernán González, t. 14, 1961, 587–591.

Nieto, J. Sentimiento religioso del Cid. — In: Mío Cid. Barcelona, May 1941.

Orozco Díaz, Emilio. Sobre el sentimiento de la naturaleza en el Poema del Cid. — Clavileño, No 31, enero-febrero 1955, 1–6.

ДОПЪЛНИТЕЛЕН КНИГОПИС

Издания на „Поemата за моя Сид“

Baeza, R. Poema del Cid. Versión actual y adaptación. Buenos Aires, Atlántida, 1966.

Bolano e Isla, A. Poema de mío Cid. Versión antigua con prólogo y versión moderna. Seguido del Romancero del Cid. México, Porúa, 1972.

Cardona de Gibert, A. Poema de mío Cid. Texto original y transcripción moderna. Estudio preliminar, notas, ed. y bibliografía. Barcelona, Bruguera, 1967.

Guarne r, Luis. Cantar de mío Cid. Transcripción moderna versificada, seguida del texto medieval, con prólogo y notas. Madrid, E.D.A.F., 1970.

Общи изследвания върху „Поemата за моя Сид“

Bandera Gómez, Cesáreo. El „Poema de mío Cid“: Poesía, historia, mito. Madrid, Gredos (Biblioteca Románica Hispánica, 124), 1969.

Criado de Val, Manuel. Geografía, toponimia e itinerarios del „Cantar de Mío Cid“. — Zeitschr. f. rom. Philol., 86, 1970, 83–107.

De Chasca, Edmund. Composición escrita y oral en el „Poema del Cid“. — Philología, 12, Buenos Aires, 1966–1967, 77–94.

De Chasca, Edmund. Registro de fórmulas verbales en el „Cantar de Mío Cid“. Iowa City. The University of Iowa Press, 1968.

De Chasca, Edmund. El arte juglaresco en el „Cantar de Mío Cid“. Madrid, Gredos, 1971.

Dunn, Peter N. „Poema de mío Cid“, vv. 23-48: Epic rhetoric, legal formula and the question of dating. — Romania, 96, 1975, 255–264.

Chirarini, Giorgio. Osservazioni sulla técnica poética del Cantar de Mío Cid. — Lavori ispanistici, ser. 2. Firenze, Univ. degli studi di Firenze, 1970, 7–46.

Garci-Gómez, M. „Mio Cid“. Estudios de endocrítica. Barcelona, 1975.

Gilman, Stephen. The poetry of the Poema and the music of the Cantar. — Philological Quarterly, 51, 1972, 1–11.

Gugielmi, N. Cambio y movimiento social en el „Cantar de mío Cid“. — In: Anales de Historia Antigua y Medieval. Buenos Aires, 1963.

Hart, T. R. The Rhetoric of (Epic) Fiction: Narrative Technique, in the „Cantar de Mío Cid“. — Philological Quarterly, 51, 1972, 1, 23–35.

Hathaway, Robert L. The Art of the Epic Epithets in the „Cantar de Mío Cid“. — Hispanic Review, 42, 1974, 311–321.

Horrent, Jules. Historia y poesía en torno al „Cantar del Cid“, Barcelona, Ariel (Letras e ideas), 1973.

Illiano, Antonio. Per una visione épica del paesaggio nel „Cantar de Mío Cid“. — Romance Notes, 11, 1970, 3, 666–669.

Magnotta, Michael. Sobre la crítica del „Mio Cid“: problemas en torno al autor (1750–1970). — Anuario de Letras, 9, México' 1971, 51–98.

Menéndez Pidal, Ramón. En torno al „Poema del Cid“. Barcelona, E. D. H. A. S. A. Col. „El Puente“, 1970.

Navarrete, R. D. La ideología del „Poema del Cid“. — Hispania. Madrid, 55, 1972, 234–240.

Pardo, A. La trayectoria de Mío Cid y la armadura del poema. — Thesaurus, 28, Bogotá, 1973, 46–85.

Puertolas, J. Rodríguez. Un aspecto olvidado en el realismo del Poema de Mío Cid. — Publications of the Modern Language Association,

82, 1967, 170–177.

Riaño Rodríguez, T. Autor, fecha y lugar del Poema de mío Cid. — Prohemio, 2, Madrid, 1971, 467–500.

Rubio García, L. Realidad y fantasía en el „Poema del Cid“. Murcia, Universidad de Murcia, 1972.

Thomov, Thomas S. La Chanson de Roland et le Poème du Cid (A propos de la question des contacts littéraires romans), Ann. de l'Univ. de Sofia, Fac. de Philologie, t. 59, 1965, 2, 339–369.

Thomov, Thomas S. Conception et composition dans le „Poème du Cid“. L'art dans le poème. In: Actes du VIe Congrès international de la Société Rencesvals. Aix-en-Provence, 1973, 717–730.

Uriarte Ribaudi, L. N. La ironía en el „Poema del Cid“. Comunicaciones de Literatura Española. Buenos Aires, 1972, No 1, 150–155.

Webber, Ruth H. Narrative Organization of the „Cantar de Mío Cid“. — Olifant, 1 (December 1973), 2, 21–34.

Webber, Ruth H. Assonance determination in the „Cantar de Mío Cid“. — Olifant, 3 (October 1975), 1, 55–65.

Специални изследвания върху „Поemата за моя Сид“

Buschi, C. E. La mujer en el „Poema del Cid“. — Comunicaciones de Literatura Española. Buenos Aires, 1972, No 1, 76–87.

Chalón, Louis. Le roi Búcar du Maroc dans l'histoire et la poésie espagnole. — Moyen Age, 75, 1969, 39–49.

Criado de Val, Manuel. La ruta del Cid. — Mundo Hispánico. Madrid, No 238.

Escobar, Juan de. Historia del muy noble y valeroso cava-llero, el Cid. Madrid, Castalia, 1973.

Foster, David. Nota sobre la afrenta de Corpes y la unidad expresiva del „Poema de Mío Cid“. — Romance Notes, 12, 1970, 1, 219–224.

Gárate Córdoba, M. Las Huellas del Cid. Burgos, Ed. Aldecoa, 1972.

Armand, Octavio. El verso 20 del „Cantar de Mío Cid“. — Cuadernos Hispanoamericanos, 269, 1972, 339–348.

Horrent, Jules. Notes de critique textuelle sur le „Cantar de mío Cid“. — In: Mélanges Delbouille. T. 2, Gembloux, 1974, 275–289.

Menéndez Pidal, Ramón. El Cid Campeador. Madrid, Espasa-Calpe (Austral), 1000, 1968.

Mandeloff, Henry. What did the Bishop Say? „Cantar de Mío Cid“, 1294–1295. — Romance Notes, 11, 1970, 3, 670–673.

Muñoz Cortés, M. El uso del pronombre „yo“ en el „Poema del Cid“. — In: Studia in honorem R. Lapesa. Madrid, Gredos, 1974, 2, 379–397.

Palacio Madrid, Francisco. Itinerario del Cid Campeador por tierras de Soria. — Celtiberia, 22, Soria, 1972, 133–144.

Pardo, A. Los versos 1–9 del „Poema de mío Cid“. ¿No comenzaba ahí el „Poema“?. — Thesaurus, 27, Bogotá, 1972, 261–292.

Pianca, A. M. La afrenta de Corpes. — Estudios, 22, Madrid, 1966, 302–306.

Smith, Colin. The personages of the „Poema de Mío Cid“ and the date of the Poem. — Modern Language Review, 66, 1971, 3, 580–589.

Socarras, Cayetano, J. The Cid and the Bishop of Valencia. — Ibero, 3, 1971, 101–111.

Strausser, Mary J. Alliteration in the „Poema de Mío Cid“. — Romance Notes, 2, 1969, 439–443.

Varvaro, Alberto. Dalla Storia alla poesia épica: Alvar Fáñez. — In: Studi di Filología romanza, offerti a Silvio Pellegrini. Padova, 1970, 655–665.

Waltman, Franklin M. Formulaic Expressions and Unity of Authorship in the „Poema de Mío Cid“. — Hispania, 56, 1973, 3, 569–576.

Ранните испански поеми

(загубени, но възстановени чрез хрониките)

Alvar, Manuel. Cantares de gesta medievales (Roncesvalles, los siete Infantes de Lara, Cerco de Zamora, Rodrigo, La Campana de Huesca y romances viejos). México, Porrúa (Sepan Cuantos, 122), 1969.

Castillo, Rosa. Leyendas épicas españolas. Versión española de los poemas perdidos. Valencia, Castalia (Odras nuevos), 1966.

Correa, Calderón E. La leyenda de Fernán González. Ciclo poético, prólogo y notas. Madrid, Aguilar (Crisol, 185), 21964.

Guarne r, Luis, Cantar de Rodrigo. Introducción preliminar, bibliografía, notas y versión modernziada. Zaragoza, Ed. Aubi, 1972.

Menéndez Pidal, Ramón. La leyenda de los infantes de Lara. Madrid, Espasa-Calpe, 1971 (Reproducción de la edición príncipe de 1896, adiciones con una tercera parte).

Múñiz, Isabel. La leyenda de los siete infantes de Lara. Burgos, Institución Fernán González, 1971.

Pérez de Urbe 1, Fray Justo. Fernán González: su juventud y su linaje. — In: Homenaje Johannes Vincke. T. 1. Madrid, C. S. I. C, 1962–1963, 47–72.

Pérezde Urbe 1, Fray Justo. Notas histórico-críticas sobre el „Poema de Fernán González“. — Boletín de la Institución Fernán González, 48, Burgos, 1970, 42–75, 231–265.

Zamora, Alonso. Poema de Fernán González. Prólogo y notas. Madrid, Espasa-Calpe (Clásicos Castellanos, 128), 1963.

Испанският романсеро

Alonso Dámaso. Cancionero y Romancero español. Barcelona, Salvat; Madrid, Alianza editorial, 1969.

Alvar, Manuel. El Romancero viejo y tradicional. Méjico, Porúa (Sepan Cuantos), 1971.

Catalán, Diego. Siete siglos de Romancero. Historia y Poesía. Madrid, Gredos (Biblioteca Románica Hispánica, Estudios y ensayos, 184), 1970.

Catalán, Diego. Romancero tradicional. 5 vol., publicados por R. Menéndez Pidal. Edición a cargo de D. C. Madrid, Gredos, 1969–1972.

Di Stefano, Giuseppe. El Romancero. Madrid, Bitácora, 1973.

Horrent, Jules. Traits distinctifs du romancero espagnol. — In: Hommage des romanistes liégeois à la mémoire de Ramón Menéndez Pidal (Marche Romane, 20 1970, 29–38).

Maldonado, Felipe C. R. Romancero del Cid. Madrid, Taurus (Temas de España, 41), 2 1970.

Menéndez Pidal, Ramón. Romancero hispánico, hispano-portugués americano y sefardí). Teoría e historia. 2 vol. Madrid Espasa-Calpe (Obras completas, 9–10), 1968.

Menéndez Pidal, Ramón. Estudios sobre el Romancero. Madrid, Espasa-Calpe (Obras completas, 11), 1973.

Santullano, Luis. Romancero español. Madrid, Aguilar, 1961.

Испанските хроники

Benito Vidal, Antonio. Crónica Seudo isidoriana. Edición e índices preparados por A. B. V. Valencia, Gráficas Bautista (Textos medievales, 5), 1961.

Catalán, Diego, María Soledadde Andrés. Crónica general de España de 1344, que ordenó el Conde de Barcelona don Pedro Alfonso. Edición crítica del texto español por D. C. y Ma de A. Madrid, Gredos (Seminario Menéndez Pidal), 1971.

Ubieta Arteta, Antonio. Crónica najerense. Estudio pre-liminarario, edición crítica e índices por A. U. A. Valencia, Gráficas Bautista (Textos medievales, 15), 1966.

„Поemата за моя Сид“ тогава и завинаги

Aubrun, C. V. Le „Poema de Mio Cid“, alors et à jamais. — Philological Quarterly, 51, 1972, 1, 12–22.

ПОЕМАТА ЗА МОЯ СИД

ПЪРВА ПЕСЕН. ИЗГНАНИЧЕСТВОТО НА СИД

(Липсва първият лист от ръкописа на Пер Абат. Дон Рамон Менендес Пидал го замества с разказа в проза от „Хрониката на Двадесетте крале“.)

КРАЛ АЛФОНСО ИЗПРАЩА СИД ДА ПРИБЕРЕ ДАНЪКА ОТ МАВЪРСКИЯ ЕМИР НА СЕВИЛЯ. ТОЙ Е НАПАДНАТ ОТ КАСТИЛСКИЯ ГРАФ ГАРСИЯ ОРДОНЕС. СИД ВЗЕМА ПОД СВОЕ ПОКРОВИТЕЛСТВО МАВЪРА, ВАСАЛ НА КРАЛЯ НА КАСТИЛИЯ, ПОБЕЖДАВА ГАРСИЯ ОРДОНЕС В КАБРА И ГО ПЛЕНЯВА, КАТО МУ НАНАСЯ СРАМНА ОБИДА. СИД СЕ ВРЪЩА В КАСТИЛИЯ С ДАНЪКА, НО НЕПРИЯТЕЛИТЕ МУ НАСТРОЙВАТ КРАЛЯ ПРОТИВ НЕГО. КРАЛЯТ ИЗПРАЩА СИД НА ЗАТОЧЕНИЕ.

Кралят дон Алфонсо изпрати Руи Диас моя Сид за данъка, който емирите на Кордова и Севиля трябваше да му плащат всяка година. Алмутаамис, емир на Севиля, и Алмудафар емир на Гранада, бяха по онова време големи неприятели и се мразеха до смърт. На страната на Алмудафар, емир на Гранада, бяха тогава следните благородни рицари от старинно потекло, които му помагаша: граф дон Гарсия Ордонес и Фортун Санчес, зет на краля дон Гарсия от Навара и Лопе Санчес, негов брат и дон Диего Перес, един от най-добрите в Кастилия; и всеки от тези благородни рицари помагаше с войската си на Алмудафар, и те нападаха Алмутаамис, емир на Севиля.

Когато Руи Диас Сид узна, че така нападаха емира на Севиля, който беше васал и данъкоплатец на неговия господар, краля дон Алфонсо, той не одобри това и много се наскърби; и изпрати на всички писма с молба да не помислят да нападат емира на Севиля, нито да опустошават земята му, поради задължението, което имаха към краля дон Алфонсо; и ако искат да постъпят иначе, да знаят, че кралят дон Алфонсо не ще изостави своя васал, без да му помогне, понеже той му плаща данък. Емирът на

Гранада и благородните рицари не обърнаха никакво внимание на писмата на Сид и нападнаха с големи сили и опустошиха цялата земя на емира на Севиля, чак до замъка Кабра.

Като видя това, Руи Диас Сид събра цялата войска, която можа да има от християни и маври, и тръгна срещу емира на Гранада, за да го изгони от земята на емира на Севиля. Когато емирът на Гранада и благородните рицари, които бяха с него, узнаха, че той има такова намерение, пратиха да му кажат, че не ще напуснат земята заради него. Когато Руи Диас Сид чу това, сметна, че не ще бъде добре, ако не ги нападне и тръгна срещу тях и се сражава с тях на открито поле и битката трая от третия час до обед; и голяма сеч бе на маври и християни от страна на емира на Гранада, и Сид ги разби и ги принуди да побегнат от бойното поле. И в тази битка Сид взе в плен граф дон Гарсия Ордонес и му оскуба част от брадата и Лопе Санчес и Диего Перес и много други рицари и толкова други неприятели, че човек не можеше да ги изброи; и Сид ги държа в плен три дни, а после ги пусна всички. Когато ги плени, той заповяда на своите да приберат имуществата и богатствата, които оставаха по бойното поле, след което Сид се върна с цялата си дружина и с всичките си богатства при Алмутамис, емир на Севиля, и даде нему и на всичките му маври онова, което те познаваха, че е тяхно и още от останалото колкото пожелаха да вземат. И оттогава нататък маври и християни нарекоха този Руи Диас де Бивар Сид Кампеадор, което значи войнствуващ.

Алмутамис му даде тогава много хубави дарове и данъка, за който бе дошъл; после потвърдиха мира, който съществуваше между краля дон Алфонсо и този Алмутамис; и Сид се върна с целия данък при краля Алфонсо своя господар. Кралят го прие много добре, отнесе се много сърдечно с него и остана много доволен от всичко, което бе извършил. Поради това мнозина му завидяха, търсеха начин да му навредят и го скараха с краля.

След като Сид пристигна при краля дон Алфонсо, кралят бе вече събрал много голяма войска, за да навлезе в мавърската земя. И Сид искаше да отиде с него, но заболя много тежко и не можа да отиде и тогава кралят го остави да пази земята. А кралят дон Алфонсо навлезе в мавърската земя и разори много земя и им стори голямо зло. Но докато кралят ходеше по Андалусия и вършеше каквото му се иска, от другата страна се събраха многобройни мавърски сили и навлязоха в неговата земя и обсадиха замъка Гормас и го нападаха и сториха голямо зло по цялата тази земя. Между това Сид вече оздравяваше и като чу какво вършеха маврите в Сан Естебан, събра хора, колкото можа и отиде в мавърската земя, извърши набези и разори цялата земя на Толедо и плени седем хиляди маври и мавърки. После той се върна в Кастилия богат и почитан с голяма плячка.

Когато узна за това кралят дон Алфонсо, той се наскърби в сърцето си. Като видяха това благородниците, които бяха с него, понеже завиждаха на Сид, наговориха за него много лоши неща на краля, скареха го с него, като му казаха: „Господарю, Руи Диас Сид наруши мира, който вие заключихте и утвърдихте с маврите; и той направи това не за друго, но за да убият вас и нас.“ Тъй като кралят беше много сприхав и разгневен срещу Сид, веднага им повярва, понеже го мразеше поради клетвата, която взе от него в Бургос за смъртта на неговия брат краля дон Санчо, както вече се каза, и прати веднага да известят на Сид чрез писмо да напусне цялото му кралство. Сид, след като прочете писмото, макар че му беше много мъчно, не пожела да постъпи иначе, защото не разполагаше с повече от девет дена, за да напусне цялото кралство.

(Следва разказът от *Хрониката на Двадесетте крале*, продължен със стихове от една преправка на поемата.) *Прощаване на Сид с Бивар*

Той прати за своите роднини и за своите васали и им каза, че кралят му заповядва да напусне цялата му земя и му дава срок не повече от девет дена; и той желае да узнае от тях, кои искат да отидат с него и кои ще останат.

СТИХОВЕ ОТ ЕДНА ПРЕРЕБОТКА НА ПОЕМАТА

*„... и тези от вас, които отидат с мен, от бога да имат награда,
а с онези, които останат тук, искам да се разделя в мир.“*

Тогава проговори Алвар Анес, пръв негов братовчед:

*„С вас ще отидем, Сиде, през пусти и населени места,
и никога не ще ви оставим, докато сме живи и здрави, с вас ще довършим мулетата и конете си,
и имота си, и дрехите си,
и винаги ще ви служим, като верни приятели и васали.“*

Тогава всички одобриха това, което каза дон Алваро, моят Сид благодари много за всичко, което бе решено там...

*Моят Сид тръгна от Бивар, като се отправя за Бургос,
така той остави своите палати пусти и сиротни.*

ТУК ЗАПОЧВА РЪКОПИСЪТ НА ПЕР АБАТ

От своите очи, обилно проливайки сълзи,

той извъръщаше глава и се спираше да ги гледа.
Видя отворени порти и врати без катанци,
празни пръчки за птици, без кожи и наметки
5 и без соколи и ястреби, менили перушина.
Въздъхна моя Сид, понеже му беше много мъчно.
Проговори моят Сид мъдро и разумно:
„Хвала на тебе, Господи, отче, небесен!
Това ми скроиха моите зли неприятели.“

2

ПРЕДЗНАМЕНОВАНИЯ ПО ПЪТЯ ЗА БУРГОС

10 Тогава те се готвят да пришпорят конете,
тогава те отпускат поводите.
При излизането от Бивар видяха враната отдясно;
а като влязоха в Бургос, я видяха отляво.
Моят Сид вдигна рамене и тръсна глава:
„Дерзай, Алвар Анес! Ние сме изгонени от
страната!
14 (б) но с голяма чест ще се върнем в Кастилия.“

3

СИД ВЛИЗА В БУРГОС

15 Моят Сид Руи Диас влезе в Бургос,
в дружината му — шестдесет конници;
16 (б) мъже и жени излязоха да го видят,
граждани и гражданки са по прозорците,
те проливат сълзи, понеже толкова им бе мъчно.
От устата на всички се чува една и съща дума:
„Боже, какъв добър васал, ако имаше добър
господар!“

4

НИКОЙ НЕ ДАВА ПОДСЛОН НА СИД. САМО ЕДНО МАЛКО МОМИЧЕ МУ ЗАГОВОРВА,
ЗА ДА МУ ПОРЪЧА ДА СЕ ОТДАЛЕЧИ. СИД СЕ ВИЖДА ПРИНУДЕН ДА СТАНУВА ВЪН
ОТ ГРАДА, НА ПЯСЪЧНИЯ БРЯГ

Те биха го поканили на драго сърце, но никой не
смееше;

толкова голям беше гневът на крал Алфонсо срещу
него.

Преди нощта пристигна от него писмо в Бургос
със строги заръки и здраво запечатано:

25 на моя Сид Руи Диас никой да не му дава подслон,
и оня, който го подслони, да знае сигурно,
че ще загуби имота си и още очите от лицето си
и освен това още тялото и душата си.

Голяма скръб почувствуваха християнските люде;
30 те се кроят от моя Сид, понеже не смеят да му
кажат нищо.

Кампеадорът се отправи към своето жилище;
като стигна до вратата, намери я добре затворена,
защото така бяха наредили от страх пред краля
Алфонсо:

освен ако я разбие, да не му отворят за нищо в
света.

Хората на Сид повикват с висок глас,
тези отвътре не искат да им отвърнат ни дума,
Моят Сид пришпори коня и стигна до вратата,
извади крака си от стремето и удари веднъж;
вратата не се отваря, понеже беше добре
затворена.

40 Едно деветгодишно момиченце се представи
пред погледа му:

„О, Кампеадоре, в добър час препасахте вие меч!
Кралят забрани, снощи дойде писмо от него
със строги заръки и здраво запечатано.

Не бихме посмели за нищо в света да ви отворим,
нито да ви приемем;

45 иначе бихме загубили имота и къщите си
и освен това още очите от лицето си.

Сиде, от нашата беда вие нищо не печелите;
но Създателят да ви помага с цялата си света
благодат.“

Това каза момиченцето и си влезе в къщи.
50 Сид вече вижда, че не намира милост пред краля.
Отдалечи се от вратата, премина с коня през
Бургос,
дойде в Санта Мария и веднага слезе от коня;
той коленичи и от сърце се помоли.
След молитвата веднага се качи на коня;
55 излезе от вратата и премина Арлансон.
Близо до самия този град Бургос се установи на
пясъчния бряг,
опъна шатрата си и веднага слезе от коня.
Моят Сид Руи Диас, който в добър час препаса меч,
станува на пясъчния бряг, понеже никой не го
приема в дома си,
около него — многобройна дружина.
Така станува моят Сид, като да бе в планината.
Забранили са му да купува вътре в града Бургос
от всички неща, които са храни;
не биха посмели да продадат нещо дори за пара.

5

МАРТИН АНТОЛИНЕС ДОХОЖДА ОТ БУРГОС ДА СНАБДИ СИД С ХРАНИ

65 Мартин Антолинес, превъзходният бургосец,
снабдява моя Сид и воините му с хляб и вино;
не ги купува, понеже си ги има в къщи;
снабди ги той изобилно с всякакви храни.
Зарадва се моят Сид, съвършеният Кампеадор,
70 и всички други, които са на негова служба.
Заговори Мартин Антолинес, ще чуете, какво
каза:
„О, Кампеадоре, в добър час се родихте вие!
Да си починем тази нощ и да тръгнем сутринта,
защото ще бъда обвинен, че съм ви услужил
75 и ще попадна под гнева на крал Алфонс.
Ако се измъкна с вас здрав и читав,
рано или късно кралят ще ме поиска за приятел;

иначе, каквото оставям, не го ценя за пара.“

6

ОБЕДНЕЛИЯТ СИД ПРИБЯГВА ДО ХИТРОСТТА НА МАРТИН АНТОЛИНЕС. —
КОВЧЕЗИТЕ С ПЯСЪК

*Моят Сид, който в добър час препаса меч,
заговори:*

*80 „Мартин Антолинес, вие сте смел копиеносец!
Ако бъда жив, ще ви удвоя заплатата.
Изразходвах златото и всичкото сребро,
вие наистина виждате, че не нося нищо,
а то би ми било нужно за цялата дружина;
ще си го доставя насила, с добро не ще добия нищо.
85 С ваша помощ искам да направя два ковчега;
да ги напълним с пясък, така те ще тежат доста,
обвити с украсена кожа и добре обковани.*

7

ОПРЕДЕЛЕНИТЕ КОВЧЕЗИ ЗА ПОЛУЧАВАНЕ НА ПАРИ ОТ ДВАМА БУРГОСКИ ЕВРЕИ

*Украсените кожи да бъдат червени и гвоздеите —
добре позлатени.*

*Идете бърже да ми намерите Рахил и Видас:
90 понеже в Бургос ми забраниха да купувам и кралят
ме заточи,
не мога да отнеса съкровището си, че много тежи,
ще го заложа за прилична сума;
да го отнесат нощем, за да не го види никой.
Създателят да ме съди с всичките си светци,
95 аз изнемогавам и го правя против волята си.“*

8

МАРТИН АНТОЛИНЕС СЕ ВРЪЩА В БУРГОС, ЗА ДА ТЪРСИ ЕВРЕИТЕ

Мартин Антолинес не се забави,

*мина през Бургос, влезе в крепостта
и бързо попита за Рахил и Видас.*

9

СПОРАЗУМЕНИЕ МЕЖДУ МАРТИН АНТОЛИНЕС И ЕВРЕИТЕ. ТЕ ОТИВАТ В ШАТРАТА
НА СИД. НАГОВАРВАТ КОВЧЕЗИТЕ С ПЯСЪК.

- 100 *Рахил и Видас бяха заедно двамата,
пресмятайки богатствата, които бяха спечелили.
Пристигна Мартин Антолинес и им заговори като
човек разумен:*
*„Къде сте, Рахил и Видас, мои скъпи приятели?
Бих желал да поговоря с двамата насаме.“*
Те не го забавят и тримата се оттеглиха настрана.
- 105 *„Рахил и Видас, дайте ми и двамата ръката си,
че не ще ме издадете ни на маври, ни на християни;
ще ви направя завинаги богати, да не бъдете в
нужда.
Кампеадорът бе отишъл за данъците,
той взе големи и много ценни съкровища,*
- 110 *задържа голямо количество от тях
и оттам стана така, че бе обвинен.
Той има два ковчега, пълни с чисто злато.
Вие вече виждате, че кралят му е разгневен.*
- 115 *Той напусна земите, къщата и своите дворци;
не може да отнесе ковчезите, защото ще бъде
открит.
Кампеадорът ще ги остави във вашите ръце,
а вие му заемете прилична сума от вашите пари.
Вземете ковчезите и ги турете на сигурно място у
вас;*
- 120 *дайте тържествена клетва и двамата,
че не ще ги погледнете през цялата тази година.“*
Рахил и Видас почват да се съветват:
*„Ние трябва непременно да спечелим нещо.
Знаем сигурно, че той е спечелил нещо*

125 и че когато е влязъл в мавърска земя, е отнесъл големи богатства;

който носи богатство и пари, не спи безгрижно.

Да вземем двамата тези ковчези

и да ги турим на място, което да не бъде открито.

Но кажете ни за Сид, с какво ще се задоволи

130 или каква печалба ще ни даде за цялата тази година?“

Мартин Антолинес отговори като разумен човек:

„Моят Сид ще поиска, което е справедливо;

ще иска малко, за да остави богатството си в безопасност.

Отвсякъде се стичат при него бедни люде,

а той има нужда от шестстотин марки.“

135 Рахил и Видас казаха: „Ще му ги дадем на драго сърце.“

— Вие виждате, че нощта настъпва, Сид бърза

и ние имаме нужда да ни дадете марките.

Рахил и Видас казаха: „Сделка така не се върши,

но първо да получим, а после да дадем.“

140 Мартин Антолинес каза: „Съгласен съм с това.

Елате двамата при славния Кампеадор

и ние ще ви помогнем, както е право,

да пренесете ковчезите и да ги турите на сигурно място,

145 за да не узнае това жива душа.“

Рахил и Видас казаха: „Ние сме съгласни.

Щом донесете ковчезите, вземете шестстотинте марки.“

Мартин Антолинес препусна бърже

с Рахил и Видас, на драго сърце и с удоволствие.

150 Не отива по моста, но минава през водата,

за да не го види никой от Бургос.

Ето ги в шатрата на славния Кампеадор;

щом влязоха, те целунаха ръце на моя Сид.

Моят Сид се усмихна и им заговори:

155 „Е, дон Рахил и Видас, вие ме забравихте!

Напущам вече страната, понеже съм заточен от краля.

*Както ми се чини, ще вземете нещо от моя имот;
докато сте живи, не ще бъдете в лишение.“*

Рахил и Видас целунаха ръце на моя Сид.

*100 Мартин Антолинес уреди работата, а именно,
че срещу тези ковчези те ще му дадат шестстотин
марки*

*и ще му ги пазят добре до края на годината;
понеже така му бяха обещали и се бяха клели,
че ако ги погледнат преди, ще бъдат
клетвопрестъпници,*

*165 и моят Сид няма да им даде нито счупена пара
печалба.*

*Мартин Антолинес каза: „Да се товарят бързо
ковчезите!*

*Отнесете ги, Рахил и Видас, турете ги на сигурно
място у вас;*

*аз ще отида заедно с вас, за да донесем марките,
защото моят Сид трябва да тръгне преди първи
петли.“*

*170 При товаренето на ковчезите бихте видели голяма
радост:*

Макар и силни, те не можеха да ги подигнат.

*Радват се Рахил и Видас на тези съкровища в пари,
защото докато са живи, и двамата ще бъдат
заможни.*

10

ЕВРЕИТЕ СЕ СБОГУВАТ СЪС СИД. — МАРТИН АНТОЛИНЕС ОТИВА С ЕВРЕИТЕ В
БУРГОС

Рахил целуна ръка на моя Сид:

*175 „Е, Кампеадоре, в добър час препасахте вие меч.
Напущате Кастилия и отивате между чужди
народи.*

Такава е вашата съдба, големи са вашите печалби;

една хубава червена мавърска шуба.
Сиде, целувам ви ръка, направете ми подарък.“
180 „Съгласен съм, каза Сид, да ви бъде обещана отсега.
Ако ви я донеса оттат, (добре), ако не, приспаднете
я от ковчезите.“
181 (б) Рахил и Видас дигнаха ковчезите,
181 (в) с тях Мартин Антолинес влезе в Бургос.
181 (г) Много предпазливо пристигат в жилището
си;
сред двореца простряха един килим,
върху него една много тънка бяла платнена
покривка.
На един път те изсипаха триста сребърни марки;
185 дон Мартин ги преброи и ги взе, без да ги тегли;
другите триста му ги платиха в злато.
Дон Мартин води със себе си петима оръженосци,
на които натовари парите.
След като стори това, ще чуете, какво каза:
„Е, дон Рахил и Видас, ковчезите са във вашите
ръце;
190 аз, който ви спечелих това, заслужавам наистина
едни гащи.“

11

СИД, СНАБДЕН С ПАРИ ОТ МАРТИН АНТОЛИНЕС, СЕ ГОТВИ ДА ПОТЕГЛИ

Рахил и Видас се оттеглиха и двамата
настрана:
„Да му направим хубав подарък, понеже той ни
достави това.
Мартин Антолинес, славни бургосецо,
вие заслужихте това и ние искаме да ви направим
добър подарък,
195 с който да си купите гащи, богата шуба и хубава
наметка.
Даваме ви в дар тридесет марки;
добре сте ги заслужили, понеже това е справедливо:

вие ще ни бъдете поръчител за това, което наредихме.“

Дон Мартин благодари и получи марките;

200 той излезе доволен от жилището и се сбогува с двамата.

Излезе от Бургос и премина Арлансон,
отиде към шатрата на този, който се роди в добър час.

Сид го прие с отворени обятия:

„Вие ли сте, Мартин Антолинес, мой верни васале?

205 Дано да видя деня, в който да получите нещо от мен!“

„Аз съм, Кампеадоре, и ви нося добра новина.

Вие спечелихте шестстотин марки и аз тридесет.

Наредете да се вдигне шатрата и бързо да тръгнем,
та в Сан Педро де Карденя да пропее за нас петелът.

210 Ще видим жена ви, мърда благородница.

Ще съкратим престоя и ще напуснем кралството;

това е необходимо, понеже приближава срокът.“

12

СИД ЯХВА КОНЯ И СЕ СБОГУВА С БУРГОСКАТА КАТЕДРАЛА, КАТО ОБЕЩАВА
ХИЛЯДА МЕСИ ПРЕД ОЛТАРА НА ДЕВАТА

След тези думи шатрата се вдига.

Моят Сид и другарите му препускаха много бързо.

215 Той обърна лицето на коня към света Мария,
издига десницата си и се прекръства:

„Хвала на тебе, Боже, който управляваш небето и земята;

да ме закрия твоята сила, преславна света Марио!

Сега напускам Кастилия, понеже съм в немилост
пред краля;

220 не знам дали ще се върна някога през живота си.

Вашата мощ да ме закрия, Преславна (дево), в
заточението ми

и нека ми помага и подкрепя денем и нощем!
Ако сторите така и ако имам честита съдба,
225 обещавам на вашия олтар хубави и богати дарове,
задължавам се да поръчам да се отслужат хиляда
меси.“

13

МАРТИН АНТОЛИНЕС СЕ ВРЪЩА В ГРАДА

Съвършеният рицар се сбогува с цялото си
сърце и душа.

Отпущат походите и пришпорват конете.
Мартин Антолинес, верният бургосец, каза:
228 (б) „Ще видя жена си, за голяма моя утеха;
ще науча своите как трябва да постъпват.
230 Ако кралят поиска да вземе имота ми, не ме е
грижа,
преди да изгрее слънцето, аз ще бъда с вас.“

14

СИД ОТИВА В КАРДЕНЯ, ЗА ДА СЕ СБОГУВА СЪС СЕМЕЙСТВОТО СИ

Дон Мартин се върна в Бургос, а моят Сид
пришпори коня си

колкото може за Сан Педро де Карденя,
с тези рицари, които му служат, както той иска.
235 Скоро петлите пропяват и е близко до
зазоряване,
когато добрият Кампеадор пристигна в Сан Педро;
абатът дон Санчо, служител на Създателя,
отслужваше утринната служба призори.
И доня Химена беше там с пет знатни дами,
240 молейки се на свети Петър и на Създателя:
„Ти, който ръководиш всички, закрилай моя Сид
Кампеадор!“

15

Те почукаха на вратата и се разбра, какво
искат;

Боже, колко се зарадва абатът дон Санчо!

Със светлини и свещи те изскочиха на двора;

245 посрещат с такава голяма радост този, който се
роди в добър час.

„Слава богу, мой Сиде, каза абатът дон Санчо;
понеже ви виждам тук, бъдете ми гост.“

Сид, който се роди в добър час, каза:

248 (б) „Благодаря, дон абате, много съм ви
задължен;

ще приготвя храна за себе си и за моите васали;

250 но понеже напущам страна, давам ви петдесет
марки,

ако живея още някой ден, те ще ви бъдат удвоени.

Не искам да ощета манастира нито с една пара;

ето тук ви давам сто марки за доня Химена;

бъдете на нея в услуга, на дъщерите ѝ и на дамите ѝ
през тази година.

255 Оставям две малки дъщери, вземете ги под своя
закрила;

препоръчвам ги тук на вас, абате дон Санчо;

погрижете се добре за тях и за моята жена.

Ако този запас от пари се изчерпи или нещо ви
липсва,

снабдявайте ги, понеже така го искам;

260 за една марка, която ще похарчите, на манастира
ще дам аз четири.“

Абатът му обеща това на драго сърце.

Ето че пристигна доня Химена с дъщерите си;
всяка от тях се носи от отделна дама.

Пред Кампеадора доня Химена преклони двете си
колена,

проливаше сълзи и понече да му целуне ръцете:

*„Милост, Кампеадоре, в добър час се родихте вие,
но поради зли издайници сте изгонен от страната.“*

16

ХИМЕНА ОПЛАКВА ИЗОСТАВЕНОСТТА НА СВОИТЕ НЕВРЪСТНИ ДЪЩЕРИ. СИД СЕ
НАДЯВА, ЧЕ ЩЕ УСПЕЕ ДА ГИ ЗАДОМИ ПОЧТЕНО

*„Милост, о Сиде, с прекрасната брада!
Ето пред вас съм аз и вашите дъщери,
269 (б) те са още деца и в крехка възраст,
270 с мен са и тези дами, които ми служат.
Виждам, че се готвите да тръгнете
и че трябва да се разделим с вас в този живот.
Дайте ни съвет, от любов към света Мария!“
Протегна ръце Сид с буйната брада
275 и взе в обятията си дъщерите,
притисна ги до сърцето си, че много ги обичаше.
Очите му проливат сълзи, той въздиша тъй силно:
„Да, доня Химена, моя прекрасна жено,
аз ви обичам като душата си.
280 Вие вече виждате, че трябва да се разделим в този
живот;
аз ще замина, а вие ще останете тук.
Дано бъде угодно на бога и на света Мария
със собствените си ръце да задомя тези свои
дъщери
и да имам щастие и някой друг ден живот
и вам, почтена жено, аз да служа!“*

17

СТОТИНА КАСТИЛЦИ СЕ СЪБИРАТ В БУРГОС, ЗА ДА ТРЪГНАТ СЪС СИД

*285 На добрия Кампеадор приготвят голям обяд.
Камбаните на Сан Педро звънят всички заедно.
По цяла Кастилия се разнася новината,
че моят Сид Кампеадор напуща страната.
Едните напущат къщите си, а другите земите си.*

290 В оня ден на Арлансонския мост
се събраха сто и петнадесет рицари;
всички търсят моя Сид Кампеадор;
Мартин Антолинес се присъедини към тях.
Запътват се към Сан Педро, където е този, който
се роди в добър час.

18

СТОТЕ КАСТИЛЦИ ПРИСТИГАТ В КАРДЕНЯ И СТАВАТ ВАСАЛИ НА СИД. ТОЙ РЕШАВА
ДА ПРОДЪЛЖИ ПЪТЯ СИ НА ДРУГИЯ ДЕН. УТРИННАТА СЛУЖБА В КАРДЕНЯ.
МОЛИТВАТА НА ХИМЕНА. СБОГУВАНЕТО НА СИД СЪС СЕМЕЙСТВОТО МУ.
ПОСЛЕДНИ ЗАРЪКИ КЪМ АБАТА НА КАРДЕНЯ. СИД ОТИВА НА ЗАТОЧЕНИЕ; НОЩТА
НАСТЪПВА СЛЕД КАТО ТОЙ Е ПРЕМИНАЛ ДУЕРО.

295 Когато моят Сид, този от Бивар, узна,
че дружината му се увеличава, и че той ще стане
по-силен,

той бърже яхва коня и излиза да ги посрещне;
щом ги забеляза, почна да се усмихва;

298 (б) всички пристигат и отиват да му целунат
ръка.

Моят Сид заговори много сърдечно:

300 „Аз се моля на бога, нашия духовен отец,
преди да умра, да мога да сторя нещо за вас
и да ви върна двойно това, което загубвате.“

Моят Сид бе доволен, че му се увеличи дружината,

305 доволни бяха и всички ония хора, които са с него.

Шестте дни от срока са вече минали,
знайте, че остава още три да минат, не повече.

Кралят заповяда да следят моя Сид и

ако след изтичането на срока го хванат в неговата
земя,

310 той не би могъл да се спаси ни за злато, ни за
сребро.

Денят си отива, настъпва нощта.

Сид заповядва на всичките си рицари да се съберат:

„Чуйте, барони, и нека това не ви нажали;

аз нося малко пари, но искам да ви дам вашата част.

315 Запомнете добре какво трябва да сторите:
утре рано, когато пропеят петлите,
не закъснявайте, оседлайте конете си;
в Сан Педро добрият абат ще бие камбаните за
утрина;
той ще отслужи месата на Светата Троица;
320 след месата да препуснем с конете,
защото срокът приближава, а имаме още много
път.“
Всички ще сторят, както заповяда моят Сид.
Нощта преминава, настъпва утрото;
при втори петли те се готвят да оседлаят конете
си.
325 Камбаните бият много бързо за утрина;
моят Сид и жена му отиват в църква.
Доня Химена коленичи на стъпалата пред олтара,
молейки се на Създателя както можеше най-добре,
Бог да пази от зло моя Сид Кампеадор:
330 „О, славни господи, отче, който си на небето,
ти направи небето и земята и на трето място
морето;
ти направи звездите и луната и слънцето, за да ни
топли,
ти се възплъти в дева Мария, твоята майка,
роди се във Витлеем, както бе твоята воля;
335 овчари те прославиха и възхвалиха,
трима царе от Арабия дойдоха да ти се поклонят,
Мелхиор и Каспар и Валтасар,
от сърце ти поднесоха злато, ливан и смирна;
ти спаси Йона, когато падна в морето,
340 ти спаси Данаила от лъвовете в страшната му
тъмница,
ти спаси в Рим нашия свети Севастиян,
ти спаси света Сузана от лъжливо обвинение;
ти ходи по земята тридесет и две години, духовни
отче,
вършейки чудеса, за които винаги ще говорим:

345 ти направи от водата вино и от камъка хляб,
възкреси Лазар, понеже то бе твоята воля;
остави се да бъдеш хванат от евреите на Лобното
място,
разпънаха те на кръст на Голгота
350 с двама разбойника, по един от всяка страна;
350 единият е в рая, но другият не влезе там;
като беше на кръста, ти направи много голямо
чудо;
Лонгин беше сляп и никога не бе прогледнал;
той те удари с копие в ребрата, отдето изтече
кръв,
тя протече по дръжката надолу, той си намаза
ръцете,
355 вдигна ги нагоре, тури ги на лицето си,
отвори очи, погледна на всички страни,
повярва начаса в теб и затова се спаси от всяко зло;
от гроба ти трябваше да възкръснеш,
ти бе в ада, както бе твоята воля,
360 счупи вратите и извади оттам светите отци.
Ти си цар на царете и баща на целия свят,
на тебе се кланям, в тебе вярвам от цялото си сърце
и се моля на свети Петър да ми помогне в
молитвите ми
за моя Сид Кампеадор, бог да го пази от зло.
365 Понеже днес се разделяме, дай да се съберем,
докато сме живи.“
След молитвата те довършиха месата,
излязоха от църквата и вече се готвят да тръгват.
Сид отиде да прегърне доня Химена;
доня Химена отива да целуне ръка на Сид,
370 проливайки сълзи, понеже не знае какво да прави.
А той наново погледна момиченцата:
„Оставям ви на Бога, нашия духовен баща;
сега се разделяме и бог знае, дали ще се съберем.“
Те проливат сълзи — вие не сте виждали такова
нещо —

375 така те се изтръгват един от друг, както нокът от месото.

Моят Сид с васалите си се готви вече на път, извързва глава, за да изчака всички.

Тъкмо на време проговори Миная Алвар Анес:

„Сиде, где е вашата смелост? В добър час сте роден от майка;

380 да мислим само за пътя и да оставим другото.

Всички тези скърби ще се обърнат още в радост;

Бог, който ни е дал душата, ще ни даде и помощ.“

Те отново дават нареждания на абата дон Санчо,

как да се грижи за доня Химена и за нейните дъщери

385 и за всичките дами, които са с нея;

нека абатът знае, че ще получи добра награда за това.

Дон Санчо вече си отиваше, когато Алвар Анес му каза:

„Ако видите, че идват хора, които искат да дойдат с нас, абате,

кажете им да вървят по следите ни и да се решат да тръгнат,

390 защото ще могат да ни настигнат в пусти или в населени места“

Те отпуснаха юздите и се готвят да тръгнат; приближава срокът, в който трябва да напуснат кралството.

Моят Сид отиде да пренощува в Еспинасо де Кан;

395 много хора от всякъде се присъединяват към него оная нощ.

394 Рано на другия ден той продължава пътуването.

Верният Кампеадор напуца страната,

наляво той оставя Сан Естебан, един добър град,

399 мина през Алкобиеля, което е вече краят на Кастилия;

400 той ще премине пътя за Киня,

над Навас де Палос той ще мине Дуеро,

на Фигеруела моят Сид спря.
Люде отвсякъде се присъединяват към него.

19

ПОСЛЕДНА НОЩ, КОЯТО СИД ПРЕКАРВА В КАСТИЛИЯ. АНГЕЛ УТЕШАВА
ИЗГНАНИКА

405 След като настъпи нощта, моят Сид си легна,
налегна го тих сън и той заспа дълбоко.
Ангел Гаврил му се яви на сън:
„Напредвайте, Сиде, храбри Кампеадоре,
че никога барон не е напредвал в такъв сгоден час;
докато сте жив, всичко ще бъде за вас добре.“
410 Когато се събуди, Сид се прекръсти.

20

СИД СТАНУВА НА КАСТИЛСКАТА ГРАНИЦА

Той се прекръсти и се повери на Бога,
много доволен от съня, който сънува.
Рано на другия ден те се готвят да тръгнат;
това е денят на срока, знайте, че няма друг.
415 В Сиера де Миедес те спряха да починат,
398 надясно от кулите на Атиенса, които маврите
владяят.

21

ПРЕБРОЯВАНЕ НА ВОЙСКИТЕ НА СИД

Беше още ден и слънцето не бе залязло,
когато моят Сид Кампеадор пожела да направи
преглед на своите войски:
без пешеходците, всички смелчаци,
той изброи триста копия със своите знаменца.

22

СИД ВЛИЗА В МАВЪРСКОТО КРАЛСТВО НА ТОЛЕДО, ПОДВЛАСТНО НА КРАЛ
АЛФОНСО

420 „Отрано дайте ечемик (на конете),
Създателят да ви пази!

Който иска да яде, нека яде, който не — на седлото!
Ще минем планинската верига, която е дива и
обширна,

можем тази нощ да напуснем земята на крал
Алфонсо.

После, който ни потърси, не ще може да ви
намери.“

425 През нощта минават планината, утрото
настъпва

и те мислят да се спуснат надолу по склона.

Сред една чудна и голяма гора

Сид нареди да спрат и да дадат ечемик (на конете).

Той каза на всички, че иска да извърши нощен преход;

430 като добри васали те се съгласяват на драго сърце,
те трябва да изпълнят поръката на своя сеньор.

Мислят да тръгнат, преди да настъпи нощта;

моят Сид действа така, за да не го разбере никой.

Те пътуват през цялата нощ без почивка.

435 На мястото, което наричат Кастехон,
разположено на Енарес,

моят Сид устрои засада с тези, които води.

23

ПЛАН НА СРАЖЕНИЕТО. КАСТЕХОН ПАДА ВЪВ ВЛАСТТА НА СИД ЧРЕЗ ИЗНЕНАДА.
РАЗУЗНАВАНЕ ПО ПОСОКА НА АЛКАЛА

През цялата нощ моят Сид е в засада,
както го посъветва Алвар Анес Миная:

„Е, Сиде, в добър час препасахте вие меч!

440 Вие със сто души от тази наша дружина,
след като вземем Кастехон чрез засада,

441 (б) ще останете там със задния отред;

441 (в) на мене дайте двеста, за да отида в преден отред;

441 (г) с божията помощ и с вашето щастие ще вземем голяма плячка.“

441 (д) Кампеадорът каза: „Добре говорихте, Миная;

вие с двестата идете в преден отред;

да отидат непременно с вас Алвар Алварес и Алвар Салвадорес,

443 (б) и Галин Гарсиас, смел копиеносец;
тези храбри рицари да придружат Миная.

445 Препускайте смело, не пропускайте нищо от страх,
от Ита надолу и като минат през Гуадалахара,

446 (б) предните отреди да стигнат до Алкала
и да приберат цялата плячка

и да не оставят нищо от страх пред маврите.

Аз пък със стоте ще остана тук като заден отред,

450 ще превзема Кастехон, където ще бъдем добре защитени.

Ако някаква опасност ви заплаши в предния отред,

известете ми бързо до задния отред;

за тази помощ ще заговори цяла Испания.“

Посочват се тези, които ще отидат в предния отред;

455 и ония, които ще останат с моя Сид в задния отред.

Зората вече пуква и утрото настъпва,

слънцето е изгряло, боже, колко красиво изглеждаше то!

В Кастехон всички ставаха,

отварят вратите и излизат от къщите си,

460 за да нагледат угарите и всичките си ниви;

Всички са излезли, оставили са вратите отворени

с малко хора, които са останали в Кастехон;

тези, които са навън, всички са се разпръснали.

Кампеадорът излезе от засадата

464 (б) и безпрепятствено ограда Кастехон.

465 Маври и мавърки стават тяхна плячка,

а също и стадата, които са в околността.

470 Моят Сид дон Родриго се отправя към градската порта;
тези, които я пазеха, като видяха внезапната атака,
се уплашиха и тя биде изоставена.
Моят Сид Руи Диас влезе през вратите,
в ръката си държеше гол меч,
той уби петнадесет маври, които настигна.
Той завладя Кастехон и златото, и среброто.
Неговите рицари пристигат с плячката;

475 те я оставят на моя Сид, те не ценят за нищо всичко това.
Ето двеста и тримата в предния отред,
те препускат без колебание, ограбиха цялата страна;

477 (б) до Алкала достигна знамето на Миная;
и оттам се връщат с плячката
нагоре по Енарес и през Гуадалахара.

480 Докарват много голяма плячка:
много стада овци и крави,

481 (б) дрехи и други големи богатства.
Гордо се вее знамето на Миная;
никой не смее да нападне задния отред.
С такива богатства се връща тази дружина;

485 ето ги в Кастехон, където се намира Кампеадорът.
Той остави крепостта в добри ръце, Кампеадорът
яхна коня
и излезе да ги посрещне със своята дружина,
с отворени обятия посрещна той Миная:
„Вие ли сте, Алвар Анес, смели копиеносецо?”

490 Където и да ви изпратех, знаех, че ще успеете.
Нека нашата плячка се прибави към вашата и от
цялата плячка
ви давам петата част, ако я поискате, Миная.“

МИНАЯ НЕ ПРИЕМА НИКАКВА ЧАСТ ОТ ПЛЯЧКАТА И ДАВА ТЪРЖЕСТВЕНО
ОБЕЩАНИЕ

„Много съм ви благодарен, славни Кампеадоре.
От тази пета част, която ми определихте,
495 дори и Алфонсо Кастилски би бил доволен.
Аз ви я връщам и отпущам.
Обещавам пред Бога, който е там горе,
че докато не се наситя с моя добър кон
да се бия с маври на открито поле
500 и не употребя копието си и не туря ръка на меча си,
и докато кръв не потече надолу по лакътя на капки
пред Руи Диас, прославения воин,
не ще взема от вас нито счупена пара.
Когато спечелите чрез мене нещо ценно,
505 ето всичко останало е във вашите ръце.“

25

СИД ПРОДАВА СВОЯТА ПЕТА ЧАСТ НА МАВРИТЕ. ТОЙ НЕ ИСКА ДА СЕ СРАЖАВА С
КРАЛЯ АЛФОНСО

Тази плячка бе събрана там.
Моят Сид, този, който в добър час препаса меч,
помисли,
че дружините на крал Алфонсо могат да
пристигнат,
и че той би могъл да го нападне с войските си.
510 Той заповяда да се разпредели без остатък цялото
това богатство;
и разпределителите да направят това писмено.
Неговите рицари добиват добра част:
на всеки от тях се падат сто сребърни марки
и на пешаците точно половината;
515 цялата пета част оставаше на моя Сид.
Тук той не може да я продаде, нито има кому да я
подари;

не иска да води в дружината си ни пленници, ни пленнички.

Говори с тези от Кастехон и прати във Ита и в Гуадалахара,

за колко биха купили тази пета част;

520 дори и от това, което дадат, те биха имали голяма печалба.

Маврите я оцениха на три хиляди сребърни марки.

Това предложение се хареса на моя Сид.

На третия ден марките бяха напълно изплатени.

Моят Сид сметна, че не би могъл да остане

525 с цялата си дружина в укрепения град

и че би могъл да го задържи, но ще му липсва вода.

„Маврите са в мир, понеже договорът с тях е подписан,

но крал Алфонсо ще ни потърси с цялата си войска.

Искам да напусна Кастехон, чуйте, рицари, и вие, Миная!“

26

(СИД ТРЪГВА КЪМ ОБЛАСТТА САРАГОСА, КОЯТО ЗАВИСИ ОТ МАВЪРСКИЯ ЕМИР НА ВАЛЕНСИЯ.)

530 „Да не ви се зловиди това, което ще ви кажа:

в Кастехон не бихме могли да останем;

крал Алфонсо е близо и ще дойде да ни потърси.

Но укрепения град не искам да разруша;

искам да освободя сто маври и сто мавърки,

535 защото взех от тях дума да не говорят лошо за мен.

Вие всички сте задоволени и никой не е пропуснат.

Утре рано да се приготвим да тръгнем.

Не бих желал да се бия с моя господар Алфонсо.“

Това, което каза Сид, се хареса на всички други.

540 От укрепения град, който превзеха, всички си отиват обогатени;

маври и мавърки благославят Сид.

Те пътуват нагоре по Енарес колкото могат по-
бързо,

преминават Алкариас и отиват по-нататък,
минават през пещерите на Анкита,

545 прекосяват реката, влизат в полето Таранс
в тези земи толкова далеч, колкото могат да
отидат.

Моят Сид отиде да се подслони между Фариса и
Сетина.

Той взе голяма плячка в страната, през която
минава;

маврите не познаваха смелите намерения на тези
воини.

550 На другия ден моят Сид от Бивар тръгна на път,
мина през Алфама, слиза във Фос,
премина Бобиерка и Тека, която е по-нататък,
и моят Сид отива да станува над Алкосер,
на един заоблен, стръмен и голям хълм;

555 (реката) Халон тече наблизо, не могат да му
прекъснат водата.

Моят Сид дон Родриго мисли да завладее Алкосер.

27

(СИД СТАНУВА НАД АЛКОСЕР)

Той заема напълно хълма и здраво се установява
там,

(като разпъва) едните (шатри) към планината, а
другите към реката.

560 Добрият Кампеадор, който в добър час препаса меч,
около хълма, много близо до реката,
заповяда на своите хора да направят ров,
за да не го нападнат ни денем, ни нощем
и за да знаят, че моят Сид се е установил там.

28

(МАВРИТЕ СЕ СТРАХУВАТ)

По цялата оная страна се разнася новината,
565 че Кампеадорът моят Сид се е заселил там;
дошъл е при маврите и е изгонен от християните;
(маврите) не смеят да орат много в съседство с
него.

Моят Сид се радва на това с всичките си васали;
укрепеният град Алкосер започва да плаща данък.

29

(КАМПЕАДОРЪТ ПРЕВЗЕМА АЛКОСЕР С ХИТРОСТ.)

570 Жителите на Алкосер вече плащат данък на моя
Сид,
и тези на Тека, а също и тези на града Терер;
но знайте, че на тези от Калатаюд това никак не се
харесва.

Моят Сид остана там цели петнадесет седмици.

Когато моят Сид видя, че Алкосер не му се
предава,

575 той намисли една военна хитрост и не я забави:
оставя една шатра и вдигна другите и слезе надолу
по Халон с високо вдигнато знаме,
след като всички бяха облекли ризници и опасали
мечове,

той направи това като умен човек, за да им устрои
засада.

580 Видяха го тези от Алкосер, Боже, колко бяха
доволни!

„Свърши се хлябът и ечемикът на Сид.

С голяма мъка е вдигнал другите шатри, оставил е
само една.

Така си отива моят Сид, като че бяга от
поражение;

да го нападнем и ще вземем голяма плячка,

585 преди да го заловят тези от града Терер,

585 (б) защото ако те го хванат, нищо няма да ни
дадат;

данъка, който ни взе, трябва да ни го върне двойно.“
Излязоха от Алкосер със страшна бързина.
Когато моят Сид ги видя навън, се престори, че
бяга.

Слезе надолу по Халон, върви заедно със своите.
590 Тези от Алкосер казват: „Ето че пляката ни се
изплъзва!“

Големи и малки изскочиха навън,
и в желанието си да грабят, не мислят за нищо
друго,
оставят вратите отворени, така че никой не ги
пази.

Добрият Кампеадор обърна лицето си
595 видя, че има голямо разстояние между тях и
крепостта;
заповяда да се върне знамето и бързо пришпориха
конете.

„Бийте ги, рицари, всички без страх;
с милост на Създателя, наша е пляката“.
Върнаха се с тях (маврите) посред равнината.
600 Боже, колко голяма е радостта им в това утро.
Моят Сид и Алвар Анес препускаха напред;
те имат, знайте, добри коне, които добре
управляват;

и в този час влязоха в укрепения град преди тях.
Васалите на моя Сид безмилостно ги нападат,
605 за кратко време убиват триста маври.
Надавайки големи викове, тези, които бяха в засада,
оставят другите, които са пред тях, и се отправят
към града;

с извадени мечове те се спряха пред вратата.
Скоро пристигнаха техните (другари), защото
победата е спечелена.

610 Знайте, че моят Сид превзе Алкосер чрез тази
хитрост.

(ЗНАМЕТО НА СИД СЕ РАЗВЯВА НАД АЛКОСЕР.)

*Пристигна Пер Бермудос, който носи знамето в
ръката си;*

той го забива горе на най-високото място.

*Моят Сид Руи Диас, който в добър час се роди,
заговори:*

*„Хвала да бъде на бога в небето и на всичките му
светци,*

*615 сега вече за конници и за коне ще имаме по-добро
жилище.“*

31

(СИД СЕ СМИЛЯВА НАД МАВРИТЕ.)

„Чуйте ме, Алвар Анес и всички рицари!

В този укрепен град взехме големи богатства;

маврите са мъртви, виждам малцина живи.

*Ние не ще можем да продадем маврите и
мавърките,*

*620 а нищо не ще спечелим, ако им отрежем главите;
да ги приберем вътре, защото ние държим властта;
ще се уредим в къщите им и те ще ни прислужват.“*

32

(ВАЛЕНСИАНСКИЯТ ЕМИР ИСКА НАНОВО ДА ЗАВЛАДЕЕ АЛКОСЕР. — ТОЙ ИЗПРАЩА
ВОЙСКА СРЕЩУ СИД.)

*Моят Сид с пляката си остана в Алкосер;
изпрати да донесат шатрата, която бе оставил
там.*

*625 Много неприятно е за тези от Тека и не се харесва
на тези от Терер,*

а на тези от Калатаюд, знайте, им тежи.

На емира от Валенсия пращат известие,

*че някой си, когото наричат моя Сид Руи Диас де
Бивар,*

„Издаднал в немилост пред краля Алфонсо, който го изгони от земята си,

630 дошъл да станува над Алкосер, в силно укрепено място;

бил им устроил засада и превзел крепостта;
ако не ни помогнеш, ще загубиш Тека и Терер,
ще загубиш Калатаюд, който не може да се спаси,
цялата крайбрежна област на Халон ще бъде

разорена,

635 същото ще стане със Силока, която е отвъд.“

Когато емирът Тамин чу това, стана му много мълчно:

„Три мавърски емира виждам да стоят около мене:

не се бавете, вие двамата, идете там,
вземете три хиляди маври, въоръжени за бой;

640 с тези от границата, които ще ви помогнат,
хванете ми го жив и го доведете пред мен;

защо е влязъл в земята ми, ще трябва да ми даде сметка.“

Три хиляди маври яхват конете и са готови да тръгнат,

те дойдоха в Согорве да стануват през нощта.

645 На другия ден сутринта се готвят да продължат
и дойдоха да стануват през нощта в Селфа.

Мислят да изпратят известие на тези от границата;

те не се забавят, притичват се от всички страни.

Тръгнаха от Селфа, която наричат дел Канал,

вървяха целия ден без никаква почивка,

отидоха тази нощ да стануват в Калатаюд.

По всичките тези земи изпрацат глашатаи;

присъединиха се твърде много хора

към тези двама емира, които се наричат Фарис и

Галве;

655 те ще обсадят моя добър Сид в Алкосер.

Разпънаха шатрите и заеха позициите,
силата им расте, понеже воините са многобройни.
Предните стражи, които маврите поставят,
бдят ден и ноц, заедно обикалят, добре въоръжени;
660 многобройни са стражите и голяма е войската.
Лишават от вода хората на Сид.
Войските на моя Сид искаха да излязат на бой,
но този, който се роди в добър час, им забрани
строго това.
Държаша го обсаден цели три седмици.

34

СИД СЕ СЪВЕЩАВА СЪС СВОИТЕ. ТАЙНИ ПРИГОТОВЛЕНИЯ. СИД ИЗЛИЗА НА БОЙ В ОТКРИТО ПОЛЕ СРЕЩУ ФАРИС И ГАЛВЕ. ПЕДРО БЕРМУДОС НАНАСЯ ПЪРВИТЕ УДАРИ

665 В края на трите седмици, когато почваше четвъртата,
моят Сид пожела да се съветва със своите хора:
„Лишиха ни от водата, а и хлябът ще ни липсва;
опитаме ли се да се измъкнем през нощта, не ще ни оставят;
войската им е многобройна, за да можем да се борим срещу тях;
670 кажете ми, рицари, какво мислите да правим!“
Пръв заговори Миная, славен рицар:
„Ние сме тук, напуснали милата Кастилия,
ако не се бием с маврите, няма да ни дадат хляб.
Ние сме шестстотин и малко повече;
675 в името на Създателя, да няма друго решение:
да ги нападнем през утрешния ден.“
Кампеадорът каза: „Говорихте, както исках;
прави Ви чест, Миная, понеже така трябваше да сторите.“

Той заповядва да се изгонят навън всички маври и мавърки,

680 за да не узнае никой тази негова тайна.

През целия ден и през нощта те се въоръжават.

На другия ден сутринта, когато слънцето се готвеше да изгрее,

моят Сид бе въоръжен и всички, които са с него;

моят Сид заговори и ще чуете, какво каза:

685 „Да излезем всички оттук, никой да не остане,

освен двама пешаци, само, за да пазят портата;

ако умрем на полесражението, ще ни влязат в крепостта;

ако спечелим сражението, богатствата ни ще се увеличат.

А Вие, Пер Бермудос, вземете моето знаме;

690 понеже сте много храбър, ще го носите с чест,

но не отивайте с него много напред, ако аз не ви заповядам!“

Целуна ръка на Сид и отиде да вземе знамето.

Отвориха вратите и се впусчат навън.

Предните постове на маврите ги видяха и се върнаха в лагера.

695 Колко много бързат маврите! Почнаха да се въоръжават;

при шума на барабаните земята щеше да се пукне;

бихте видели маврите как се въоръжават, бързо да се подреждат за бой.

У маврите има две главни знамена,

и размесените между тях знаменца, кой би могъл да ги преброи?

700 Бойните редове на маврите се вече придвижват напред,

за да вземат в плен Сид и неговите (воини).

„Спрете се тук, дружини, на това място,

никой да не излиза от реда, докато аз не му заповядам!“

Оня Пер Бермудос не може да изтрае.

705 държи знамето в ръка и почва да пришпорва (коня):
„Създателят да ви пази, верни Сиде Кампеадор!
Ще занеса Вашето знаме сред най-гъстите
неприятелски редове
и ще видя, как вие, които сте длъжни да го
защитавате, ще сторите това.“
Кампеадорът каза: „Не правете това, милост!“
710 Пер Бермудос отговори: „Друго няма да сторя.“
Пришпори коня и го устреми към най-гъстия ред.
Маврите го очакваха, за да му грабнат
знамето.
Нанасят му силни удари, но не могат да му пробият
ризницата.
Кампеадорът каза: „Подкрепете го, за бога!“

35

ХОРАТА НА СИД НАПАДАТ, ЗА ДА ПОДКРЕПЯТ ПЕДРО БЕРМУДОС

715 Притисват щитовете пред гърдите си,
навеждат копията заедно със знаменцата,
накланят лицата си върху седлата
и смело се впускат да ги нападнат.
Родилият се в добър час високо им извиква:
720 „Бийте ги, рицари, от любов към Създателя!
Аз съм Руи Диас, Сид от Бивар Кампеадор.“
Всички нахвърлят върху редицата, където е
Педро Бермудос
Те са треста копия всички имат знаменца:
всеки уби по един мавър и всички с по един удар;
725 при второто нападение, което правят, още толкова
са мъртви.

36

ОБРЪЩАТ В БЯГСТВО НЕПРИЯТЕЛСКИТЕ РЕДИЦИ

Бихте видели много копия да се снижават и да се издигат,

*много щитове да се пробиват и продупчват,
много ризници да се развалят и разнизват,
много бели знаменца да излизат червени от кръв,*

730 *много силни коне да препускат без ездачи.
Маврите призовават Мохамед, а християните свети Яков.*

Паднаха на бойното поле за малко време.

732 (б) *убити хиляда и триста маври вече.*

37

СПОМЕНАВАТ СЕ ГЛАВНИТЕ ХРИСТИЯНСКИ РИЦАРИ

*Как храбро се бие на своето златно седло
моят Сид Руи Диас, добрият воин!*

735 *Миная Алвар Анес, който управлява Сорита,
Мартин Антолинес, почтеният бургосец,
Муньо Густиос, който беше отгледан от него,
Алвар Алварос и Алвар Салвадорес,*

740 *Галин Гарсиас, храбрецът от Арагон,
Фелес Муньос, племенник на Кампеадора!
Веднага всички, които са там,
се притичват на помощ на знамето и на моя Сид
Кампеадор.*

38

МИНАЯ Е В ОПАСНОСТ. СИД РАНЯВА ФАРИС

*На Миная Алвар Анес му убиха коня,
745 но войската на християните му отива на помощ.
Счупи копието си, тури ръка на меча си,
макар и останал пеш, нанася силни удари.
Моят Сид Руи Диас кастилецът го забелязва,
доближи се до един мавърски военачалник, който
имаше добър кон,*

750 и му нанесе с десницата си такъв удар,
разсече го през кръста и хвърли половината на
бойното поле.

Отиде да даде коня на Миная Алвар Анес:

„Качете се, Миная, вие сте дясната ми ръка!

В днешния ден се нуждая от вашата голяма помощ;

755 здраво се държат маврите, не напуцат още
бойното поле,

755 (б) трябва да ги нападнем наново.“

Миная тръгна на коня с меч в ръка,

сражавайки се с неприятелските сили,

убива веднага тези, които достигне.

Моят Сид Рус Диас, този, който се роди в добър час,

760 бе нанесъл три удара на емира Фарис;

с двата не улучи, но третият го засегна,

кръвта се стича надолу по ризницата;

(Фарис) обърна поводите, за да напусне бойното
поле.

С този удар войската му бе победена.

39

ГАЛВЕ Е РАНЕН И МАВРИТЕ РАЗБИТИ

Мартин Антолинес нанесе такъв удар на Галве,

че му изби рубините от шлема надалеч,

разцепи шлема му и засегна (живото) месо;

той, знайте, не посмя да дочака втори удар.

Разбити са емирите Фарис и Галве;

770 какъв славен ден за християнството, понеже
маврите се разбягват

по всички страни!

Воините на Сид ги преследват с бой;

емирът Фарис се укри в Терер,

но там не пуснаха Галве

775 и той с всички сила побягна към Калатаюд.

Кампеадорът го гонеше по петите,

преследването продължи до Калатаюд.

МИНАЯ ВИЖДА ИЗПЪЛНЕНИ СВОИТЕ ПОЖЕЛАНИЯ. ПЛЯЧКАТА ОТ БИТКАТА. СИД
ПРИГОТВЯ ДАР ЗА КРАЛЯ

Буйно подскача конят на Миная Алвар Анес;
от маврите той е убил тридесет и четири;
780 мечът е остър, ръката на Миная е цяла в кърви
и кръвта се стича надолу по лакътя.
Миная казва: „Сега съм доволен,
понеже добри вести ще се понесат към Кастилия,
затуй, че моят Сид Руи Диас победил в битка на
открито поле.“
785 Много маври лежат мъртви, малцина е оставил
живи,
понеже в преследването ги биха безспирно.
Вече се връщат хората на този, който се роди в
добър час.
Напредваше моят Сид на своя силен кон,
с разстлана подплата на шлема. Боже, колко е
хубава брадата му!
790 с отметната на раменете му качулка, с меч в ръка.
Като видя, че хората му се връщат, той извиква:
„Слава на бога, който е във висините, за това,
че победихме в такава голяма битка!“
Хората на Сид веднага разграбиха този лагер
(пълен)
795 със щитове, оръжия и много други богатства;
от маврите, когато бяха събрани,
796 (б) изброиха петстотин и десет коня.
Голяма е радостта между тези християни,
загубили са само петнадесет души от своите.
Донасят толкоз злато и сребро, че не могат да го
преброят;
800 обогатиха се, всички тези християни
800 (б) Върнаха маврите вътре в крепостта,
а моят Сид заповяда да им се даде нещо (за ядене).

Голяма е радостта на моя Сид и на всичките му васали.

Нареди да се поделят парите и големите богатства;

805 на Сид за неговата пета част се падат сто коня.
Боже, колко щедро възнагради всичките си васали,
пехотинците, както и конниците!

Добре го уреди този, който се роди в добър час;
Всички, които той води със себе си, са доволни.

810 „Чуйте, Миная, вие сте моята дясна ръка!
От тези богатства, които Създателят ни даде,
вземете със собствените си ръце, колкото искате.
Желая да ви изпратя в Кастилия с вест
за тази битка, която спечелихме;

815 на краля Алфонсо, който ми е сърдит,
искам да изпратя в дар тридесет коня,
всички оседлани и много добре обюздени,
всеки с меч втикнат в кобурите.“

Миная Алвар Анес каза: „Ще сторя това от все сърце.“

41

СИД ИЗПЪЛНЯВА ОБЕТА, ДАДЕН НА КАТЕДРАЛАТА В БУРГОС

„Ето злато и чисто сребро,
един пълен кош, където нищо не липсва;
поръчайте хиляда меси за света Мария Бургоска;
което остане, дайте го на жена ми и на дъщерите
ми,

да се молят за мен и нощем и денем;
825 ако ми е дадено да живея за тях, ще станат богати
дами.“

42

МИНАЯ ТРЪГВА ЗА КАСТИЛИЯ

Миная Алвар Анес е доволен от това;
826 (б) определят се хора, които ще го
придружават.

Те дават зоб на конете и вече настъпва нощта;
моят Сид Руи Диас свиква своите на съвет.

ПРОЩАВАНЕ

„Вие тръгвате, Миная, за милата Кастилия?
830 Можете да кажете на нашите приятели:
«Бог ни помогна и спечелихме битката.»
На връщане, ако ни намерите тук (добре);
ако не, там, където научите, че сме, елате при нас,
с копия и мечове ще можем да се задържим,
835 без тях не ще можем да живеем в тази окаяна земя,
835 (б) и, както мисля, ще трябва да си отидем
оттук.“

44

СИД ПРОДАВА АЛКОСЕР НА МАВРИТЕ

Решено е вече: на сутринта Миная замина
и Кампеадорът остана там със своята дружина.
Земята е бедна и извънредно лоша.
Всеки ден моят Сид беше наблюдаван
840 от пограничните маври и от някои чужди люде;
емирът Фарис оздравя и се сговори с него.
Жителите на Тека и тези на града Терер
и тия от Калатаюд, който е най-славен (град).
така са преценили и съставили писмено
предложение:
845 Сид им продал Алкосер за три хиляди сребърни
марки.

45

ПРОДАЖБА НА АЛКОСЕР (ПОВТОРЕНИЕ)

Моят Сид Руи Диас продаде Алкосер;
колко добре плати той на самите свои васали!
Конници и пехотинци, направи богати;
между всичките му хора не бихте намерили нито
един бедняк.

850 Който служи на добър сеньор, той винаги живее в
доволство.

46

ИЗОСТАВЯНЕ НА АЛКОСЕР. ДОБРИ ПРЕДЗНАМЕНОВАНИЯ. СИД СЕ УКРЕПЯВА НА
ХЪЛМА НАД МОНРЕАЛ

Когато моят Сид пожела да напусне
крепостта,

маври и мавърки почнаха да се оплакват:

„Отиваш си, мой Сиде? Нека нашите молитви те
предшествуват.

Удовлетворени сме от твоя дял, сеньор.“

855 Когато моят Сид де Бивар напусна Алкосер,
маври и мавърки почнаха да плачат.

Кампеадорът си отива с развято знаме,

спусна се надолу по Халон и тръгна напред,

напущайки Халон, той има добри предзнаменования.

860 Зарадваха се жителите на Терер и още повече тия
от Калатаюд,

но на тези от Алкосер им домъчня, защото им
правеше големи

добрини.

Моят Сид пришпори коня и вървеше напред,

той се уреди на един хълм над Монреал;

хълмът е висок, прекрасен и голям;

865 там той не се страхува от война, знайте, откъдето
и да било.

Наложил данък отначало на Дарока,

после на Молина, който е от другата страна,

и на трето място на Теруел, който се намира
на среща;

той държеше в своя власт Селфа де Канал.

47

МИНАЯ ПРИСТИГА ПРИ КРАЛЯ. ТОЙ ПРОЩАВА НА МИНАЯ, НО НЕ НА СИД.

870 Божията милост да бъде над моя Сид Руи
Диас!

Алвар Анес Миная отиде в Кастилия,
той предложи тридесет коня на краля;
кралят ги видя и любезно се усмихна:

„Кой ми дари тези коне? Бог да бъде с вас, Миная!“

875 „Моят Сид Руи Диас, който в добър час препаса меч.
875 (б) След като падна в немилост пред вас, той
превзе с хитрост Алкосер;

875 (в) вестта за това дойде до емира на Валенсия,

875 (г) който заповяда да го обсадят и му
прекъснаха водата.

875 (д) Моят Сид излезе от крепостта и се би на
открито поле,

той победи двама мавърски царе в тази битка,
грамадна е, сеньор, неговата плячка.

Вам, кралю честити, той изпраца този дар;
целува ви нозете и двете ви ръце,

880 за да имате милост към него и на вас Създателят
да помага.“

Кралят каза: „Много е рано,
изгнаник, изпаднал в немилост пред своя господар,
да бъде приет след три седмици.

Но понеже е от маври, аз приемам подаръка;

885 мене ми е дори приятно, че моят Сид е взел такава
плячка.

Освен всичко това, вам, Миная, възвръщам
наследството и земите, за да бъдат ваше
притежание;

отивайте и се връщайте, от сега нататък имате
моята милост;

но за Сид Кампеадор не ви казвам нищо.“

КРАЛЯТ ПОЗВОЛЯВА НА КАСТИЛЦИТЕ ДА ОТИДАТ СЪС СИД

880 Освен всичко това, искам да ви кажа, Алвар Анес:
 „От цялото мое кралство тези, които биха желали
 да го сторят,
 храбрите и доблестните, които биха желали да
 помогнат на моя Сид,
 на тях им давам пълна свобода и им оставям
 наследствата.“

Миная Алвар Анес му целуна ръцете:

895 „Хвала и благодарност, кралю, въздавам вам, като
 на мой естествен господар;
 вие правите сега това, а после ще сторите и друго;
 896 (б) с божия помощ ще се постареем да го
 сторите.“

896 (в) Кралят казва: „Миная, да оставим това.
 Пътувайте през Кастилия и нека свободно ви
 пропуснат,
 без страх идете да потърсите моя Сид.“

НАБЕЗИ НА СИД ОТ ХЪЛМА. МИНАЯ С ДВЕТА КАСТИЛЦИ СЕ ПРИСЪЕДИНЯВА КЪМ СИД.

Искам да ви кажа за тоз, който в добър час препаса
 меч:

900 този хълм, на което той се укрепил,
 дотогава, докогато мястото бъде на маври или на
 християни,
 ще го наричат в писанията „хълма на моя Сид“.
 Като беше там, ограбваше много земи,
 а по цялата долина на реката Мартин събираше
 данък.

905 Слухове за него достигнаха до Сарагоса,

*а това никак не хареса на маврите и те много се
наскърбиха.*

Моят Сид остана там цели петнадесет седмици.

*Когато съвършеният (рицар) видя, че Миная
закъснява,*

направи нощен преход с всичките си хора;

910 *напусна хълма и съвсем го изостави,*

дон Родриго премина оттатък Теруел

и се спря Руи Диас в боровата гора на Тевар;

той ограби всичките тези земи,

а на Сарагоса наложи данък.

915 *След като извърши това, след три седмици,*

Миная се върна от Кастилия;

*с него пристигнаха двеста рицари с препасани
мечове;*

знайте, че в този брой не влизат пехотинците.

Когато моят Сид видя, че се появява Миная,

920 *пришпори коня и побърза да го прегърне,*

целуна го по устата и по очите на лицето.

Миная му казва всичко и не скрива нищо от него.

Кампеадорът се усмихна доволен:

„Слава на Бога и на светата му помощ;

925 *докато сте жив, Миная, всичко ще ми върви добре.“*

50

ЗАТОЧЕНИТЕ СЕ РАДВАТ ДА ПОЛУЧАТ НОВИНИ ОТ КАСТИЛИЯ

Боже, колко се зарадва цялата войска,

че Миная Алвар Анес е пристигнал

и че им носи вести от техните братовчеди и братя

и от съпругите, които бяха напуснали!

51

РАДОСТТА НА СИД (СХОДНА СТРОФА)

930 *Боже, колко е радостен (Сид) с хубавата брада,*

*че Алвар Анес е заплатил хилядата меси
и му е донесъл вест от жена му и дъщерите му!
Боже, колко доволен беше Сид и колко много се
зарадва!*

934 (б) *„Хей, Алвар Анес, да сте ми жив още дълги години!
Вам се пада по-голяма чест, отколкото нам,
прекрасна мисия!“*

52

СИД ПРЕКОСЯВА ЗЕМИТЕ НА АЛКАНИС

935 *Не губеше време този, който се роди в добър час,*
935 (б) *взе двеста рицаря, избрани от самия
него,*
935 (в) *направи поход, като вървя цялата нощ,
опожари земите на Алканис
и ограби всички околни места.
На третия ден се върна там, откъдето бе дошъл.*

53

МАВРИТЕ БИВАТ НАКАЗАНИ

940 *Мълвата разнася вестта по цялата страна;
натъжиха се жителите на Монсон и тези на Уеска;
сарагосци са доволни, понеже му плащат данък,
не се боят от никаква заплаха от страна на моя Сид
Руи Диас.*

54

СИД НАПУЩА ХЪЛМА. ТОЙ НАХЛУВА В ЗЕМИ, ПОДЧИНЕНИ НА БАРСЕЛОНСКИЯ ГРАФ

945 *С тази плячка те се връщат в своя стан;
всички са весели, понеже донасят голяма плячка;
доволен бе моят Сид и много доволен Алвар Анес.*

Съвършеният (рицар) не може да съдържа своята усмивка:

„Хей, рицари, ще ви кажа истината:

който стои все на едно място, може да намали богатството си;

утре сутринта да помислим за тръгване,

950 оставете този стан и ще потеглим напред.“

Тогава Сид се придвижи към Алукатския проход,

оттам забързва към Уеса и Монт Албан;

за този набег те употребиха десет дена.

Понесе се слух за него по всички страни,

955 че кастилският изгнанник им нанася големи щети.

55

ЗАПЛАХИ ОТ БАРСЕЛОНСКИЯ ГРАФ

Вестите обходиха цялата страна;

новините достигнаха до Барселонския граф,

че моят Сид Руи Диас нахлува по цялата му земя;

той се много натъжи и го сметна за голямо оскърбление.

56

СИД СЕ ОПИТВА НАПРАЗНО ДА УСПОКОИ ГРАФА

960 Графът е голям самохвалко и самонадеяно той говори:

„Голяма обида ми стори моят Сид от Бивар.

В самия мой двор ми нанесе голяма обида:

рани моя племенник и никога не ми даде удовлетворение;

сега ограбва земите, които са под моя защита;

965 не съм го предизвикал, нито съм нарушил приятелството ни,

но понеже ме предизвиква, ще отида да му поискам
обяснения.“

Големи са неговите войски и те бързо
пристигат,

маври и християни, събират се големи дружини
и тръгват да търсят моя Сид, храбреца от Бивар;
970 три дни и две нощи те вървяха
и настигнаха моя Сид в боровата гора на Тевар;
те идат с такива големи сили, че мислят да го
хванат жив.

Моят Сид дон Родриго носи голяма плячка,
слиза от една планина и пристига в една долина.
975 До него е дошло известие от граф дон Реймонд;
Когато моят Сид го чу, му изпрати друго:
„Кажете на графа да не се смята за обиден;
не вземам нищо негово, нека ме остави свободно да
мина.“

Графът отговори: „Това няма да стане така!
980 Той ще ми плати за миналите и за сегашните обиди;
ще разбере изгнаникът кого е дошъл да безчести.“
Пратеникът се върна с най-голяма бързина.
Тогава моят Сид от Бивар разбира,
че, освен с бой, не могат да си отидат оттам.

57

РЕЧ НА СИД КЪМ НЕГОВИТЕ (ВОИНИ)

„Хей, рицари, оставете плячката настрана;
бърже се въоръжете и наденете доспехите си;
граф дон Реймонд ще влезе с нас в голям бой,
той води многочислени дружини от маври и
християни,

за нищо на света не ще ни пусне без сражение.
990 Понеже ще ни преследват по-нататък, нека тук да
стане битката;

стегнете конете и се въоръжете.
Те слизат по склона и всички са обути в гетри;

седлата им са леки и подпръгите на конете
разхлабени;

ще яздим на галисийски седла и ще обуем ботуши
върху гетрите;

⁹⁹⁵ със сто конника ще трябва да победим тези
дружини.

Преди да се спуснат в дола, да ги нападнем с
копията си;

и за един, когото промушите, три седла ще останат
празни.

Реймонд Беренгер ще разбере кого е дошъл да
преследва

днес в тази борова гора на Тевар, за да ми отнеме
плячката.“

58

СИД ПОБЕЖДАВА В БИТКАТА. СПЕЧЕЛВА МЕЧА КОЛАДА

¹⁰⁰⁰ Всички бяха готови, когато Сид заговори така;
бяха се въоръжили и бяха яхнали конете.

Видяха, как войските на франките се спущат надолу
по склона;

като стигнаха в подножието на хълма, близо до
долината,

моят Сид, който се роди в добър час, заповяда да ги
нападнат;

¹⁰⁰⁵ воините изпълняват заповедта с удоволствие и на
драго сърце;

те тъй умело си служат със знаменцата и с
копията,

че раняват едни, а други свалят от седлото.

Победи в тази битка този, който се роди в добър
час;

той взе в плен граф Реймонд;

¹⁰¹⁰ там спечели той Колада, който струва повече от
хиляда марки.

59

БАРСЕЛОНСКИЯТ ГРАФ ПЛЕННИК. ТОЙ ИСКА ДА УМРЕ ОТ ГЛАД

Там той спечели тази битка, с което прослави своята брада;

плени графа и го заведе в шатрата си,
на своите верни служители заповяда да го пазят.
Той излезе вън от шатрата си.

1015 неговите (воини) се събираха от всички страни;
моят Сид беше доволен, понеже плячката му е голяма.

На моя Сид дон Родриго бяха приготвили изобилно ядене;

но граф Реймонд не го зачита за нищо;
донасят му ястия, нареждат ги пред него,

1020 но той не иска да яде и пренебрегва всички:
„Не ще вкусна ни хапка за всичките съкровища на Испания,
по-скоро ще се лиша от тялото си и ще загубя душата си,
понеже такива дрипльовци ме победиха в боя.“

60

СИД ОБЕЩАВА СВОБОДА НА ГРАФА

Ще чуете какво каза моят Сид Руи Диас:

1025 „Яжте, графе, от този хляб и пийте от това вино,
ако сторите това, което казвам, ще излезете от плен;

ако не, никога в живота си не ще видите християнска земя.“

61

ГРАФЪТ ОТКАЗВА

„Яжте вие, дон Родриго, и мислете да се веселите,

защото аз ще се оставя да умра и не искам нищо да
ям.“

1030 До третия ден не могат да го склонят;
докато поделяха тази грамадна плячка,
те не могат да го накарат да вземе една хапка хляб.

62

СИД ПОВТАРЯ СВОЕТО ОБЕЩАНИЕ ПРЕД ГРАФА. ТОЙ ПУЩА НА СВОБОДА ГРАФА И
СЕ СБОГУВА С НЕГО

Моят Сид каза: „Хапнете нещо, графе,
1033 (б) защото ако не ядете, не ще видите
християните;

но ако похапнете така, че аз да бъда доволен,
1035 вас, графе, и двама други благородници

1035 (б) ще ви освободя и ще ви отпусна с ръката си.“

Когато графът чу това, се зарадва:

„Ако направите, Сиде, това, което казахте,
ще се учудвам, докато съм жив.“

1040 „И така, яжте, графе, и като се наобядвате,
вас и още други двама ще пусна на свобода.

Но от това, което загубихте и което аз спечелих,
знайте, че не ще ви дам ни пукната пара;

1044 защото то ми трябва за тези бедняци, които ме
придружават.

1045 Трябва да се задоволяваме с това, което вземаме от
вас и от други;

така ще живеем, докато е угодно на светия отец,
като човек в немилост пред краля и изгонен от
страната.“

Зарадва се графът и поиска вода за ръцете;

1050 поставят вода пред него и веднага му поливат.

Заедно с рицарите, които Сид бе присъединил към
него,

графът започва да яде, боже, с каква охота!

До него седеше този, който се роди в добър час;

„Ако не се храните добре, графе, така че да ме
задоволите,

1055 ще останем тук и не ще се разделим един от друг.“

Товава графът каза: „(Ще ям) с удоволствие и на
драго сърце.“

С тези двама рицари той обядва набързо;
доволен е моят Сид, защото той го наблюдава
внимателно,

че граф Реймонд движи тъй бързо ръцете си.

1060 „Ако позволите, мой Сиде, ние сме готови за
път;

заповядайте да ни дадат коне и веднага ще
тръгнем;

от деня, когато станах граф, не съм ял с такава
охота,

удоволствието, което изпитвам, не ще бъде
забравено.“

Дават им три парадни коня, много добре
оседлани

1065 и хубави дрехи, подплатени с кожи, както и
наметки.

Графът дон Реймонд застана между двамата.

Кастилецът ги изпрати до края на стана:

„Ето че си тръгвате, графе, напълно свободен,
благодарен съм ви за това, което ми оставяте.

1070 Ако ви хрумнеше да си отмъстите,
и дойдете да ме потърсите, известете ми преди
това;

1072 или вие ще ми оставите от вашето богатство, или
ще вземете

1073 от моето.“ „Бъдете спокоен, мой Сиде, не
рискувате нищо.

1072 Аз съм ви платил за цялата тази година;
а да дойда да ви търся, няма и да помисля затова.“

Графът пришпорваше коня и гледаше да се отдалечи,

обръщаше глава и често поглеждаше назад;

страхуваше се, да не би моят Сид да се разкае,

1080 нещо, което храбрецът не би сторил за нищо в света,

подобно вероломство той никога не е вършил.

Графът замина, а Сид от Бивар се върна назад,

той се присъедини към своята дружина и почна да

се весели

1086 за спечелената голяма и чудесна плячка;

толкова богати са воините му, че не знаят вече какво притежават.

ВТОРА ПЕСЕН. СВАТБИТЕ НА ДЪЩЕРИТЕ НА СИД

64

СИД ТРЪГВА СРЕЩУ ЗЕМИТЕ НА ВАЛЕНСИЯ

- 1085 Тук започват подвизите на моя Сид от Бивар.
1087 Моят Сид завзе Алукатския проход,
остави Сарагоса и съседните земи,
остави Уеска и земите на Монталван.
1090 Той започна да воюва откъм соленото море;
слънцето изгрява на изток и той се обърна натам.
Моят Сид превзе Херика, Онда и Алменар
и завладя всичките земи на Бориана.

65

ПРЕВЗЕМАНЕ НА МУРВИЕДРО

Помогна му Създателят, господарят, който е
на небето.

- 1095 Освен всичко това той завзе и Мурвиедро;
моят Сид виждаше, че бог му помага.
В самата Валенсия владее не малко страх.

66

МАВРИТЕ ОТ ВАЛЕНСИЯ ОБСАЖДАТ СИД. ТОЙ СВИКВА СВОИТЕ ВОИНИ. РЕЧ

Жителите на Валенсия се натъжиха, знайте,
това не им харесва;
решиха на съвет да го обсадят.

1100 Цяла нощ бяха в поход и сутринта призори,
близо до Мурвиедро, се готвят да разпънат
шатрите си.

Моят Сид ги видя и почна да се чуди:

1102 (б) „Хвала на теб, духовни отче!
Ние сме на техните земи и им нанасяме всякакво зло,
пиеме виното им и ядем хляба им;
1105 ако дойдат да ни обсадят, напълно са в правото си.
Работата няма да мине без бой;
да се пратят вестители до тези, които ни дължат
помощ,
едните в Херика, другите в Алукат,
оттам в Онда, после в Алменар,
1110 да дойдат тук веднага хората от Бориана;
ще започнем тази битка на открито поле;
надявам се на Бога, че те ще увеличат нашето
предимство.“

На третия ден всички се събраха,
този, който се роди в добър час, почна да говори:

1115 „Слушайте, дружини, Създателят да ви пази.
Откакто напуснахме земята на честните
християни,
— това бе против нашата воля и ние изнемогнахме
—
нашите работи, слава богу, тръгнаха добре.
Жителите на Валенсия ни обсадиха;
1120 ако искаме да останем в тези земи,
трябва да им дадем добър урок.

67

КРАЙ НА РЕЧТА НА СИД

Когато премине нощта и настъпи утрото,
бъдете готови на конете и се въоръжете;
ще нападнем тяхната войска.

1125 Като изгнаници в чужда страна,

тогава ще се покаже кой заслужава своята
заплата.“

68

МИНАЯ ДАВА ПЛАНА НА БИТКАТА. СИД ПЕЧЕЛИ НОВА БИТКА НА ОТКРИТО ПОЛЕ.
ПРЕВЗЕМАНЕ НА СЕБОЛЯ.

Чуйте, какво каза Миная Алвар Анес:
„Кампеадоре, да сторим това, което е вам угодно.
Дайте ми сто рицаря, не ви искам повече;
1130 вие с останалите нападнете ги отпред!
Добре ще ги биете, в това няма никакво съмнение,
аз със стоте ще вляза в бой от другата страна
и, както се надявам на Бога, бойното поле ще бъде
наше.“

Предложението на Миная се харесва на Кампеадора.
1135 Беше вече утро и те се готвят да се въоръжат,
всеки от тях знае, какво трябва да прави.

Призори моят Сид ги напада:
„В името на Създателя и на апостола свети Яков,
бийте ги, рицари, смело и сърцато,
1140 защото аз съм Руи Диас, моят Сид от Бивар!“
Вие бихте видели, как се късат въжетата на
палатките,
как се изскубват коловете и падат от всякъде
подпорите на шатрите.

Маврите са многобройни и гледат да се задържат.
Алвар Анес нахлу в техните редове от другата
страна;

1145 колкото и да им е мъчно, трябваше да се предадат
или да бягат;

1151 в галоп избягват тези, които могат да се спасят.

1147 В преследването те убиха двама мавърски царе,
до Валенсия продължи гонитбата.

Голяма е плячката, която взе моят Сид;
1152 те разграбиха стана и се приготвят да се връщат.

1153 Влязоха в Муравиедро с плячката, която отнасят;

1146 *голяма е радостта, която се носи на това място.*
1150 *Те превзеха Себоля и цялата област отсам;
жителите на Валенсия са обзети от страх и не
знаят какво да правят;
мълвата за моя Сид, знайте, гърми навсякъде.*

69

СИД НАХЛУВА В ЗЕМИТЕ ЮЖНО ОТ ВАЛЕНСИЯ

1156 *Мълвата гърми и се прехвърля от другата
страна на морето;
Радва се Сид с всичките свои дружини,
че Бог му е помогнал и му е дарил тази победа.
Те изпратиха разезди и извършиха нощни походи,
1160 *достигат Кулера, пристигат в Хатива
и още по-долу до крепостта Дения;
той ограбва смело мавърдската земя до морето.
Завладяха Пеня Кадиеля, изходите и входовете.**

70

СИД В ПЕНЯ КАДИЕЛЯ

1165 *Когато Сид Кампеадор завладя Пеня Кадиеля,
жителите на Хатива и на Кулера се натъжиха,
а скръбта на Валенсия е безгранична.*

71

ЗАВЛАДЯВАНЕ НА ЦЯЛАТА ВАЛЕНСИАНСКА ОБЛАСТ

*В страната на маврите, вземайки и
завладявайки,
почивайки през деня и вървейки през нощта,
моят Сид употреби три години да завладее тези
градове.*

72

- 1170 Те дадох добър урок на маврите от Валенсия;
те не смеят нито да излязат, нито да се срещнат с
него;
той им изсичаше градините и им правеше голямо
зло;
всяка година моят Сид ги лишаваше от хляб.
Жителите на Валенсия горчиво се оплакват, понеже
не знаят ни що да сторят;
- 1175 отникъде не им идваше хляб;
бащата не може да помогне на сина със съвет, нито
синът на своя баща,
нито приятелят да утеша своя приятел.
Голяма неволя е, сеньори, да се нуждаеш от хляб
и да гледаш, как жени и деца умират от глад.
- 1180 Пред очите си те виждат своята беда, но не могат
да я облекчат;
те решиха да потърсят емира на Мароко;
но той водеше тежка война срещу този на Монте-
Кларос
и не им даде никакъв съвет, нито им дойде на
помощ.
Моят Сид узна това и от сърце се зарадва;
- 1185 една вечер излезе от Мурвиетро, за да направи нощен
поход;
зората го завари в земите на Монреал.
Той се обърна с призив към Арагон и Навара,
а в земите на Кастилия изпрати своите вестители:
Който иска да няма грижи и да се обогати,
- 1190 да дойде при Сид, който обича да воюва
и иска да обсади Валенсия, за да я даде на
християните:

„който иска да дойде с мен да обсадим Валенсия,
— нека дойдат всички доброволно, никой не се
принуждава —
ще го чакам до три дни в Канал де Селфа.“

74

ВОИНИ СЕ ОТЗОВАВАТ НА ПОЗИВА. ОБСАДА И ПРЕДАВАНЕ НА ВАЛЕНСИЯ

1195 Така говори моят Сид, верният Кампеадор.
Той се върна в Мурвиедро, който беше завладял.
Неговият призив, знайте, се разнася по всички
страни,
желанието за плячка ги кара да не губят време,
много хора се присъединяват към него от добрата
християнска земя;

1200 богатството на моя Сид от Бивар все повече се
умножава;

когато видя събрани всичките си войски, той се
зарадва.

Моят Сид дон Родриго не пожела да се бави повече,
той се отправи за Валенсия и я нападна;
моят Сид я обсади напълно, без пролука;

1205 (на жителите) не им позволява нито да излизат,
нито да влизат.

Славата му се разнася по всички страни;
повече са тия, които идат при моя Сид, от ония,
които го напущат.

Определи му срок в случай, че някой би дошъл да им
помогне.

Остана пред града цели девет месеца, знайте,
1210 и когато настъпи десетият, те трябваше да го
предадат.

Голяма бе радостта, която се разнасяше на
онова място,

когато моят Сид превзе Валенсия и влезе в града.
Тези, които бяха пешаци, стават конници;
златото и среброто, кой би могъл да го изчисли?

1215 Всички, колкото са там, стават богати.
Моят Сид дон Родриго прибра своята пета част,
падат му се тридесет хиляди марки в пари,
а другите богатства, кой би могъл да ги преброи?
Зарадва се Кампеадорът, а с него и хората му,
1220 когато главното му знаме се развя над крепостта.

75

СЕВИЛСКИЯТ ЕМИР ИСКА ДА СИ ВЪРНЕ ВАЛЕНСИЯ

Моят Сид вече си почиваше с всичките си
дружини,
когато до емира в Севиля стигна вестта,
че Валенсия е превзета и че не са могли да му я
запазят,
той дойде да ги нападне с тридесет хиляди
въоръжени.

1225 Двамата влязоха в бой при Уертата;
моят Сид с дългата брада ги разби.
Преследването продължи до самата Хатива;
при преминаването на Хукар вие бихте видели
безпорядък
и маври, легнали по гръб, да пият вода против
волята си.

1230 Севилският емир се спасява с три рани.
Моят Сид се върна с цялата си плячка.
Голяма бе тя, когато превзеха града Валенсия,
но по-голяма бе тя, знайте, при тази победа:
на всички обикновени воини се паднаха по сто
сребърни марки.

1235 Вие вече виждате, как напредват работите на
рицаря.

76

СИД ОСТАВЯ БРАДАТА СИ НЕПОДСТРИГАНА. БОГАТСТВОТО НА НЕГОВИТЕ ХОРА.

Голяма е радостта на всичките тези
християни,

(които са) с моя Сид Руи Диас, родилия се в добър
час.

Сега вече брадата му пораства и става по-дълга;
защото моят Сид със собствената си уста бе казал
това:

1240 „От любов към краля Алфонсо, който ме изгони от
страната,

не ще влезе ножица в брадата ми, нито ще отреже
косъм от нея,

и (кълна се, че) маври и християни ще говорят за
това.“

Моят Сид дон Родриго си отдъхва във Валенсия,
с него е Миная Алвар Анес, който не се отделя от
него.

1245 Обогатиха се тези, които бяха изгонени от земите
си;

на всички тях прославеният Кампеадор им даде във
Валенсия

1246 (б) къщи и земи, от което те останаха доволни;
любовта на моя Сид те я чувствуваха сега.

Доволни са и всички ония, които дойдоха отпосле;
но моят Сид разбира, че с богатствата, които
вземаха,

1250 ако можеха да си отидат, биха го сторили на драго
сърце.

Ето, какво заповяда моят Сид, Миная го беше
посъветвал:

никой от неговите (хора), които бяха спечелили
нещо с него,

1252 (б) да не си отива и да не му целува ръка;
и ако могат да го хванат или да го настигнат,
да му вземат каквото има и да го набият на кол.

1255 Ето всичко това бе много добре уредено от него;
той се посъветва с Миная Алвар Анес:

„Ако сте съгласен, Миная, бих желал да зная броя

на тези, които са тук и които спечелиха нещо с мен;
ще ги запиша и всички да бъдат преброени,
1160 ако някой се укрие или липсва,
ще трябва да ми върне взетото и да го предаде на
тези мои васали,
1261 (б) които пазят Валенсия и бдят над нея“.
Тогава Миная каза: „Това е умен съвет.“

77

ПРЕБРОЯВАТ СЕ ВОЙСКИТЕ НА СИД. ТОЙ ПРИГОТВЯ НОВ ДАР ЗА КРАЛЯ

Той им заповядва да дойдат в двора и всички да
се съберат;
когато ги намери, нареди точно да се преброят;
1265 моят Сид от Бивар имаше три хиляди и
шестстотин воини;
сърцето му се зарадва и той се усмихна:
„Слава на бога, Миная, и на дева Мария, неговата
майка!
Ние излязохме от замъка Бивар с много по-малко
войска.
Сега сме богати и ще станем още по-богати
нататък.
1270 Ако ви е приятно, Миная, и ако не ви тежи,
искам да ви изпратя в Кастилия, където са нашите
имения,
при краля Алфонсо, моя законен господар;
от тази моя плячка, която взехме тука,
искам да му дам сто коня, а вие идете да му ги
отведете;
1275 после целунете му ръка от моя страна и
настоятелно го помолете
за моята жена доня Химена и за моите законни
дъщери,
ако той благоволи, да мога да ги прибера.
Ще пратя за тях, а вие запомнете, какво ще
кажете:

жената на моя Сид и дъщерите му инфантите
1280 така ще бъдат доведени, че да дойдат с голяма чест
в тези чужди страни, които можяхме да
завладеем.“

Тогавя Миня каза: „На драго сърце“.

Като се уговориха така, те започнаха
приготовленията.

Сто воина даде моят Сид на Алвар Анес,
1284 (б) за да му бъдат в услуга из пътя,
1285 и нареди да отнесе хиляда сребърни марки в Сан
Педро,
от които петстотин да даде на абата дон Санчо.

78

ДОН ХЕРОНИМО ПРИСТИГА ВЪВ ВАЛЕНСИЯ

Докато всички се радват на тези вестии,
откъм изток пристигна един духовник;
дон Жероме се нарича епископът по име,
1290 много е учен и твърде разумен,
пеша или на кон, той е много силен.
Побърза да се осведоми за подвизите на моя Сид,
копнее да се срещне с маврите на бойното поле;
ако му се удаде да се сражава на воля и да им нанася
удари,

1295 за цял живот не биха го оплакали християните.

Когато моят Сид узна това, той остана много
доволен:

„Слушайте, Миня Алвар Анес, от любов към
небесния отец,

понеже Бог иска да ни помогне, трябва да му
благодарим:

В земите на Валенсия искам да основа епархия

1300 и да я дам на този добър християнин;

когато отидете в Кастилия, ще занесете добри
вести.“

79

ДОН ХЕРОНИМО Е НАЗНАЧЕН ЗА ЕПИСКОП

На Алвар Анес се хареса това, което каза дон Родриго.

Този дон Жероме веднага назначават за епископ;
дадоха му във Валенсия (епархия), където може да стане богат.

1305 Боже, как се радваше цялото християнство,
че в земите на Валенсия има един сеньор епископ!
Зарадва се Миная, сбогува се и замина.

80

МИНАЯ СЕ ОТПРАВЯ ЗА КАРИОН

Понеже в земите на Валенсия царува мир,
запъти се за Кастилия Миная Алвар Анес.

1310 Ще оставя нощувките му, не искам да ги изброявам.
Попита за Алфонсо, къде би могъл да го намери.
До неотдавна кралят бил в Сант Фагунт
Върнал се в Карион, и там той могъл да го намери.
Зарадва се от това Миная Алвар Анес
1315 и със своите дарове отправи се за натам.

81

МИНАЯ ПОЗДРАВЯВА КРАЛЯ

Току-що се бе върнал от месата крал Алфонсо,
и ето че Миная Алвар Анес пристига навреме:
Коленичи пред целия народ,
пред нозете на крал Алфонсо той падна, силно
съкрушен,

1320 целуна му ръцете и почна тъй мъдро да му говори:

82

РЕЧ НА МИНАЯ ПРЕД КРАЛЯ. ГАРСИ ОРДОНЕС ЗАВИЖДА. КРАЛЯТ ПРОЩАВА НА СЕМЕЙСТВОТО НА СИД. ИНФАНТИТЕ НА КАРИОН СА АЛЧНИ ЗА БОГАТСТВОТА НА СИД

„Милост, сеньор Алфонсо, заради Създателя!
Моят Сид, силният на бран, ви целува ръцете,
нозете и ръцете, като на толкова добър господар,
за да му простите, и нека Създателят да ви пази!
1325 Изгонихте го от страната, няма той вашата
любов;
макар и в чужда страна, той върши добра работа:
завладя Херика и (града) наречен Онда,
завзе Алменар и Мурвиедро, който струва повече;
същото стори със Себоля и по-нататък с Кастехон.
1330 и с Пеня Кадиеля, който е укрепена скала;
освен всички тези градове, той владее и Валенсия,
постави епископ със собствената си ръка добрият
Кампеадор,
и пет пъти победи в битки на открито поле.
Голяма е плячката, която му даде Създателят,
1335 и ето доказателството, че ви казвам истината:
сто коня, силни и бързи,
всички са снабдени със седло и юзда;
Целува ви ръка и ви моли да ги приемете;
счита се ваш васал и ви (признава) за свой господар.“
1340 Кралят вдигна ръка и се прекръсти:
„За такава великолепна плячка, която е взел
Кампеадорът,
кълна се в свети Изидор, от сърце се радвам,
и съм доволен от новините, които ми праща
Кампеадорът;
приемам тези коне, които ми изпраща в дар.“
1345 Макар това да се харесва на краля, то много
наскърби Гарси Ордонес:
„Изглежда, че в мавърската земя няма жив човек,
щом Сид Кампеадор върши там, каквото си иска!“
Кралят каза на графа: „Не говорете така,
във всеки случай той ми служи по-добре от вас.“
1350 Тогава Миная проговори като истински
благородник:
„Сид проси тази милост, ако е вам угодно,

за своята жена доня Химена и за двете си дъщери
да излязат от манастира, където ги е оставил,
и да отидат във Валенсия при добрия Кампеадор.“

1355 Тогава кралят каза: „Съгласен съм от все сърце;
ще заповядам да ги снабдят с храни, докато
пътуват по моята земя,

и те да бъдат защитени от обида, зло и безчестие;
когато тези благородни дами бъдат на границата
на моята земя,

погрижете се да им бъдете в услуга вие и
Кампеадорът.

1360 «Чуйте ме, стражи, и всички вие от моя двор!
Не желая Кампеадорът да загуби каквото и да било;
на всичките негови дружини, които го наричат
сеньор,

понеже ги лиших от наследството им, аз им връщам
всичко;

нека се ползват от владенията си, където и да е
Кампеадорът,

1365 гарантирам личностите им от зло и тежки вреди,
и правя това, за да служат на своя сеньор.»

Миная Алвар Анес му целуна ръцете.

Кралят се усмихна и любезно проговори:

«Тези, които искат да отидат да служат на
Кампеадора,

1370 аз ги пуцам и нека отидат по милостта на
Създателя.

Така ще спечелим повече, отколкото с някаква
ненавист.»

Тогава инфантите от Карион почнаха да си
говорят:

«Силно се разраства славата на моя Сид Кампеадор,
бихме се оженили за неговите дъщери в наш
интерес,

1375 но не бихме посмели да предложим този проект,
(защото) моят Сид е от Бивар, а ние — от
графовете на Карион.»

Те не откриват това никому и работата остана така.

Миная Алвар Анес се сбогува с добрия крал.

«Тръгвате ли вече Миная? Идете по милостта на Създателя!

1380 *Вземете със себе си един офицер, мисля, че ще ви бъде от полза;*

ако отведете дамите, нека да им се услужва по вкуса им;

до Медина да им се даде всичко, от което имат нужда,

а оттам нататък да се погрижи за тях Кампеадорът.»

Миная се сбогува и напуца двора.

83

МИНАЯ ОТИВА В КАРДЕНЯ ПРИ ДОНЯ ХИМЕНА. ДРУГИ КАСТИЛЦИ СА СЪГЛАСНИ ДА ОТИДАТ ВЪВ ВАЛЕНСИЯ. МИНАЯ — В БУРГОС. ОБЕЩАВА НА ЕВРЕИТЕ ДОБРО ПЛАЩАНЕ НА ДЪЛГА НА СИД. — МИНАЯ СЕ ВРЪЩА В КАРДЕНЯ И ТРЪГВА С ХИМЕНА. ПЕДРО БЕРМУДОС ТРЪГВА ОТ ВАЛЕНСИЯ, ЗА ДА ПОСРЕЩНЕ ХИМЕНА. В МОЛИНА СЕ ПРИСЪЕДИНЯВА КЪМ ТЯХ АБЕНГАЛВОН. СРЕЩАТ СЕ С МИНАЯ В МЕДИНАСЕЛИ

1385 *Инфантите на Карион се посъветваха помежду си;*

1385 *(б) отидоха да придружат Миная Алвар Анес: «Вас за всичко ви бива и в този случай постъпете така:*

поздравете от нас моя Сид от Бивар, на неговите услуги сме, доколкото можем да го сторим;

ако Сид ни обикне, от това нищо не ще загуби.»

1390 *Миная отговори: «Това не ще ми бъде неприятно.»*

Миная си тръгва, а инфантите се връщат.

Той се упъти за Сан Педро, където се намират дамите,

Толкова голяма бе радостта им, когато го видяха да се появява.

Миная слезе от коня, за да се помоли на свети
Петър,

1395 когато свърши молитвата, върна се при дамите:
«Поклон вам, доня Химена, Бог да ви пази от зло,
а също и вашите дъщери, двете инфанти.
Моят Сид ви поздравява оттам, където се намира:
оставих го здрав и много богат.

1400 Кралят в своята милост ми даде вашата свобода,
за да ви заведе във Валенсия, която е наше владение.
Ако Сид ви види читави и здрави,
той би се радвал и не би се измъчвал.»

Доня Химена отговори: «Да бъде по волята на
Създателя!»

1405 Миная Алвар Анес избра трима рицари
и ги прати при моя Сид във Валенсия, където той се
намира:

«Кажете на Кампеадора — бог да го пази от зло —
че кралят даде свобода на жена му и дъщерите му;
и че докато бъдем на земите му, ще ни снабдява с
храна.

1410 След петнадесет дни, ако Бог ни запази от всяко зло,
ще пристигнем там аз, жена му и дъщерите му
и заедно с тях всичките добри дами, които са с
тях.»

Рицарите заминаха, за да изпълнят поръчението.
Миная Алвар Анес остана в Сан Педро.

1415 Вие бихте видели, как рицари се стичат
отвсякъде,

те желаят да отидат във Валенсия при моя Сид от
Бивар;

Помолиха Алвар Анес да им бъде благосклонен;

Миная отговори: «Ще сторя това с удоволствие.»

Шестдесет и пет рицаря увеличиха дружината му,

1420 а той имаше вече сто, които бе довел оттам:
за придружаване на тези дами образува се добра
охрана.

Миная даде петстотинте марки на абата;

с другите петстотин ще ви кажа какво направи:
Миная намисли да премени доня Химена и нейните
дъщери

1425 и другите дами, които им са в услуга;
това намисли добрият Миная,
с най-хубавите дрехи, които може да намери в
Бургос,

походни коне и мулета, за да не се представят лошо.
Като премени така тези дами,

1430 добрият Миная се приготви да тръгне;
но ето че Рахил и Видас се хвърлят в краката му;
«Милост, Миная, превъзходни рицарю!
Сид ни опрости, знайте, ако не ни помогнете;
бихме му опростили лихвите, стига да ни върне
капитала.»

1435 «Ще разгледам това със Сид, ако бог ме отведе
там.

За стореното от вас ще има голяма награда.»

Рахил и Видас казаха: «Нека Създателят пожелае
това!

Иначе ще напуснем Бургос и ще отидем да го
търсим.»

Миная Алвар Анес тръгна за Сан Педро;

1440 много воители се присъединяват към него и той се
готви да потегли,

голяма е скръбта на абата при раздялата:

«Създателят да ви закриля, Миная Алвар Анес!

Целунете от моя страна ръцете на Кампеадора,
нека не забравя тази обител;

ако през целия свой живот ѝ помага да процъфти,

Сид Кампеадор ще се радва на все по-голяма слава.»

Миная отговори: «Ще изпълня това с удоволствие.»

Вече се прощават и се готвят да тръгнат,

с тях е и офицерът от двора, който трябва да ги

охранява;

1450 през кралската земя им дават много провизии.
От Сан Педро до Медина отиват за пет дена;

ето че дамите и Алвар Анес са вече в Медина.

Ще ви кажа сега за рицарите, които занесоха вестта;

в часа, в който моят Сид от Бивар узна за нея,

1455 сърцето му се зарадва и той се развесели;

с устата си започва да говори:

«Който изпраца добър вестител, такъв трябва и да очаква.

Ти, Муньо Густуос, и ти, Перо Бермудос, вървете,

и Мартин Антолинес, верният бургосец,

1460 и епископът дон Жероме, превъзходният свещеник,

заминете напред със сто воини, готови за бой, ако

стане нужда;

Минете през Санта Мария,

идете в Молина, който е разположен по-напред,

владее го Абенгалвон, мой мирен приятел,

1465 той сигурно ще ви последва с други сто конника;

идете в Медина колкото се може по-бързо,

жена ми и дъщерите ми с Миная Алвар Анес,

както ми казаха, ще можете да намерите;

доведете ги при мен с големи почести.

1470 И аз ще остана във Валенсия, която ми струва скъпо,

голяма лудост би било, ако я оставя без защита.

Ще остана във Валенсия, понеже тя е мое владение.»

Щом им каза това, те се приготвят да тръгнат,

и пътуват колкото се може, без да се спират.

1475 Те минаха през Санта Мария и пренощуваха във Фрончалес,

и на другия ден се спряха да починат в Молина.

Там мавърът Абенгалвон, щом узна вестта,

излезе да ги посрещне, много радостен:

«Вие ли сте, васали на моя верен приятел?

1480 Знайте, че това не ме мъчи, а ми доставя голяма радост.»

Муньо Густуос заговори, той не чака никого:

«Моят Сид ви поздравява и ви нарежда да вземете мерки

и бързо го подпомогнете със сто конника;
неговата жена и дъщерите му са в Медина;

1485 (той иска) вие да отидете за тях, да ги доведете тук

и до Валенсия да не ги изоставите.»

Абенгалвон каза: «Ще го направя с удоволствие.»

Оная нощ той ги снабди с много провизии,
на сутринта те се готвят да тръгнат;

1490 поискаха му сто, а той тръгна с двеста (конника).

Минават планините, които са диви и високи;
после минаха Мата де Таранс,

1492 (б) така че от нищо не се страхуват,
мислят да се спуснат по склона към долината на Арбухуело.

А в Медина са взели предпазни мерки;

Миная Алвар Анес, като видя въоръжени хора, се уплаши,

1494 (б) изпрати двама рицари да узнаят истината;
те не се бавят, охотно ще изпълнят поръчението;
единият остана с тях, а другият се върна при Алвар

Анес:

«Отреди на Кампеадора са дошли да ни търсят;
ето тук пред вас Перо Бермудос

1499 (б) и Муньо Густиос, които ви обичат искрено;

1500 и Мартин Антолинес, истинският бургосец,

и епископът дон Жероме, верният духовник,

и управителят Абенгалвон, който води своите

дружини,

както е пожелал моят Сид, за да му сторят голяма чест,

те пътуват всички заедно, ей сега ще пристигнат.»

1505 Тогава Миная каза: «Да отидем да ги посрещнем!»

Те побързаха да сторят това, понеже не искат да се бавят.

Тръгнаха оттам сто рицари с прекрасна външност,

яхнали здрави коне с копринени наметки
и гръдни ремъци със звънчета; те носят щитове на
врата си,
1510 в ръцете си копия със знаменца,
за да узнаят другите, колко благоразумен беше Алвар
Анес
и как той е излязъл от Кастилия с дамите, които
води.

Тези, които вървяха напред, за да разузнават,
веднага хващат оръжията и започват игри;
1515 по бреговете на Халон стават големи веселия.
Когато другите пристигат, те се прекланят пред
Миная.

Когато пристигна Абенгалвон и забеляза Миная,
с усмивка на уста той се завече да го прегърне,
целува го по рамото, че такъв е техният обичай:
1520 «Какъв честит ден с вас, Миная Алвар Анес!
Вие отвеждате тези дами, а това е за нас голяма
чест;
жената на „силния на бран“ и неговите законни
дъщери,
всички ние трябва да ви почитаме, понеже такава е
съдбата му,
макар и да му желаем зло, не ще можем да му
навредим,
1525 във война или в мир той ще има от нашето
(богатство);
смятам за голям глупец онзи, който не разбира тази
истина.»

84

ПЪТНИЦИТЕ СИ ПОЧИВАТ В МЕДИНА. ТЕ ТРЪГВАТ ОТ МЕДИНА ЗА МОЛИНА. СТИГАТ
БЛИЗО ДО ВАЛЕНСИЯ

На устата на Алвар Анес Миная се появи
усмивка:
«Е, Абенгалвон, вие сте негов истински приятел!

Ако Бог ме доведе при Сид и го видя жив,
1530 нищо от това, което сте сторили за него, вие не ще загубите.

Да отидем да си починем, защото вечерята е готова.»

Абенгалвон каза: «Харесва ми това внимание;
преди да минат три дни, аз ще ви го върна двойно.»

Те влязоха в Медина, където Миная им услужваше;
1535 всички се зарадваха от приема, който им бе направен;

кралският офицер плати разноските;

почетен е моят Сид, който се намираше във Валенсия,

с толкова изобилните храни, които му изнасят от Медина;

кралят плати всичко и Миная си отива свободен (от задължения).

1540 Нощта премина, настъпи утрото,
изслуша се месата и веднага те ягнаха конете.

Излязоха от Медина и преминаха Халон,
нагоре по Арбухуело пришпориха конете,
а после прекосиха полето на Таранс,

1545 пристигнаха в Молина, която управляваше Абенгалвон.

Епископът дон Жероме, безгрешен християнин,
ден и нощ бдеше над дамите

с един добър кон от дясната му страна, който носеше оръжията му.

Той и Алвар Анес ездят редом.

1550 Те влязоха в Молина, хубав и богат град;
мавърът Абенгалвон ги прие много добре
и нищо не им липсва от това, което пожелаха,
дори той плати вместо тях смяната на конските подкови;

Боже, как той почете дамите и Миная!

1555 На другия ден сутринта веднага тръгнаха,
до Валенсия мавърът им беше в услуга;

той плащаше за всичко, от тях не вземаше нищо.
С такава радост и с такива почетни новини
1560 те пристигат точно на три левги от Валенсия.
1560 На моя Сид, който в добър час препаса меч,
изпратиха вест във Валенсия.

85

СИД ИЗПРАЩА ХОРА ДА ПОСРЕЩНАТ ПЪТНИЦИТЕ

Развесели се моят Сид, както и колкото никога по-рано,
защото му дойдоха вестите от тези, които най-много обичаше,
Той заповяда на двеста рицари бърже да тръгнат,
1565 за да посрещнат Миная и благородните дами;
сам оставаше във Валенсия, бдейки и пазейки я,
защото знае, че Алвар Анес взема всички предпазни мерки;

86

ДОН ХЕРОНИМО ИЗБЪРЗВА КЪМ ВАЛЕНСИЯ, ЗА ДА ПОДГОТВИ ЕДНА ПРОЦЕСИЯ.
СИД ОТИВА ДА ПОСРЕЩНЕ ХИМЕНА. ВСИЧКИ ВЛИЗАТ В ГРАДА

ето че всички тези рицари посрещат Миная,
дамите и децата и другите придружители.
1570 Моят Сид заповяда на воините от своя дом
да пазят крепостта и другите високи кули,
всичките врати, входовете и изходите
и да му доведат Бабиека, който бе спечелил неотдавна
1573 (б) при поражението на този емир на Севиля
моят Сид, който в добър час препаса меч, не знаеше
още,
1575 дали (конят) ще бъде бегач и дали ще спира добре;
пред портата на Валенсия, където беше в
безопасност,

пред жена си и дъщерите си той пожела да уреди военни игри.

Като бяха посрещнати дамите с голяма почит,
епископът дон Жероме избърза и влезе,

1580 той слезе от коня и се отпрати към параклиса;
с всички, които можа да намери, приготвили се с часове по-рано

облечени в стихари и носейки сребърни кръстове,
те излязоха да посрещнат дамите и добрия Миная.

Този, който се роди в добър час, не се забави;

1587 облече туниката си; носеше дълга брада;
1585 оседлават му Бабиека, върху който турят покривало,

моят Сид се качи на него и взе копието и щита.

1589 Той язди коня, чието име е Бабиека,
1588 направи една обиколка и тя се оказа толкова стремителна,

1590 че като я завърши, всички се зачудиха;
от този ден Бабиека се прослави по цяла Испания.
В края на обиколката моят Сид слезе от коня,
пристъпи към жена си и двете си дъщери;
като го видя, доня Химена се хвърли в краката му:
1595 «Милост, Кампеадоре, в добър час препасахте вие меч!

Вие ме избавихте от много мъчителни унижения;
ето ни тук, сеньор, аз и двете ви дъщери,
благодарение на Бога и на вас, те са добри и възпитани.»

Той силно прегръща майката и дъщерите,
1600 от радост те всички проливат сълзи.

Всичките му дружини бяха много весели,
хвърляха копия и поваляха дъсчените кули.

Чуйте, какво каза този, който в добър час препаса меч:

«Вие, доня Химена, мила и почитена съпруго,
1605 и вие, мои две дъщери, мое сърце и моя душа,

*влезте с мене в града Валенсия, в това имение,
което завладях за вас»*

*Майката и дъщерите му целунаха ръцете.
С големи почести те влязоха във Валенсия.*

87

ДАМИТЕ СЪЗЕРЦАВАТ ВАЛЕНСИЯ ОТ КРЕПОСТТА

*1610 Моят Сид се отправи с тях към крепостта,
там той ги изкачи на най-високото място.
Красиви очи гледат на всички страни,
съзерцават Валенсия, как градът се разстила,
а от другата страна пред очите им морето,
1615 те се любуват на градините, кичести и обширни
1615 (б) и на всички други неща, които радват
погледа;*

*те издигат ръце, за да възхвалят Бога
за тази тъй хубава и толкова голяма придобивка.*

*Моят Сид и дружините му изпитват голямо
задоволство.*

Зимата е преминала и март е на прага.

*1620 Аз искам да ви разкажа за страните отвъд морето,
за този емир Юсуф, който е в Мароко.*

88

ЕМИРЪТ НА МАРОКО ИДВА ДА ОБСАДИ ВАЛЕНСИЯ

*Емирът на Мароко е разгневен срещу моя Сид
дон Родриго;*

*«Който нахлу със сила в моите владения,
и хвала за това въздава само на Исуса Христа.»*

Този марокански емир свиква своите дружини;

*1625 събра войска от петдесет хиляди въоръжени люде,
те влязоха в лодките, отплуваха*

*и отиват да търсят във Валенсия моя Сид дон
Родриго.*

Корабите пристигнаха, (воините) слизат на брега.

89

*1630 Те пристигнаха във Валенсия, която моят Сид
бе завладял,
разпъгнаха шатрите и уредиха лагер поганските
люде.
Тези вести достигнаха до Сид.*

90

ЗАРАДВА СЕ СИД, КАТО ВИДЯ МАРОКАНСКИТЕ ВОЙСКИ. ХИМЕНА СЕ СТРАХУВА

*«Хвала на Създателя и духовния наш отец!
Цялото богатство, което притежавам, то е пред
мене:
1635 с мъка спечелих Валенсия и я имам като мое ленно
владение;
не мога да я изоставя, освен ако умра;
слава на Създателя и на майка му света Мария,
че дъщерите и жена ми са тук пред мен.
Радост дойде за мен от земите отвъд морето;
1640 ще вляза в бой, не мога да го избегна;
дъщерите ми и жена ми» ще видят, как се
сражавам;
те ще разберат, как се живее в тези чужди страни;
ще видят с очите си, как човек си изкарва хляба.“
Той покачи жена си и децата си на крепостта;
1645 те подигнаха очи и видяха опънатите шатри:
„Какво е това, Сиде? Създателят да ни закриля!
— «О, почитена съпруго, не се тревожете!
Това е голямо и чудесно богатство, което ни иде в
повече;
малко след вашето пристигане те искат да ви
поднесат дар:
1550 вашите дъщери са за омъжване, те ви носят
зестрата.»*

— «Хвала вам, Сиде, и на небесния отец.»
— «Жено моя, останете в този дворец, в крепостта;
не се страхувайте, когато ме видите да се сражавам;
с мене е милостта на Бога и на майка му света Мария:
¹⁶⁵⁵ сърцето ми се укрепва, когато вие сте пред мен;
с божията помощ аз трябва да спечеля тази битка.»

91

СИД ОКУРАЖАВА ЖЕНА СИ И ДЪЩЕРИТЕ СИ. — МАВРИТЕ НАХЛУВАТ ВЪВ
ВАЛЕНСИАНСКИТЕ ГРАДИНИ

Шатрите са опънати, а ето и зората се появява;
много бързо забиват барабаните;
зарадва се моят Сид и каза: «Колко е хубав днешният ден!»
¹⁶⁶⁰ Жена му изпитва страх и сърцето ѝ като че ли ще се пукне,
същото става с дамите и двете ѝ дъщери:
откак са се родили, не са чували такъв голям шум.
Добрият Сид Кампеадор хвана брадата си:
«Не се страхувайте, защото всичко е във ваша полза:
¹⁶⁶⁵ след петнадесет дена, ако е угодно на Създателя,
ние ще вземем тези барабани;
¹⁶⁶⁶ (б) ще ги положат пред вас и вие ще видите, как са направени;
после те ще бъдат предадени на дон Жероме,
ще ги поставят в църквата света Мария, майка на Създателя.»
Този обет даде Сид Кампеадор.
¹⁶⁷⁰ Развеселяват се дамите и малко по малко страхът ги напуща.

*Маврите от Мароко напредват усилено,
и смело навлизат в зеленчуковите градини.*

92

ХРИСТИЯНСКАТА КОННИЦА НАПАДА

*Наблюдателят от кулата ги видя и удари
камбаната;*

1675 *дружините от воини на Руи Диас са готови,
те усърдно се въоръжават и излизат от града.
Където срещнат маври, веднага ги нападат;
изгонват ги много позорно от градините:
те избиха точно петстотин в този ден.*

93

ПЛАН НА БИТКАТА

1680 *Това преследване трая до шатрите,
те бяха извършили много нещо и мислят да се
вържат.*

*Алвар Салвадорес остана там пленник,
Върнаха се при моя Сид тези, които ядяха неговия
хляб;*

*и му разправят всичко, макар че той го видя с очите
си.*

1685 *Радва се моят Сид за всичко, което те са сторили:
«Чуйте ме, рицари, няма да бъде иначе;
добър е днешният ден, утрешният ще бъде по-
добър;*

*утре рано сутринта бъдете всички въоръжени,
1689* *епископът дон Жероме ще ни даде опрощение на
греховете,*

1688 *ще ни отслужи меса, а вие се гответе да яхнете
конете:*

1690 *ще отидем да ги нападнем, друг изход няма,
в името на Създателя и на апостол свети Яков.*

По-добре е ние да ги победим, отколкото те да ни вземат хляба.»

Тогава всички казаха: «с любов и воля».

Без да се бави, Миная отговори:

«Понеже Вие желаете това, на мене заръчайте друго нещо;

¹⁶⁹⁵ дайте ми сто и тридесет рицари, за да се сражават, където стане нужда,

когато ги нападнете от едната страна, аз ще ударя от другата:

в двата случая или в единия, Бог ще ни помогне.»

Тогава Сид каза: «На драго сърце.»

94

СИД ОТСТЪПВА НА ЕПИСКОПА ПЪРВИТЕ УДАРИ

Денят си отиде, настъпи нощта,

¹⁷⁰⁰ християнските войски не закъсняват да се приготвят за битката.

При втори петли преди утрото

епископът дон Жероме им отслужи месата;

като свърши месата, той им даде всеобщо опрощение:

«Този, който умре тук, сражавайки се с лице към врага,

¹⁷⁰⁵ аз му прощавам греховете и Бог ще приеме душата му.

На вас, Сиде дон Родриго, който в добър час препасахте меч,

аз ви отслужих месата сутрин;

искам ви една милост и нека тя ми бъде дадена:

да ми позволите да нанесете първите удари.»

¹⁷¹⁰ Кампеадорът отговори: «Още отсега да ви бъдат възложени.»

95

ХРИСТИЯНИТЕ ИЗЛИЗАТ, ЗА ДА СЕ СРАЖАВАТ. ПОРАЖЕНИЕ НА ЮСУФ.
НЕОБИКНОВЕНА ПЛЯЧКА. СИД ПОЗДРАВЯВА ЖЕНА СИ И ДЪЩЕРИТЕ СИ. ТОЙ ДАВА
ЗЕСТРА НА ДАМИТЕ НА ХИМЕНА. РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ПЛЯЧКАТА

*Всички излязоха въоръжени през кулите на
Куарто,*

*след като моят Сид даде добри наставления на
своите васали.*

Те оставят на вратите много верни хора.

Моят Сид яхва бързо своя кон Бабиека;

*1715 той е много добре въоръжен с всички отбранителни
оръжия.*

*Изнасят знамето и всички бързо излизат от
Валенсия,*

*със Сид начело вървят четири хиляди души без
тридесет,*

смело те ще нападнат петдесетте хиляди маври;

*1719 Алвар Алварес и Миная ги напднаха от другата
страна.*

1720 Угодно бе на Създателя те да ги обърнат в бягство.

*Моят Сид си послужи с копието, а после хвана
меча;*

*той убива толкова много маври, че не могат да се
преброят;*

кръвта се стича надолу по лакътя.

1725 Той нанесе три удара на емира Юсуф,

*мечът му падна на земята, понеже конят му
препускаше много бързо;*

*той се укри от него в Кулера, една прекрасна
крепост;*

*моят Сид от Бивар стигна до там в преследването
с други свои добри васали, които го следват.*

1730 Оттам се върна този, който се роди в добър час,

много се зарадва от това, което те спечелиха;

*тук той разбра колко струва Бабиека от главата до
опашката.*

Цялата тази плячка остана в ръцете му.

Направи се точна сметка за петдесетте хиляди:

1735 спасили се не повече от сто и четири души.
Дружините на моя Сид разграбиха стана;
намериха три хиляди марки в злато и сребро,
останалата плячка не можяха да я преброят.
Радвах се моят Сид и всичките му васали

1740 за това, че Бог бе милостив и те спечелиха
битката;
след като разбиха така мароканския емир,
Сид остави Алвар Анес да направи точна сметка;
със сто рицари той влезе във Валенсия,
открито бе лицето му, понеже бе свалил бронята,

1745 така той влезе на Бабиека с меч в ръка.
Посрещнаха го дамите, които го очакваха;
моят Сид се спря пред тях, хвана поводите на коня:
«Покланям ви се, дами, спечелих за вас голяма слава;
докато вие пазехте Валенсия, аз спечелих битката
на открито поле;

1750 Бог и неговите светии пожелаха това така да
стане,
понеже с вашето пристигане те ни дадоха такава
плячка.
Виждете окървавения ми меч и запотения ми кон;
така се побеждават маврите на бойното поле.
Молете Създателя да поживее за вас още някоя
година,

1755 от това вие ще добиете повече почит и ще целуват
ръцете ви.»
Това каза моят Сид, като слезе от коня.
Когато го видяха на земята и че слезе от коня,
дамите, дъщерите и благородната му жена
преклониха колене пред Кампеадора:

1760 «Ние сме във ваша власт, бъдете жив още дълги
години!»
Те влязоха заедно с него в палата
и отидоха да седнат с него на богато украсени
скамейки:

«О, моя жено, доня Химена, не искахте ли от мен нещо?

Тези дами, които доведохте със себе си и които ви служат тъй добре,

1765 искам да ги омъжа за някои от моите васали;

на всяка от тях давам двеста марки,

за да знаят в Кастилия кому са служили тъй добре.

Що се отнася до вашите дъщери, това ще стане след известно време.»

Всички станаха и му целунаха ръцете.

1770 Настъпи голяма радост в палата.

Както каза Сид, така бе сторено.

Миная Алвар Анес беше останал на бойното поле

с всичките си дружини, записвайки и пресмятайки;

в шатри и оръжия и скъпи дрехи

1775 те намират толкова много, че е просто неизмеримо.

Ще ви спомена само най-важното:

те не можах да пресметнат всичките коне,

които се скитат оседлани и които няма кой да ги улови;

спечелиха нещо и маврите от тази земя;

1780 все пак на славния Кампеадор

се паднаха хиляда бързи коне;

щом на моя Сид се падна толкова много,

1782 (б) то и другите трябва да са останали доволни.

Колко красиви шатри с богато украсени подпори

е спечелил моят Сид и всичките му васали!

1785 Шатрата на мароканския емир, най-хубавата от всички,

бе поддържана от две подпори, украсени със злато;

моят Сид, славният Кампеадор, заповяда

шатрата да остане цяла и никой да не я премести оттам.

«Такава шатра, като тази, дошла от Мароко,

1790 искам да я изпратя на Алфонсо Кастилски,

за да повярва на вестите за моя Сид, че е спечелил нещо.»

Влязоха във Валенсия с тези големи богатства.
Епископът дон Жероме, доблестният духовник,
когато се умори да се сражава с двете си ръце,
1795 не знае вече колко много маври е убил;
неговата част от пляката беше грамадна;
моят Сид дон Родриго, който се роди в добър час,
му отстъпи и една десета от своята пета част.

95

ХРИСТИЯНИТЕ СЕ РАДВАТ. СИД ИЗПРАЩА ПОЕ ДАР НА КРАЛЯ

1800 Радват се християнските войски във Валенсия,
те имаха толкова много богатства, толкова коне и
оръжия;

радват се Химена и двете ѝ дъщери
и всички други дами, понеже се смятат за омъжени.
Моят Сид, този храбрец, не се забави много:
«Къде сте, благородни? Елате тук, Миная;
1805 за това, което ви се падна, не ми дължите
благодарност;

от моята пета част, говоря ви откровенно,
вземете, каквото поискате, другото оставете.
И утре сутринта ще тръгнете непременно
с конете от тази пета част, която аз спечелих,
1810 със седла и юзди и с препасани мечове;
от любов към моята жена и двете ми дъщери,
защото той така ги изпрати тук за тяхно
задоволство;

тези двеста коня ще му бъдат поднесени в дар,
за да не каже крал Алфонсо нещо лошо за този,
който управлява Валенсия.»

1815 Той заповяда на Пер Бермудос да придружи Миная.
На другия ден сутринта те бързо тръгват,
водят със себе си двеста души,
с поздравите на Сид, който му целува ръцете:

от тази битка, която моят Сид е спечелил,
1819 (б) той му изпраща в дар двеста коня,
1820 и винаги ще му служи докато съм жив.“

97

МИНАЯ ОТНАСЯ ПОДАРЪКА В КАСТИЛИЯ

Те излязоха от Валенсия и тръгнаха на път;
те отнасят такива богатства, че трябва да ги
пазят.

Пътуват ден и нощ, без да почиват,
и преминават планината, която разделя двете земи.
1825 Те почват да разпитват за крал Алфонсо.

98

МИНАЯ ПРИСТИГА ВЪВ ВАЛЯДОЛИД

Те преминават планини и хълмове и реки,
и пристигат във Валядолид, където се намираше
крал Алфонсо;

Пер Бермудос и Миная му изпратиха вест
с молба да нареди да се приеме тази дружина;
1830 моят Сид, този от Валенсия, му изпраща своите
дарове.

99

КРАЛЯТ ИЗЛИЗА ДА ПОСРЕЩНЕ ХОРАТА НА СИД. ГАРСИ ОРДОНЕС ПРОЯВЯВА
ЗАВИСТ

Зарадва се кралят, никога не бяха го виждали
толкова весел,
заповяда на своите благородници бързо да яхнат
конете;
кралят беше от първите и излезе навън,
за да види пратениците на този, който се роди в
добър час.

1835 *Инфантите на Карион, знайте, бяха също там,
и граф дон Гарсия, злият враг на Сид.
Това се харесва на едни, а на други се зловиди.
Те забелязаха хората на този, който се роди в добър
час,
мислят, че това е цяла войска, а не пратеници,
които пристигат;*

1840 *кралят дон Алфонсо се спря, като се прекръсти.
Миная и Пер Бермудос излязоха напред,
проснаха се на земята, като слязоха от конете;
пред крал Алфонсо преклониха колене,
целунаха земята и двете му нозе:*

1845 *„Милост, кралю Алфонсо, толкова сте почитан;
от името на моя Сид Кампеадор всичко това ви
целуваме;
той ви нарича свой господар и се смята за ваш
васал;
Сид цени много честта, която му направихте.
Неотдавна, кралю, той спечели победа:*

1850 *Мароканския емир по име Юсеф
със своите петдесет хиляди той ги победи на
открито поле,
плячката, която взе, е много голяма,
всичките му васали се обогатиха;
той ви изпраца двеста коня и ви целува ръцете.“*

1855 *Кралят дон Алфонсо каза: „Приемам ги с
удоволствие.
Благодаря на Сид, че ми е пратил такъв подарък;
дано да видя часа, в който той ще бъде възнаграден
от мен.“
Тези думи се харесаха на мнозина и те му целунаха
ръце.
Те не се харесаха на граф дон Гарсия и той
силно се разгневи;*

1860 *с десет свои роднини той се оттегли настрана:
„Учудвам се, че славата на Сид расте тъй бърже.*

Чрез славата, която той има, ние ще бъдем обезчестени;

колко лесно е победил той царе на бойното поле,
и като че ги е намерил мъртви, докарва техните

коне,

1865 с това, което върши, той ще ни навреди.“

100

КРАЛЯТ СЕ ПОКАЗВА БЛАГОСКЛОНЕН КЪМ СИД

Кралят дон Алфонсо заговори, ще чуете, какво каза:

„Хвала на Създателя и на сеньор свети Изидор
за тези двеста коня, които ми изпраща моят Сид.

За напред в моето кралство той ще може по-добре
да ми служи.

1870 Колкото до вас, Миная Алвар Анес и вас Пер
Бермудос,

заповядвам да ви облекат в скъпи дрехи
и да ви дадат оръжия, каквито си изберете,
за да се представите добре пред Руи Диас моя Сид;
давам ви три коня и вземете ги измежду тия тук.

1875 Както ми се струва и така ми казва волята,
всички тези работи ще се обърнат на добре.“

101

ИНФАНТИТЕ НА КАРИОН ЗАМИСЛЯТ ДА СЕ ЖЕНЯТ ЗА ДЪЩЕРИТЕ НА СИД

Целунаха му ръцете и влязоха да си починат;
(кралят) заповяда да им се даде всичко, от което
имат нужда.

А сега искам да ви разкажа за инфантите на
Карион;

1880 като се посъветваха тайно, те си казаха:

„Работите на Сид вървят много добре,
да поискаме дъщерите му, за да се оженим за тях;

*така ще бъдем на по-голяма почит и ще преуспеем.“
Отидоха при крал Алфонсо с тази тайна.*

102

ИНФАНТИТЕ ИЗПРОСВАТ ОТ КРАЛЯ ДА УРЕДИ ВЪПРОСА ЗА ЖЕНИТБАТА. КРАЛЯТ ПОИСКВА СРЕЩА СЪС СИД. МИНАЯ СЕ ВРЪЩА ВЪВ ВАЛЕНСИЯ И ОСВЕДОМЯВА СИД ЗА ВСИЧКО. СИД ОПРЕДЕЛЯ МЯСТОТО НА СРЕЩАТА

1885 *„Просим милост от вас, като от крал и от сеньор;
искаме да постъпим, както вие ще ни посъветвате:
да ни сватосате за дъщерите на Кампеадора;
искаме да се оженим за тях за негова чест и наша
полза.“*

Кралят помисли и размисли един цял час:
1890 *„Аз изгоних от страната добрия Кампеадор
и понеже му сторих зло, а той ми отвърна с голямо
добро,
не знам дали тази женитба ще му хареса,
но понеже вие я желаете, да започнем
преговорите.“*

Миная Алвар Анес и Пер Бермудос
1895 *кралят дон Алфонсо нареди да ги повикат;
той ги отведе в една зала настрана:
„Чуйте ме, Миная, и вие, Пер Бермудос:
моят Сид Руи Диас Кампеадор е мой служител,
той ще има от мен своята прошка, понеже я
заслужава;*

1899 (б) *нека да дойде на среща с мен, ако обича.*

1900 *Тук в моя двор има други проекти:
Дидаго и Ферандо, инфантите на Карион,
желаят да се оженят за двете му дъщери.*

*Бъдете добри вестители и аз ви моля
да съобщите това на добрия Кампеадор:*
1905 *той ще придобие почит и славата му ще порасне,
ако се сроди с инфантите на Карион.“*

*Миная говори и Пер Бермудос го одобри:
„Ние ще запитаме Сид по това, което казахте,*

а после нека той постъпи, както намери за добре.“
1910 — „Кажете на Руи Диас, който се роди в добър час,
че ще се срещна с него, където той поиска;
срещата ще стане на мястото, което той ще
определи.

Искам да помогна на моя Сид с каквото мога.“
Те се сбогуваха с краля и се върнаха,
1915 те отиват към Валенсия, придружени от своите
хора.

Когато добрият Кампеадор узна това,
бързо яхва своя кон и излезе да ги посрещне;
усмихна се моят Сид и силно ги прегърна:
„Пристигнахте ли, Миная, и вие, Пер Бермудос?
1920 В малко земи се срещат такива двама мъже, като
вас.

Какви вести ми носите от моя господар Алфонс?
Доволен ли е и прие ли подаръка?“
Миная каза: „От цялата си душа и сърце
е доволен и ви връща своята обич.“
1925 Моят Сид каза: „Благодаря на Бога!“
И след тези думи те поведоха разговор
по това, за което ги молеше Алфонсо Леонски,
да даде дъщерите си на инфантите на Карион;
цял да добие почит и славата му цяла да порасне,
1930 (кралят) от сърце и душа го съветвал (да се
съгласи).

Като чу това моят Сид, добрият Кампеадор,
цял час мисли и размисли:
„Благодаря за това на Христа, моя господар.
Аз бях изгонен от моята страна, честта ми бе
отнета,

1935 с голяма мъка спечелих каквото притежавам;
благодаря на Бога, че си възвърнах обичта на краля,
и че той иска дъщерите ми за инфантите на
Карион.“

1937 (б) „Кажете, Миная, и вие Пер Бермудос,

1937 (в) какво мислите за тази женитба?“

1937 (г) — „Каквото решите, това казваме и ние.“
1937 (д) Сид отвърна: „Инфантите от Карион са от
голям род,
1938 те са много горделиви и са от двора,
от тази женитба не бих имал удоволствие,
1940 но понеже съветва този, който е по-почитан от
нас,
да поговорим по това и да запазим тайна.
Дано Бог от небето ни посочи най-доброто
разрешение.“
— „Освен това Алфонсо ви казва,
че ще се срещне с вас, където ви е угодно;
1945 той би желал да ви види и да ви върне обичта си,
после вие ще можете да се разберете най-добре.“
Тогавя Сид отговори: „Съгласен съм от все сърце.“
— „Къде ще стане тази среща“,
каза Миная, „вие трябва да кажете.“
1950 — „Не би било необичайно, ако крал Алфонсо
пожелае,
ние да отидем да го потърсим там, където го
намерим,
за да му отдадем голямата почит, като на крал и
сеньор.
Но нека това, което той желае, да бъде и наша
воля.
На брега на Тахо, която е голяма река,
1955 да се срещнем, щом моят господар го желае.“
Написаха писмата, той грижливо ги подпечата
и веднага ги изпрати по двама рицаря:
това, което кралят желае, това ще направи
Кампеадорът.

103

КРАЛЯТ ОПРЕДЕЛЯ СРОК ЗА СРЕЩАТА. ТОЙ СЕ ПРИГОТВЯ ЗАЕДНО СЪС СВОИТЕ ДА
ОТИДЕ ТАМ

Връчиха писмото на достопочтения крал;

- 1960 когато го видя, той се зарадва от сърце:
 „Поздравете от мене моя Сид, който в добър час
 препаса меч;
 нека срещата да стане след три седмици,
 ако съм жив, ще отида непременно.“
 Пратениците се завръщат при моя Сид, без да се
 бавят.
- 1965 От едната и от другата страна се приготвяха за
 срещата;
 кой е виждал някога по Кастилия толкова красиви
 мулета,
 толкова парадни коне с добър ход,
 толкова силни и бързи коне без недостатък,
 толкова хубави знаменца, надянати на здрави копия,
 1970 толкова щитове, украсени със злато и сребро,
 толкова мантии и кожи и коприни от Андрия?
 Кралят заповяда да се изпратят много провизии
 на брега на Тахо, където е уговорена срещата.
 С краля има многобройни и прекрасни дружини.
- 1975 Инфантите на Карион пътуват много весели,
 те ту вземат на кредит, ту плащаха;
 и както мислеха, богатството им ще се увеличи
 с всичкото злато и сребро, което биха желали.
 Кралят дон Алфонсо пътуваше бързо,
 1980 (както и) графовете и велможите с големи войски.
 Инфантите на Карион водят със себе си големи
 дружини.
 Кралят се придружава от леонци и галисийски
 войски,
 а знайте, че кастилските са безбройни;
 те отпущат поводите и се отправят към мястото
 на срещата.

- 1985 *Вътре във Валенсия моят Сид Кампеадор
не се бави, а се приготви за срещата.
Колко силни мулета и прекрасни парадни коне,
колко богати оръжия и красиви бързи коне,
колко скъпи наметки, мантии и кожени палта;*
- 1990 *малки и големи носят пъстро облекло.
Миная Алвар Анес и оня Пер Бермудос,
Мартин Муньос, този, който държи Монт Майор,*
- 1991 (б) *и Мартин Антолинес, превъзходният
бургосец,
епископът дон Хероме, съвършеният духовник,
Алвар Алварос и Алвар Салвадорес,
Муньо Густуос, смелият рицар,*
- 1955 *Галинд Гарсиас, който беше от Арагон:
тези се въоръжават, за да отидат с Кампеадора,
както и всички други, колкото са там.
На Алвар Салвадорес и на Галинд Гарсиас от
Арагон,
Кампеадорът заповяда на тези двамата*
- 2000 *да пазят Валенсия от сърце и душа,*
- 2000 (б) *заедно със всички други, които биха се
намерили под заповедите им.
Колкото до вратите на крепостта, моят Сид
нареди
те да не се отварят нито през деня, нито през
нощта;
вътре са жена му и двете му дъщери,
които са за него цялата му душа и сърце,*
- 2005 *заедно с други дами, които им служат по тяхно
желание;
той взе мерки като благоразумен човек,
никоя да не може да излезе от крепостта,
докато не се върне този, който се роди в добър час.*

Те излязоха от Валенсия, като пришпориха конете.

2010 Колко много бойни коне, силни и бързи!

Моят Сид си ги беше спечелил, никой не му ги беше подарил.

Сега той отива на свиждането, което бе уговорил с краля.

Един ден по-рано пристигна кралят дон Алфонсо.

Когато видяха, че пристига добрият Кампеадор,

2015 те излязоха да го посрещнат с големи почести.

Като видя това, този, който се роди в добър час, заповяда на своите да спрат, освен на рицарите, които обичаше от цялото си сърце.

С петнадесет от тях той слезе от коня,

2020 както бе решил този, който се роди в добър час;

допря ръцете и коленете си до земята, захапа полските треви със зъбите си, като проливаше сълзи, такава голяма радост го облада;

така той умее да изрази почитта си към своя господар Алфонсо;

2025 По този начин той се хвърли в неговите нозе,

кралят дон Алфонс се опечали твърде много:

„Изправете се, Сиде, Кампеадор,

целунете ми ръцете, но не и краката;

ако не сторите така, не ще имате моята обич.“

2030 Кампеадорът остана на колене:

„Милост прося от вас, мой законен господарю,

и аз ще остана така, докато ми върнете вашата обич,

нека чуят това всички, които са тук.“

Кралят каза: „Така ще сторя от цялата си душа и сърце;

в този момент аз ви прощавам и ви възвръщам моята обич,

2035 от днес нататък ви приемам в цялото мое кралство.“

Моят Сид проговори и каза тези думи:

2036 (б) „Милост, аз приемам прошката, господарю мой Алфонсо;

благодаря за това на Бога в небето, а после на вас и на тези дружини, които са наоколо.“

2040 Все още на колене той му целуна ръцете, после стана и го целуна по устата.

Всички други се зарадваха от това;

Алвар Диас и Гарси Ордонес се натъжиха.

Заговори моят Сид и каза тези думи:

2043 (б) „Благодаря на Създателя, нашия отец, че придобих милостта на своя господар Алфонсо;

2045 Бог ще ми помага ден и нощ.

Бъдете мой гост, ако ви е угодно, господарю.“

Кралят каза: „не подхожда това днес;

вие сега пристигнахте, а ние дойдохме снощи;

гост ще ми бъдете вие, Сиде Кампеадор,

2050 а утре ще сторим, каквото вие пожелаете.“

Моят Сид му целуна ръка и се съгласи.

В този момент инфантите на Карион го поздравяват:

„Нашите почитания, Сиде, в добър час се родихте вие!

Ние ще сторим всичко, за да ви бъдем полезни.“

2055 Моят Сид отговори: „Да бъде по волята на Създателя!“

Моят Сид Руи Диас, който се роди в добър час,

в този ден бе гост на краля;

той не можеше да му се нагледа, толкова много го обичаше;

гледаше брадата му, която му бе пораснала тъй бърже.

2060 Всички, които са там, се възхищават от моя Сид.

Премина денят и нощта настъпи.

На другия ден сутринта блесна светлото слънце,

Кампеадорът заповяда на своите
да приготвят ядене за всички присъстващи;
2065 моят Сид Кампеадор така ги задоволява,
че всички се радват и са съгласни в едно:
че от три години те не бяха яли тъй добре.
На другия ден сутринта щом изгря слънцето,
епископът дон Хероме им отслужи меса.
2070 Като излязоха от месата, всички се събраха;
без да се бави, кралят започна речта си:
„Чуйте ме, свита, графове и инфансони!
Искам да отпраща една молба към моя Сид
Кампеадор;
да даде Христос тя да бъде за негово добро.
2075 Моля ви, доня Елвира и доня Сол, вашите дъщери,
да ги дадете за жени на инфантите от Карион.
Този брак ми се струва почтен и много изгоден,
те ви молят за тях, а аз ви го препоръчвам.
От едната и от другата страна, колкото са тук,
2080 моите хора и вашите да подкрепят молбата;
дайте ни ги, мой Сиде, и нека Създателят ви
помага!“
— „Аз не би трябвало да омъжвам дъщерите си“,
отговори Кампеадорът,
„защото им не достига възраст и са още малки.
Много знатни са инфантите на Карион,
2085 те подхождат за моите дъщери, дори и за по-
благородни.
Аз дадох живот и на двете, а вие ги отгледахте,
те, както и аз сме вам подвластни;
ето ги във вашите ръце, доня Елвира и доня Сол,
дайте ги на когото искате и аз ще бъда доволен.“
2090 — „Благодаря“, каза кралят, „вам и на целия този
двор.“
Тогавя станаха инфантите на Карион,
отидоха да целунат ръцете на тоз, който се роди в
добър час;
те размениха мечовете си пред краля Алфонсо.

Кралят дон Алфонс заговори като добър сеньор:
2095 „Благодаря, Сиде, че сте толкова добър и преди
всичко на Създателя,

че ми давате дъщерите си за инфантите на Карион.
Ето аз ги вземам за ръка, доня Елвира и доня Сол,
и ги давам за съпруги на инфантите от Карион.
Задомявам вашите дъщери с ваше съгласие,

2100 да бъде угодно на Създателя тази венчавка да ви
зарадва.

Ето, във ваши ръце са инфантите на Карион,
нека те тръгнат с вас, защото аз се връщам.
Давам им по триста сребърни марки в помощ
за разноските по сватбата или за каквото искате

вие;

2105 понеже всички ще бъдат под ваша власт във
великата Валенсия,

зетьове и дъщери, те са всички ваши деца:
постъпвайте с тях, както ви е угодно, Кампеадоре.“
Моят Сид ги приема от него и му целува ръцете:
„Много ви благодаря като на крал и на господар!

2110 Вие задомявате дъщерите ми, не съм аз, който им ги
давам.“

Те се уговориха и си обещаха,
че на другия ден сутринта, при изгрев-слънце,

2112 (б) всеки ще се върне, откъдето е дошъл.

Тогава моят Сид направи нещо забележително;
много силни мулета и прекрасни походни коне,

2116 много хубави, скъпи дрехи

2115 моят Сид почна да ги раздава на всеки, който ги
желаеше в дар;

2117 кой каквото поиска, го получава, никой не отказва.

Моят Сид подари шестдесет коня.

Всички, които присъствуваха на срещата, останаха
доволни.

2120 Готвят се да тръгват, понеже нощта бе
настъпила.

Кралят взе инфантите за ръка

и ги предаде във властта на моя Сид Кампеадор;
„Ето тук вашите синове, понеже те са ваши
зетьове;
от днес нататък заповядайте им, както искате,
Кампеадоре;
2124 (б) нека ви служат като на баща и ви почитат
като сеньор.“
2125 — „Приемам вашия дар и ви благодаря, кралю;
Бог, който е на небето, добре да ви възнагради!“

105

СИД НЕ ИСКА ДА ДАДЕ САМ ДЪЩЕРИТЕ СИ. МИНАЯ ЩЕ ПРЕДСТАВЛЯВА КРАЛЯ

2131 „Аз ви моля за една милост, мой законни кралю;
понеже вие задомявате моите дъщери по ваше
желание,
определете кума, който да ги предаде, щом вие ги
вземате;
аз с моята ръка не ще ги предам и (инфантите) не
ще се похвалят с това.“
2135 Кралят отговори: „Ето тук е Алвар Анес;
вземете ги с вашите ръце и предайте ги на
инфантите тъй както бих направил аз, ако бъдех там с
вас;
бъдете им кум при сватбата,
когато се срещнете наново с мен, ще ми кажете
истината.“
2140 Алвар Анес каза: „Ето, сеньор, аз съм съгласен.“

106

СИД СЕ СБОГУВА С КРАЛЯ (ТОЙ МУ ВРЪЧВА) ПОДАРЪЦИ

Всичко това се уреди, знайте, много грижливо.
„А сега, кралю, дон Алфонсо, достопочтени сеньор,
запазете нещо от мен, като спомен от тази среща.
Аз ви водя тридесет парадни коня с техните хамути

2145 и тридесет бързи коне добре оседлани;
вземете ги и аз ви целувам ръцете.“
Кралят дон Алфонсо каза: „Много ме смутихте.
Приемам дара, който ми поднесохте;
да даде Създателят и всичките негови светии
2150 това удоволствие, което ми правите, да бъде добре
възнаградено;
Мой Сиде, Руи Диас, вие много ме почетохте,
вярно ми служихте и аз съм доволен;
дано да съм жив и аз, та и вие да получите нещо от
мен!
Поверявам ви на бога и напущам тази среща;
2155 нека Бог от небето да доведе всичко до добър край!“

107

МНОГО ОТ ХОРАТА НА КРАЛЯ ОТИВАТ СЪС СИД ВЪВ ВАЛЕНСИЯ. ИНФАНТИТЕ СЕ
ПРИДРУЖАВАТ ОТ ПЕДРО БЕРМУДОС

2127 Моят Сид скочи на коня си Бабиека;
„Казвам го сега пред моя сеньор краля Алфонсо:
който иска да тръгне на сватба и да получи от мене
дар;
2130 да дойде с мен; мисля, че ще има полза.“
2156 Моят Сид се сбогува със своя господар Алфонсо,
не иска той да го изпраца и веднага се раздели с
него.
Вие бихте видели смело яздещи рицари,
да целуват ръце на краля Алфонсо и да се сбогуват с
него:
2160 „Сторете ни тази милост и дайте ни позволение;
ще отидем под заповедите на моя Сид във великата
Валенсия;
и ще бъдем на сватбата на инфантите на Карион
с дъщерите на моя Сид, доня Елвира и доня Сол.“
Кралят се съгласи и пушна всички;
2165 дружината на Сид расте и тази на краля оредява,

многобройни са хората, които отиват с Кампеадора.

Упътват се към Валенсия, която бе завладял в щастлив час.

Да наблюдават Фернандо и Диаго (Сид) заповяда на Пер Бермудос и Муньо Густуос,

2170 — в дома на моя Сид няма други по-способни, — които да познават характера на инфантите от Карион.

С тях е и Ансуор Гонсалвес, човек буен, който има дълъг език, но за останалото не е тъй храбър.

Отдава се голяма почит на инфантите от Карион.

2175 Ето ги във Валенсия, която моят Сид завладя; когато я доближиха, радостта се увеличи.

Моят Сид каза на дон Перо и на Муньо Густуос: „Отредете жилище на инфантите от Карион и останете с тях, така аз ви заповядвам.

2180 Когато настъпи утрото и слънцето изгрее, те ще видят своите съпруги, доня Елвира и доня Сол.“

108

СИД СЪОБЩАВА НА ХИМЕНА ЗА ЖЕНИТБАТА

Цялата онази нощ всички бяха по жилищата си, моят Сид Кампеадор влезе в крепостта;

посрещнаха го доня Химена и двете и дъщери:

2185 „Дойдохте ли, Кампеадоре, опасяхте вие добър меч! Да можем дълги години да ви виждаме с очите на лицето.“

— „Слава на Създателя, пристигам, почтена жено!

Водя ви зетьове, които ще ни правят чест;

бъдете ми благодарни, мои дъщери, защото добре ви задохих!“

109

ДОНЯ ХИМЕНА И ДЪЩЕРИТЕ Й СЕ ПОКАЗВАТ ДОВОЛНИ

2190 Целунаха му ръце жена му и дъщерите му
и всичките дами, които им прислужват:
„Хвала на Създателя и на вас, Сиде, с прекрасната
брада!

Всичко, що правите, е добре направено.

Докато сте жив, те не ще бъдат в нужда.“

2195 — „Понеже вие ни задомявате, ние ще бъдем
наистина богати.“

110

СИД СЕ ОПАСЯВА ОТ ЖЕНИТБАТА

— „Жено, доня Химена, благодаря на
Създателя. На вас, дъщери мои, доня Елвира и доня Сол,
казвам,

че с това ваше задомяване ще спечелим по-голяма
почит;

но узнайте истината, че не аз го уредих:

2200 поиска ви и ви измоли моят господар дон Алфонсо
толкова силно и от цялото си сърце,
че аз в нищо не можах да му откажа.

Аз ви поверих в неговите ръце, дъщери мои, и двете;
повярвайте ми, той ви задомява, а не аз.“

111

ПРИГОТОВЛЕНИЯ ЗА СВАТБИТЕ. ПРЕДСТАВЯНЕ НА ИНФАНТИТЕ. МИНАЯ ПРЕДАВА
СЪПРУГИТЕ НА ИНФАНТИТЕ. БЛАГОСЛОВИИ И МЕСА. — ПРАЗНЕНСТВОТА В
ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА ДВЕ СЕДМИЦИ. СВАТБИТЕ ЗАВЪРШВАТ; ПОДАРЪЦИ НА
ПОКАНЕНИТЕ. ЖОНГЛЬОРЪТ СЕ ПРОЩАВА СЪС СВОИТЕ СЛУШАТЕЛИ

2205 Тогава почнаха да украсяват двореца,
покриха пода и стените с килими,
пурпурни и копринени платове и скъпи сукна.
Удоволствие би било за вас да живеете и да се
храните в двореца.

Скоро всички рицари се събраха.
2210 Изпратиха да потърсят инфантите на Карион,
които, възседнали коне, се отправиха към двореца,
прекрасно облечени и богато въоръжени;
пеша и весели, Боже, колко спокойно влизат!
Моят Сид ги посрещна с всичките си васали;
2215 те се поклониха пред него и жена му,
после отидоха да седнат на богато украсена
скамейка.
Всички хора на Сид са много разумни,
те не снемат очи от този, който се роди в добър
час.
Кампеадорът се изправи на крака:
2220 „Щом трябва да го сторим, защо да се бавим?
Елате тук, Алвар Анес, вие, когото тъй нежно
обичам!
Ето моите две дъщери, поверявам ги във вашите
ръце;
знаете, че така се уговорих с краля,
аз не искам в нищо да наруша споразумението;
2225 вие с вашата ръка ги дайте на инфантите от
Карион;
нека те получат благослова и да свършим с това.“
Тогавя Миная каза: „С удоволствие ще сторя това.“
Те стават и Сид ги предава в неговите ръце.
Миная се обръща към инфантите на Карион:
2230 „Ето ви пред Миная, вие и двамата сте братя.
Чрез ръката на крал Алфонсо, който така ми
заповяда,
аз ви доверявам тези дами, — те и двете са
благороднички, —
за да ги приемете като свои жени, честно и
почтено.“
Те и двамата ги приемат с любов и благодарност,
2235 целуват ръка на моя Сид и на неговата жена.
Като направиха това, те излязоха от двореца
и бързо се отправиха към (църквата) света Мария;

епископът дон Хероме се облече веднага (в
одеждите си)

и застана пред вратата на църквата да ги чака;

2240 той им даде благословии и отслужи меса.

Като излязоха от църквата побързаха да се
качат на конете;

и препуснаха към пясъчния бряг на Валенсия;

Боже, какви хубави военни игри уредиха там Сид и
васалите му,

Смени три коня този, който се роди в добър час.

2245 Моят Сид беше много доволен от това, което
виждаше;

инфантите на Карион се показаха добри ездачи.

Те се връщат заедно с дамите, влизат във Валенсия;

в почтената крепост сватбите се отпразнуват
пищно,

а на другия ден моят Сид постави седем дървени
мишени:

2250 преди да отидат на обед, той ги надупчи всички.

Те останаха на сватбите цели петнадесет
дена;

към петнадесетия ден благородниците си отиват.

Моят Сид дон Родриго, този, който се роди в добър
час,

в парадни коне, мулета, бързи коне,

2255 им подари стотина животни,

мантии, кожени палта и други дрехи в изобилие;

а пари — в несметно количество.

Васалите на моя Сид така се уговориха;

всеки от своя страна беше поднесъл своите
подаръци.

2260 Всеки, който желаше, биваше даряван;

богати се връщат в Кастилия тези, които бяха
дошли на сватбите.

Всички тези гости се готвят вече да тръгнат,

вземайки си сбогом от Руи Диас, който се роди в
добър час,

и от всичките дами и от благородниците;
2265 Разделят се, доволни от моя Сид и от неговите
васали.

Споменават ги е добро, както е справедливо.
Дидаго и Фернандо бяха много доволни;
те бяха синове на графа дон Гонсалво.

Те се върнаха в Кастилия, всички тези поканени,
2270 Сид и зетъвете му останаха във Валенсия.
Инфантите остават там близо две години,
тях обсипват с много големи любезности.
Радостен беше Сид, а също и неговите васали.
Дано света Мария и светия отец направят така,
2275 че да бъде доволен от този брак моят Сид, както и
този, който го одобри.

Стиховете на тази песен свършват тук.
Нека Създателят ни помага заедно с всичките свои
светии!

ТРЕТА ПЕСЕН. ОСКЪРЪБЛЕНИЕТО В КОРПЕС

112

ЛЪВЪТ НА СИД СЕ ОТВЪРЗВА. ИНФАНТИТЕ НА КАРИОН СЕ УПЛАШВАТ. СИД
УКРОТЯВА ЛЪВА. ИНФАНТИТЕ ОСТАВАТ ПОСРАМЕНИ

*Във Валенсия се намираше моят Сид с близките
си,*

с него двамата му зетя, инфантите на Карион.

*2280 Излегнал се в едно кресло, Кампеадорът спеше,
случи им се, знайте, една неприятна изненада:
лъвът излезе от клетката и се развързва.*

*Те се видяха в голяма опасност посред двора;
хората на Сид отметват мантиите си,*

*2285 заобикалят креслото и се струпват около своя
господар.*

Фернант Гонсалвес, инфант на Карион,

*2286 (б) не видя нито отворена стая, нито кула,
където да се скрие;*

пъхна се под креслото, толкова много се уплаши;

*Диаг Гонсалвес избяга през вратата,
като викаше: „Не ще видя Карион!“*

*2290 Подслони се под гредата на една преса, обзет от
ужас;*

*извади наметката и долната си дреха съвсем
изцапани.*

*В това време се събуди тоз, който се роди в
добър час;*

*видя креслото, заобиколено от своите храбри мъже:
„Какво става, мои рицари и какво искате?“*

2295 — „О, почтени господарю, лъвът ни уплаши.“
Моят Сид опря лакътя си о креслото, изправи се,
туря наметката на плещите си и се отправи към
лъва;

когато го видя, лъвът така се смути,
че склони глава пред моя Сид и наведе лицето си.

2300 Моят Сид дон Родриго го хвана за врата,
и като го водеше с ръката, го тури в клетката.
Всички, които бяха там, останаха учудени
и се върнаха в палата през двора.

Моят Сид попита за своите зетьове и не ги
намери;

2305 макар че ги викат, никой от тях не отговаря.
Когато ги намериха, те дойдоха съвсем побледнели;
да бяхте само видели, как им се смя целият двор;
най-после моят Сид Кампеадор наложи мълчание.

Инфантите на Карион останаха много посрамени,
2310 Почувствуваха се силно оскърбени от туй, което им
се случи.

113

МАРОКАНСКИЯТ ЕМИР БУКАР НАПАДА ВАЛЕНСИЯ

Докато бяха така и изпитваха голяма болка,
войски от Мароко дойдоха да обсадят Валенсия;
2312 (б) те разположиха своя стан в долината на
Куарто,
опънати са петдесет хиляди прекрасни шатри;
това бе емирът Букар, за когото сте чували да се
разказва.

114

ИНФАНТИТЕ СЕ СТРАХУВАТ ОТ БИТКАТА. СИД ГИ СМЪМРЯ

2315 Моят Сид и неговите хора се зарадваха,

че плячката им ще се увеличи, благодарение на Създателя,

но знайте, че на инфантите от Карион им е много тежко,

понеже не им е приятно да виждат толкова много мавърски шатри.

Двамата братя се оттеглиха настрана:

2320 „Ние пресмятахме печалбата, но не загубата;
сега ще трябва да участвуваме в тази битка;
положително не ще видим Карион,
и дъщерите на Кампеадора ще останат вдовици.“

Нашият Муньо Густииос дочу тяхната тайна,

2325 отиде да предизвести моя Сид Кампеадор:

„Ето че вашите зетъове са толкова храбри,
че пред самата битка съжбяват за Карион.

Идете да ги насърчите и нека Създателят ви помага,

нека си стоят спокойно и да не участвуват в битката.

2330 Ние с вас ще излезем победители и Създателят ще ни помогне.“

Моят Сид дон Родриго излезе усмихнат:

„Бог да ви пази, зетъове, инфанти на Карион,
държите в обятията си моите дъщери, бели като слънцето!

Аз желая битки, а вие Карион,

2335 останете на почивка във Валенсия,

понеже аз познавам тези маври;

осмелявам се да ги разбия с милостта на Създателя.

Тук има празнина в ръкописа и 50-те стиха, които липсват, Менендес Пидал ги е допълнил с текста от Хрониката на двадесетте

крале

Докато така се разговаряха, емирът Букар изпрати да кажат на Сид да изостави Валенсия и да си отиде в мир, иначе той ще го накара да плати за всичкото зло, което му бе сторил. Сид отговори на този, който му бе донесъл известието: «Идете кажете на Букар, този вражи син, че няма да минат и три дни и аз ще му дам това, което иска.»

На другия ден Сид заповяда на всичките си хора да се въоръжат и да потеглят срещу маврите. Тогава инфантите на Карион поискаха да нанесат първите удари; и след като Сид построи в боен ред войските си, дон Ферандо, единият от инфантите, се впуска напред, за да удари един мавър, на име Аладраф. Когато мавърът го видя, също се впусна напред срещу него. Но инфантът, обладан от голям страх, обърна походите и избяга, като не посмя дори да го дочака.

Перо Бермудос, който яздеше наред с него, като видя това, се хвърли срещу мавъра, бори се с него и го уби. После той взе коня на мавъра, настигна бягащия инфант и му каза: «Дон Ферандо, вземете този кон и кажете на всички, че вие сте убили мавъра, комуто той принадлежеше, и аз ще потвърдя това заедно с вас.»

Инфантът му каза: «Дон Педро Бермудос, много съм ви благодарен за това, което казвате.»

2338 «Дано да видя часа, когато двойно ще ви се отплатя за това!»

2340 Двамата се върнаха заедно.

2340 Дон Педро потвърди това, за което се хвалеше Ферандо.

Това се хареса на моя Сид и на всичките му васали;

«Ако пожелае Бог нашият небесен отец, отсега нататък

двамата ми зетъове ще бъдат храбри на бойното поле.»

Ето какво те казват, а войските се приближават;

2345 в мавърската войска барабаните забиват;
много от християните останаха учудени,
понеже никога не бяха ги виждали, като наскоро
дошли.

Но най-много се учудват Диаго и Ферандо,
те никога не биха дошли тук по своя воля.

2350 Чуйте какво каза този, който се роди в добър час:
«Хей, Пер Бермудос, мой скъпи племеннико!
Пази ми Дидаго, пази ми Фернандо,
двамата ми зетя, тези същества, които много
обичам,
че маврите, с божия помощ, не ще се задържат на
бойното поле.»

116

ПЕДРО БЕРМУДОС НЕ СЕ ИНТЕРЕСУВА ОТ ИНФАНТИТЕ. МИНАЯ И ДОН ХЕРОНИМО
ИСКАТ ПЪРВОТО МЯСТО В БИТКАТА

2355 — «Заявявам ви, Сиде, съвсем приятелски,
че днес инфантите не ще ме имат за наставник;
да бди над тях който иска, защото малко ме е
грижа.

Аз с моите хора искаме да ги бием напред,
вие с вашите дръжте здраво назад;

2360 ако се яви опасност, ще ми помогнете.»

В този момент пристигна Миная Алвар Анес:

2361 (б) «Слушайте, о Сиде, верни Кампеадоре!
Тази битка Създателят ще я води,
а също и вие, тъй достоен да имате неговата
подкрепа.

Наредете ни да ги нападнем от която страна
искате

2365 и всеки ще изпълни дълга, който му се пада.

Ще видим какво ще стане с божия помощ и с вашето щастие.»

Моят Сид каза: «Нека имаме повече спокойствие.»

Ето епископът дон Жероме, много добре въоръжен.

Предвестник на успеха, той се спря пред Кампеадора:

2370 «Днес отслужих за вас месата на светата Троица.
За това аз напуснах своята страна и дойдох да ви потърся,

защото имах желание да убия някой мавър;
бих искал да прославя своя орден и ръцете си,
и за да нанеса тези удари, искам да бъда в първите редове.

2375 Аз нося знаме със сърни и оръжия с емблеми,
и ако е угодно Богу, бих желал да ги изпитам,
за да може сърцето ми да се зарадва
и вие, мой Сиде, да бъдете по-доволен от мен.
Ако не ми сторите тази милост, аз ще се разделя с вас.»

2380 Тогава моят Сид каза: «Това, което искате, ми се харесва.

Ето, маврите са пред очите ви, идете и ги нападнете.

Ние ще видим оттука как се бие абатът.»

117

ЕПИСКОПЪТ ЗАПОЧВА БИТКАТА. СИД НАПАДА. ТОЙ НАХЛУВА В МАВЪРСКИЯ СТАН

Епископът дон Жероме се хвърли в атака
и се впусна да ги нападне в края на техния стан.

2385 За негово щастие и понеже Бог го обичаше,
при първите удари той уби двама маври.
Дръжката му се счупи и той се хвана за меча.
Епископът вършеше подвизи, Боже, как храбро се биеше!

Той уби двама с копието и двама с меча.

2390 Маврите са многобройни, заобикалят го отвсякъде,
нанасяха му силни удари, но не могат да пробият
доспехите му.

Тоз, който се роди в добър час, го следеше с очи,
хвана щита си и наведе копието,
пришпори своя бързоног кон Бабиека

2395 и се впусна да бие маврите от сърце и душа.

Кампеадорът се вряза в първите редове,
повали седмина и уби четирима.

Така бе угодно на Бога и това бе победата.

Моят Сид със своите се впусна да ги преследва;

2400 бихте видели да се късат толкова възжета, да се
изтръгват коловете

и да се събарят по земята подпорите със своите
украшения.

Воините на Сид изгонват тези на Букар от
шатрите им.

118

ХРИСТИЯНИТЕ ПРЕСЛЕДВАТ ПРОТИВНИКА. СИД НАСТИГА И УБИВА БУКАР.
ЗАВЛАДЯВА МЕЧА ТИСОН

Изгонват ги от шатрите, впуцат се да ги
преследват;

бихте видели толкова ръце с ризниците да падат
отстрани,

2405 толкова глави със шлемовете си да падат по
бойното поле,

коне без ездачи да препускат по всички страни.

Преследването продължи цели седем мили.

Моят Сид се впусна да преследва емира Букар:

«Върни се тук, Букар! Ти дойде отвъд морето.

2410 Трябва да срещнеш Сид, този с голямата брада,
ще се целунем двама и ще завържем приятелство!»

Букар отговори на Сид: «Бог да поразити такова
приятелство!»

Държиш меч в ръка и виждам, че пришпорваш коня;

както ми се струва, искаш да го опиташ в тялото ми.

2415 Но ако конят ми не се спъне или не падне с мен,
ти не ще ме настигнеш до самото море.“

Тогава моят Сид отговори: „Това не ще бъде истина.“

Добър кон има Букар и той прави големи скокове,

но Бабиека, този на моя Сид, го догонва.

2420 Сид настигна Букар на три разтега от мореко,
замахва с Колада и му нанесе силен удар,
изби всичките рубини от шлема му,
разцепи шлема и като разсече тялото,
мечът достигна до кръста.

2425 Сид уби Букар, емира отвъд морето,
и спечели Тисон, който струва хиляда златни марки.
Той победи в тази чудесна и огромна битка.
Тук моят Сид се прослави, както и всички, които са с него.

119

ВОИНИТЕ НА СИД СЕ ВРЪЩАТ ОТ ПРЕСЛЕДВАНЕТО. СИД Е ДОВОЛЕН ОТ СВОИТЕ
ЗЕТЪОВЕ, ТЕ СА ПОСРАМЕНИ. ПЛЯЧКАТА ОТ ПОБЕДАТА.

Натоварени с тази плячка, те вече се завръщат;

2430 всички, знайте, разграбиха напълно стана.

Бяха стигнали до шатрите с този, който се роди в добър час.

2433 Моят Сид Руи Диас, славният Кампеадор,
с двата меча, които той много ценеше,
се носеше бързо по осятото с трупове поле;

2435 подплата на шлема е по лицето му и качулката
отхвърлена, назад;

подплатата на гънки му падаше върху косите.

2455 Отвсякъде пристигат неговите васали;

2438 моят Сид видя нещо, от което остана доволен;

повдигна очи и погледна пред себе си
2440 и видя, че идат Диаго и Фернандо;
те и двамата са синове на графа дон Гонсалво.
Развесели се моят Сид и приятно се усмихваше:
„Ето ви, мои зетъове, и двамата вие сте мои
синове!

Знам, че сте доволни да се сражавате;
2445 ще отидат добри вести за вас в Карион,
за това, как разбихме емира Букар.
Както се надявам на Бога и на всичките му светии,
ние ще останем доволни от тази победа.“

В този момент пристигна Миная Алвар Анес;
2450 той носи на врата си щита, цял изпобит от удари с
меч;

а ударите от копия нямат чет;
тези, които му бяха нанесли, не го бяха засегнали.

Кръвта се стича по лакътя;
той е убил повече от двадесет маври;

2455 „Слава на Бога, небесния отец,
и на вас, Сиде, който се родихте в добър час.
Вие убихте Букар и ние спечелихме битката.
Всички тези богатства са ваши и на вашите васали.

2460 И вашите зетъове се проявиха тук,
умориха се да се бият с маврите на бойното поле.“
Моят Сид каза: „Аз съм доволен от това;
щом сега са храбри, занаяд те ще бъдат славни.“
Сид каза това от добро сърце, но те го вземаха на
присмех.

2465 Цялата плячка пристигна във Валенсия,
моят Сид и неговите васали са радостни,
защото всекиму се падна дял от шестстотин
сребърни марки.

Когато зетъовете на моя Сид взеха това
богатство

от тази победа и го скътаха като свое притежание,
2470 те помислиха, че никога през живота си не ще
бъдат в нужда.

*Всички във Валенсия бяха много добре снабдени:
добра храна, хубави кожи и наметки.
Много са весели моят Сид и неговите васали.*

120

СИД Е ДОВОЛЕН ОТ ПОБЕДАТА СИ И ОТ СВОИТЕ ЗЕТЪОВЕ (ПОВТОРЕНИЕ)

*Радостен бе този ден в двора на Кампеадора,
2475 след като те спечелиха тази битка и (Сид) уби
емира Букар,
той дигна ръка и поглади брадата си:
„Слава на Христа, който е господар на света,
понеже виждам това, което толкова желяех,
че двата ми зетя се сражаваха с мен на бойното
поле;
2480 добри вести ще отидат за тях в Карион,
как те се прославиха и принесоха нам полза.“*

121

ПОДЯЛБА НА ПЛЯЧКАТА

*Грамадна е плячката, която всички спечелиха;
те вече взеха една част, а другата я туриха на
сигурно място.
Моят Сид, този, който се роди в добър час, заповяда
2485 от тази битка, която спечелиха,
всеки да вземе своя законен дял
и да не бъде забравена петата част на моя Сид.
Те всички правят така, защото са споразумели.
На Сид се паднаха за петата му част шестстотин
коня,
2490 много товарни животни и много камили;
те са толкова много, че не могат да се преброят.*

122

**СИД, НА ВЪРХА НА СВОЯТА СЛАВА, МИСЛИ ДА ВЛАДЕЕ МАРОКО. ИНФАНТИТЕ НА
КАРИОН СА БОГАТИ И ПОЧИТАНИ В ДВОРА НА СИД**

Кампеадорът беше спечелил цялата тази плячка.

„Слава на Бога, който е господар на света!
Някога аз бях беден, сега съм богат,
2495 понеже имам пари, земи, злато и почести,
а инфантите на Карион са мои зетъове;
изтръгвам победи по милостта на Създателя,
маври и християни се боят много от мен.
Там в Мароко, където са джамиите,
2500 че може би някоя нощ ще бъдат нападнати от мен,
те се страхуват, но аз не мисля такава нещо:
не ще отида да ги търся, ще остана във Валенсия,
те ще ми плащат данък, ако помогне Създателят,
било че го плащат на мен или на когото кажа.
2505 Голяма радост владее във великата Валенсия
за всичките дружини на моя Сид Кампеадор
2508 за тази победа, която спечелиха със все сърце;
2507 много се радват и двамата му зетъове;
2509 пет хиляди марки се спечелили и двамата;
2510 за много богати се смятат инфантите на Карион.
Заедно с другите те дойдоха в двора;
тук заедно със моя Сид е и епископът дон Хероме,
добрият Алвар Анес, храбър воин,
и много други, които е отгледал Кампеадорът;
2515 когато влязоха инфантите на Карион,
Миная ги посрещна от името на моя Сид
Кампеадор:
Елате тук, сватове, ние сме чрез вас на по-голяма
почит.“
Когато те пристигнаха, зарадва се Кампеадорът:
„Вижте тук, мои зетъове, добродетелната ми
жена
2520 и двете ми дъщери доня Елвира и доня Сол;
нека те нежно ви целуват и ви служат от сърце.
2524 Слава на света Мария, майка на нашия Господ бог!
2525 С вашата женитба вие ще добиете почит.
Добри вести за вас ще отидат в земите на Карион.“

ИНФАНТИТЕ СЕ ХВАЛЯТ. ТЕ СТАВАТ ПРЕДМЕТ НА ПОДИГРАВКИ.

На тези думи отговори инфантът дон Ферандо:

„Хвала на Създателя и вам, почитени Сиде, ние имаме толкова богатства, че не могат да се изброят;

2530 заради вас ние се бихме и се прославихме,

2522 победихме маврите на бойното поле и убихме

2523 този емир Букар, явен предател.

2531 Погрижете се за останалото, а своето го държим в безопасност.“

Васалите на моя Сид седяха и се усмихваха: те знаеха кой се беше сражавал най-добре и кой взе участие в преследването,

но там те не намериха ни Дидаго, ни Ферандо.

2535 Поради тези насмешки, които васалите им отправяха,

като им се подиграваха жестоко ден и нощ,

двамата инфанти замислиха нещо лошо.

Дватамата се оттеглиха настрана, достойни братя са един на друг;

в това, което те говориха, не искаме да имаме дял;

2540 — „Да си вървим в Карион, ние много се бавим тук.

Големи и прекрасни са богатствата, които притежаваме,

не ще можем да ги изразходваме, докато сме живи.

ИНФАНТИТЕ РЕШАВАТ ДА ОПОЗОРИЯТ ДЪЩЕРИТЕ НА СИД. МОЛЯТ СИД ДА ИМ ПОЗВОЛИ ДА ЗАВЕДАТ ЖЕНИТЕ СИ В КАРИОН. СИД СЕ СЪГЛАСЯВА. ТОЙ ДАВА ЗЕСТРА НА СВОИТЕ ДЪЩЕРИ. ИНФАНТИТЕ ПОДГОТВЯТ ЗАМИНАВАНЕТО СИ.
ДЪЩЕРИТЕ СЕ ПРОЩАВАТ С БАЩА СИ

Да поискаме от Сид Кампеадор нашите жени;
да кажем, че ще ги заведем в земите на Карион,

2545 че ще им покажем къде са техните феодални владения.

Ще ги изведем от Валенсия и от властта на Кампеадора;

после по пътя ще постъпим, както искаме,
за да не ни напомнят какво се случи с лъва.

По рождение ние сме от графовете на Карион

2550 Ще отнесем големи богатства, които струват много,

ще се подиграем с дъщерите на Кампеадора.“

— „С тези богатства ще бъде винаги богати хора,
ще можем да се оженим за дъщерите на крале или императори,

защото по рождение ние сме от графовете на Карион.

2555 Така ще се подиграем с дъщерите на Кампеадора,
преди да ни припомнят приключението с лъва.“

С това намерение двамата се завърнаха (в двора).

Фернант Гонсалес наложи мълчание в двора и заговори:

„Създателят да ви пази, Сиде Кампеадор!

2560 Угодна да бъде на доня Химена и първо на вас,
и на Миная Алвар Анес и на всички, които са тук,
молбата ни:

дайте ни нашите жени, които имаме с благословию;
ние ще ги заведем в нашите земи на Карион,

2564 ще ги въведем в именията, които им дадохме в наследство,

2565 вашите дъщери ще видят това, което ние притежаваме,

и какво ще наследят децата, които бихме имали.“

2569 Моят Сид не подозираше безчестието;

2568 „Ще ви дам дъщерите си и нещо от моя имот;

2570 вие им дадохте в дар градове в земите на Карион,
аз искам да ви дам в зестра три хиляди сребърни марки;

ще ви дам мулета и парадни коне, прекрасни и добре
охранени,

силни и бързи бойни коне
и много сукнени и копринени дрехи;

2574 ще ви дам двата меча Колада и Тисон,
а вие знаете много добре, че ги спечелих като храбър
воин;

двамата сте мои синове, понеже ви давам
дъщерите си;

вие отнасяте най-скъпото от моето сърце.

Нека да го знаят в Галисия, в Кастилия и в Леон,
2580 с какви богатства изпращам аз двамата си зетя.

Пазете моите дъщери, които са ваши жени;
ако ги пазите добре, ще ви възнаградя и аз добре.“

Инфантите на Карион му обещаха това.

Те веднага приемат дъщерите на Кампеадора;
2585 и започват да събират това, което Сид им е
определил.

Когато бяха напълно задоволени,
инфантите на Карион наредиха да се товари.
Голямо е оживлението във великата Валенсия,
всички се въоръжават и стремително възсядат

конете,

2590 за да съпроводят дъщерите на Сид до земите на
Карион.

Те вече се готвят да тръгнат, раздялата
настъпва.

Двете сестри, доня Елвира и доня Сол
коленичиха пред Сид Кампеадор:

„Милост просим, татко, нека Създателят ви
помага!

2590 Вие ни създадохте, нашата майка ни роди;
двамата сте пред нас, сеньор и сеньора.
Сега ни изпращате в земите на Карион,
наш дълг е да сторим, каквото ни заповядате.

Но ние и двете ви молим за една милост:
2600 изпращайте ни вести за вас в земите на Карион.“

Моят Сид ги прегърна и ги целуна и двете по устата.

125

ХИМЕНА СЕ ПРОЩАВА С ДЪЩЕРИТЕ СИ. СИД ЯХВА КОНЯ, ЗА ДА ИЗПРАТИ ПЪТНИЦИТЕ. ЛОШИ ПРЕДЗНАМЕНОВАНИЯ

Това направи той, а майката удвои своята нежност:

„Вървете, мои щерки, нека Създателят ви пази отсега нататък!

Любовта на вашия баща и моята ви съпровождат.

2605 Идете в Карион, където са вашите владения, както вярвам, добре съм ви задомила.“

Те целунаха ръцете на баща си и на майка си; и двамата ги благословиха и им дадоха своята прошка.

Моят Сид и другите намислиха да тръгват,
2610 с богати премени, с конете и оръжията си. Инфантиите вече излизаха от славната Валенсия, след като се прощават с дамите и с всичките им дружини.

През Валенсианските градини те устройха военни игри;

весело язди моят Сид с всичките си дружини.

2615 Този, който в добър час препаса меч, видя по птиците,

че тези женитби ще бъдат опетнени.

Не може да се върне назад, понеже е задомил и двете.

126

СИД ИЗПРАЩА ФЕЛЕС МУНЬОС С ДЪЩЕРИТЕ СИ. ПОСЛЕДНО СБОГОМ. СИД СЕ ВРЪЩА ВЪВ ВАЛЕНСИЯ. ПЪТНИЦИТЕ ПРИСТИГАТ В МОЛИНА. АБЕНГАЛВОН ГИ ПРИДРУЖАВА ДО МЕДИНА. ИНФАНТИТЕ ЗАМИСЛЯТ ДА УБИЯТ АБЕНГАЛВОН

„Къде си ти, мой племеннико Фелес Муньоос?

Ти си първи братовчед на двете ми дъщери от душа
и сърце!

2620 Заповядвам ти да отидеш с тях до самия Карион,
където ще видиш владенията, които са дадени на
дъщерите ми,

и с тези вести ще се върнеш при Кампеадора.“

Фелес Муньос каза: „Ще го сторя от душа и сърце.“

Миная Алвар Анес се спря пред моя Сид:

2625 „Да се върнем, Сиде, във великата Валенсия;
и ако на Бог бъде угодно и на Създателя, нашия
отец,

ще отидем да ги видим в земята на Карион.“

— „Поверяваме ви на Бога, доня Елвира и доня Сол,
постъпвайте така, че да можем да се гордеем с

вас.“

2630 Зетъвете отговориха: „Нека бог пожелае това.“

Голяма бе скръбта при раздялата.

Бащата и дъщерите плачат от сърце,

а също и рицарите на Кампеадора.

„Слушай, ти, племеннико, Фелес Муньос!

2635 Ще минете през Молина и ще преспите там една
нощ;

поздравете приятеля ми Абенгалвон,

нека приеме най-радушно моите зетъве,

кажи му, че изпращам дъщерите си в земите на

Карион,

да ги снабди с всичко, от което биха имали нужда,

2640 а после, от уважение към мен, да ги съпроводи до
Медина.

За всичко, което той стори, аз добре ще го
възнаградя.“

Те се разделиха, както се изтръгва нокътят от
месото.

Роденият в добър час се завърна вече във
Валенсия.

Инфантите се готвят да си тръгнат;

2645 те се спряха в Санта Мария д'Алварасин;

инфантите на Карион бързат, колкото могат;
ето ги в Молина при мавъра Абенгалвон.
Когато мавърът разбра това, зарадва се от сърце;
излезе да ги посрещне с големи изблици на радост;
2650 Боже, как им угажда във всичко по тяхно желание!
На другия ден сутринта той тръгна с тях на път
и нареди да ги придружават двеста конника;
те минаха планините, които се наричат Лусон,
2656 пресякоха Арбухуело и пристигнаха в Халон;
отпочинаха на мястото, което се нарича Ансарера.
2654 Мавърът поднесе своите подаръци на дъщерите на
Сид,
2655 а на инфантите от Карион по един кон;
мавърът направи всичко това от любов към Сид
Кампеадор.

Като видяха богатството, което мавърът
показваше,

2660 двамата братя замислиха предателство:
„Понеже ще изоставим дъщерите на Кампеадор,
ако можехме да убием мавъра Абенгалвон,
всичките му богатства ще бъдат наши.
Ще ги пазим на сигурно място, както и именята ни
в Карион.

2665 никога Сид Кампеадор не би имал удовлетворение от
нас.“

Докато инфантите обмисляха това вероломство,
един мавър, който знаеше латински, ги разбра;
и без да пази тайна, той каза това на Абенгалвон:
„Управителю, пази се от тези, говоря като на мой
господар:

2670 чух инфантите на Карион да замислят твоята
смърт.“

той пътуваше със своите двеста (воини);
и като си играеше с оръжието си, се спря пред
инфантите;

това, което мавърът каза, не се хареса на
инфантите:

2677 „Ако не се спирах от уважение към моя Сид от
Бивар,

бих ви сторил такова нещо, че по цял свят ще се
разчуе,

и бих върнал обратно на верния Сид дъщерите му;

2680 вие никога не бихте влезли в Карион.“

128

МАВЪРЪТ СЕ ВРЪЩА В МОЛИНА, ПРЕДЧУВСТВУВАЙКИ НЕЩАСТИЕТО С ДЪЩЕРИТЕ
НА СИД ПЪТНИЦИТЕ ВЛИЗАТ В КРАЛСТВО КАСТИЛИЯ. ПРЕСПИВАТ В ДЪБОВАТА
ГОРА КОРПЕС. НА СУТРИНТА ИНФАНТИТЕ ОСТАВАТ САМИ СЪС СВОИТЕ ЖЕНИ И СЕ
ГОТВЯТ ДА ГИ ИЗТЕЗАВАТ. БЕЗПОЛЕЗНИ МОЛБИ НА ДОНЯ СОЛ. — ЖЕСТОКОСТ НА
ИНФАНТИТЕ.

2675 „Кажете ми, какво ви сторих, инфанти на Карион?

Аз ви служих без измама, а вие уговоряхте моята
смърт.

2681 Тук аз се разделям с вас като с хора зли и предатели.

Ще си отида с ваше позволение, дони Елвира и доня
Сол;

малко ценя славата на тия от Карион.

Бог, който е господар на целия свят, и така да
поиска и да направи,

2685 че Кампеадорът да остане доволен от тази
женитба.“

Това им каза той и си тръгна;

като си играеше с оръжието, той премина Халон;

понеже бе разумен човек, той се върна в Молина.

Инфантите на Карион напуснаха вече

Ансарера;

2690 почват да пътуват ден и нощ;

наляво оставят Атиенса, непристъпна скала,

после минават планината на Миедес,

в *Монтес Кларос* те пришпорват конете;
наляво оставят *Гриса*, която *Аламос* основа,
2695 там се намират пещерите, в които той затвори
Елфа;
надясно оставят *Сант Естеван*, разположен по-
далеч.

Инфантите навлязоха в дъбовата гора на *Корпес*,
Хълмовете са високи, клоните се издигат до
облаците
и дивите зверове обикалят наоколо.

2700 *Намериха* една полянка с бистър извор;
инфантите на *Карион* заръчаха да се опъне
шатрата;
там те прекараха нощта с всички ония, които ги
придружаваха:

прегърнали своите жени, те им засвидетелствуват
любов,
но зле им я изявиха, когато изгря слънцето.

2705 Те поръчаха да се натоварят мулетата с
многого богатства,

свиха шатрата, където бяха нощували,
а техните слуги заминаха напред;

понеже така бяха заповядали *инфантите* на *Карион*
никой да не остане, ни жена, ни мъж,

2710 освен двете им жени *доня Елвира* и *доня Сол*:
те искат да се забавляват с тях по свое желание.

Всички са си вече отишли, останали са само те
четиримата,

инфантите на *Карион* замислиха голямо злодеяние:

„Повярвайте, *доня Елвира* и *доня Сол*,

2715 в тези диви гори, тук ще бъдете опозорени.

Днес ще се разделим и вие ще бъдете изоставени от
нас;

не ще имате дял в земите на *Карион*.

Тази вест ще стигне до *Сид Кампеадор*;

така ние ще си отмъстим за случката с лъва.“

2720 Тогава те им събличат наметките и кожените
палта,

оставят ги по долно облекло, по риза и туника.

Те са си турили шпори, злите изменници,

хващат дебелите и здрави ремъци.

Като видяха дамите това, доня Сол заговори:

2725 „Молим ви, за бога, дон Диего и дон Ферандо,

вие имате два здрави и остри меча,

единият наричат Колада, другия Тисон,

отрежете ни главите и ние ще станем мъченици.

Маври и християни ще говорят за това деяние,

2730 че не защото сме го заслужили, ние търпим това.

Не вършете такова злодеяние с нас:

ако ни биете, вие ще се унижите;

ще ви се иска сметка в съдилищата или пред
кортесите.“

Молбите на дамите не им никак помогнаха.

2735 Тогава инфантите започнаха да ги бият;

с гъвкавите колани те ги нараняват жестоко,

с острите шпори, които те болезнено чувствуват,

те им раздраха и на двете ризите и месата;

чиста кръвта опръскваше техните туники.

2740 Те чувствуват болката дълбоко в сърцето си.

Какво щастие би било за тях, ако Създателят
поискаше

Да се появи в този момент Сид Кампеадорът!

Те толкова ги биха, че (дамите) изгубват съзнание;

окървавени са ризите им и целите им туники.

2745 Уморени са от ударите и двамата,

понеже се надпреварваха, кой ще удря по-силно.

Доня Елвира и доня Сол не могат вече да говорят;

смятайки ги мъртви, ги оставят в дъбовата гора на
Корпес.

Отнеха им наметките и хермелиновите кожи,
2750 оставят ги измъчени, по риза и туника,
плячка на горските птици и на дивите зверове.
Оставиха ги, че са) мъртви, знайте, а не, че са
живи.
Какво щастие би било, ако се явеше тогава Сид Руи
Диас!

130

ИНФАНТИТЕ СЕ ХВАЛЯТ С ПОДЛОСТТА СИ

2754 Инфантите на Карион ги оставиха (мислейки, че са)
мъртви,
2755 понеже една на друга не могат да си помогнат.
Те се хвалят през горите, където минават;
„Сега сме отмъстени за нашите женитби.
2759 Не трябваше да ги вземем дори за наложници, ако не
бяхме молени,
2760 те не бяха ни равни, за да бъдат в нашите обятия.
Така ще бъде отмъстено за безчестието с лъва.“

131

ФЕЛЕС МУНЬОС ПОДОЗИРА ИНФАНТИТЕ. ТОЙ СЕ ВРЪЩА НАЗАД ДА ТЪРСИ
ДЪЩЕРИТЕ НА СИД. СЪЖИВЯВА ГИ И ГИ ПРЕНАСЯ НА СВОЯ КОН ДО САН ЕСТЕВАН
ДЕ ГОРМАС. ДОСТИГА ДО СИД ВЕСТТА ЗА НЕГОВОТО БЕЗЧЕСТИЕ. МИНАЯ ОТИВА В
САН ЕСТЕВАН ДА ПРИБЕРЕ ДАМИТЕ. СРЕЩА НА МИНАЯ С БРАТОВЧЕДКИТЕ МУ

Така се хвалеха инфантите на Карион.
Но аз ще ви кажа за този Фелес Муньос,
2765 който беше племенник на Сид Кампеадора;
пратиха го да отиде напред, но това не бе по негово
желание.
Из пътя, по който вървеше, той има скръбно
предчувствие,
от всички други той се отдели настрана,
Фелес Муньос навлезе в една гъста гора,
2770 за да види, дали идат и двете му братовчедки

или да узнае какво са направили инфантите на Карион.

Видя ги да идват и чу техния разговор,
те не го видяха и не заподозряха нищо;
знайте сигурно, че ако го бяха видели, не би избягнал
смъртта.

2775 Инфантите се отдалечават и пришпорват конете
си.

Фелес Муньос се върна по техните следи,
намери примрели двете си братовчедки.
Като извика: „Братовчедки, братовчедки“ бърже
слезе от коня,
привърза го и се отправи към тях:

2780 „О, братовчедки, мои братовчедки, доня Елвира и
доня Сол,

зле постъпиха с вас инфантите на Карион!
Дано Бог им прати тежко наказание.“
Той ги връща и двете в съзнание,
но те са толкова премалели, че не могат нищо да
кажат.

2785 Сърцето му се късаше от печал,
когато извика: „Братовчедки, братовчедки, доня
Елвира и доня Сол!

Свестете се, братовчедки, от любов към
Създателя!

Докато е още ден, преди да настъпи нощта,
за да не ни изядат дивите зверове в тази гора!“

2790 Доня Елвира и доня Сол постепенно дохождат на
себе си;

отвориха очи и видяха Фелес Муньос.
„Дръжте се, братовчедки, от любов към
Създателя!

Щом инфантите на Карион не ме намерят,
те бързо ще ме потърсят;

2795 ако Бог не ни помогне, ние ще умрем тук.“
С голяма мъка проговори доня Сол:

„Кампеадорът нашият баща, да ви възнагради
затова, мой братовчедо,

дайте ни вода и нека Създателят ви пази.“

В една нова и хубава шапка, която

2800 Фелес Муньос бе взел от Валенсия,
почерпи вода и даде да пият на своите братовчедки;
те са в много окаяно положение и той ги напои
добре.

Той толкова ги моли, че най-после ги привдигна,
продължи да ги ободрява и утешава,

2805 докато те се свързеха, и той ги взе и двете
и бързо ги настани на коня;

покри ги с наметалото си и двете,

хвана коня за поводите и веднага се отдалечи с тях.

И тримата господи сами през дъбовата гора на

Корпес,

2810 на мръкване, те излязоха от планините;
пристигнаха при брега на Дуеро,

Остави ги в кулата на доня Урака.

Фелес Муньос отиде в Сан Естеван,

където намери Диаг Телес, васал на Алвар Анес;

2815 като узна за станалото, той се много натъжи;

взе със себе си коне и подходящи дрехи

и отиде да прибере доня Елвира и доня Сол;

отведе ги в Сан Естеван

и там, колкото му бе по силите, им оказа почит.

2820 Жителите на Сан Естеван, които са винаги
любезни,

като узнаха за случката, много се натъжиха;

дадоха на дъщерите на Сид храна.

Те престояха там до своето оздравяване.

Инфантите на Карион продължаваха да се
хвалят.

2824 (б) Вестта за това се пръсна по цялата страна;

2825 добрият крал дон Алфонсо много се опечали.

Новините достигат до великата Валенсия;

когато съобщиха това на моя Сид Кампеадор,

той дълго мисли и размисли;
 и вдигна ръката си и хвана брадата си:
 2830 „Хвала на Христа, който е господар на света,
 за честта, която ми сториха инфантите на
 Карион;
 кълна се в брадата си, която никой не е дърпал,
 че инфантите на Карион няма да спечелят от това,
 а дъщерите си аз пак ще задомя добре.“
 2835 Моят Сид бе много огорчен и целият му двор
 2835 (б) и Алвар Анес (е съкрушен) от сърце и душа.
 Яхнаха конете Миная, Пер Бермудос
 и Мартин Антолинес, превъзходният бургосец,
 с двеста рицаря, които Сид им повери;
 поръча им настоятелно да пътуват ден и ноц
 2840 и да доведат дъщерите му във великата Валенсия.
 Те не се бавят да изпълнят заповедта на своя
 сеньор;
 препускат бързо, пътувайки ден и ноц:
 пристигнаха в Гормас, добре защитена крепост;
 там, вярно е, те преспаха една ноц.
 2845 В Сант Естеван пристигна известие,
 че Миная иде да потърси двете си братовчедки.
 Хората от Сант Естеван, добри люде,
 посрещат Миная и неговите воини,
 предлагат на Миная оная ноц храни в изобилие;
 2850 той не пожела да ги вземе, но много им благодари за
 тях:
 „Благодаря, жители на Сант Естеван, вие сте люде
 благонравни,
 за честта, която ни оказахте в този случай;
 много ви благодари моят Сид оттам, където се
 намира,
 а също и аз, който съм тук.
 2855 Наистина Бог от небесата да ви възнагради за
 това.“
 Всички му благодарят и остават доволни от него;

те потърсиха жилище, където да починат тази
нощ.

Миная отива да види братовчедките си там,
където са;

доня Елвира и доня Сол вдигат очи към него:

2860 „Ние сме ви толкова благодарни, като че виждаме
Създателя,

а вие благодарете нему, че сме още живи.

На спокойствие във великата Валенсия

2862 (б) ще можем да разкажем за нашето
огорчение.“

132

МИНАЯ И БРАТОВЧЕДКИТЕ МУ ТРЪГВАТ ОТ САН ЕСТЕВАН. СИД ИЗЛИЗА ДА ГИ
ПОСРЕЩНЕ

Дамите и Алвар Анес проливаха сълзи,
а Пер Бермудос ям (говори) така:

2865 „Доня Елвира и доня Сол, не се безпокойте,
понеже сте живи и здрави и не чувствувате болка.

Загубихте брак, можете да спечелите по-добър.

Дано да видим деня, в който ще можем да
отмъстим за вас!“

Преспиват там оная нощ и голяма радост царува
между тях.

2870 На другия ден сутринта те се готвят да
тръгнат.

Жителите на Сан Естеван ги съпровождат
до Рио д'Амор, като ги развличат;

от другия бряг те се разделиха и се върнаха обратно,
а Миная с дамите продължиха пътя си.

2875 Те преминаха Алкосеба и оставиха Гормас вдясно,
в местността Вадо де Рей те преминаха реката,
в града Берланга отидоха да починат.

На другия ден сутринта тръгват на път,
в града, наречен Медина, отидоха да се подслонят,

2880 а от Медина до Молина отиват още за един ден;

мавърът Абенгалвон се зарадва много,
излезе да ги посрещне с голямо удоволствие,
от любов към Сид, той им даде богата вечеря.
Оттам те тръгват направо за Валенсия.

2885 Известието пристигна до този, който се роди в
добър час,

той яхва бързо коня и излиза да ги посрещне;
играе с оръжието си и е много весел.

Моят Сид отиде да прегърне дъщерите си,
целуна ги и двете и наново се усмихна:

2890 „Дойдохте ли си, щерки мои? Бог да ви пази от зло!
Аз приех този брак, не можех да се противопоставя.
Да бъде угодно на Създателя, който е на небето,
да ви видя по-добре задомени в бъдеще.

Да ми даде Бог да си отмъстя на моите зетьове!“

2895 Дъщерите целунаха ръце на баща си.

Всички влязоха в града, като въртяха оръжията си;
майка им Химена се зарадва много, като ги видя.

Този, който се роди в добър час, не пожела да се
бави, той се

сговори тайно с васалите си

2900 и реши да извести краля Алфонсо от Кастилия,

133

СИД ИЗПРАЩА МУНЬО ГУСТИОС ДА ТЪРСИ ПРАВОСЪДИЕ ОТ КРАЛЯ. МУНЬО
НАМИРА КРАЛЯ В СААГУН И МУ ИЗЛАГА МИСИЯТА СИ. КРАЛЯТ ОБЕЩАВА
УДОВЛЕТВОРЕНИЕ

„Къде си ти, Муньо Густуос, мой доблестни
васале?

В добър час те отгледах в своя двор!

Занеси това известие в Кастилия на краля Алфонсо:

2905 целуни му ръка от душа и сърце заради мен,

— та аз съм негов васал и той е мой сеньор, —

от това безчестие, което ми нанесох инфантите,
добрият крал да се опечали от душа и сърце.

Омъжи той моите дъщери, не им ги дадох аз;

когато много позорно инфантите ги изоставиха,
2910 ако в това има за нас безчестие,
малко или голямо, то изцяло пада върху моя сеньор.
Те взеха от мен грамадни богатства
и това може да ме огорчи, колкото и другата обида.
Нека той ми ги извика на съд, в съдебно заседание
или пред кортесите,
2915 за да ми дадат удовлетворение инфантите на
Карион,
защото е много голямо огорчението дълбоко в
моего сърце.“
Муньо Густуос се качва бързо на коня;
придружават го двама рицари, за да му бъдат в
услуга,
и няколко оръженоосци от дома на Сид.
2910 Излязоха от Валенсия и препускат, колкото
могат,
не си дават почивка ден и нощ.
(Муньо Густуос) намери краля дон Алфонсо в Саагун.
Той е крал на Кастилия и крал на Леон
и на Астуриите, разбира се, на Сан Салвадор,
2925 чак до Сантияго, на всичко това той е господар,
и галисийските графове го признават за свой сеньор,
Щом слезе от коня, този Муньо Густуос
се поклони на светиите и се помоли на Създателя;
той се отправи към палата, където беше дворът;
2930 с него са двамата рицари, които го придружават
като свой сеньор.
Щом влязоха сред събранието в двореца,
кралят ги забеляза и позна Муньо Густуос;
той стана и ги прие много добре.
Пред краля Алфонсо преклони колене,
2935 и му целуна краката този Муньо Густуос:
„Милост, кралю, в много кралства ви наричат
сеньор!
Ръцете и краката ви целува Кампеадорът;
той е ваш васал и вие сте негов сеньор.

Вие задомихте дъщерите му за инфантите на
Карион,
2940 това бе почетен брак, понеже вие го пожелахте!
Вие вече знаете, каква чест бе това за нас,
и как ни осрамира инфантите на Карион;
зле са били бити дъщерите на Сид Кампеадор;
пребити и разсъблечени с голям позор,
2945 изоставили ги безпомощни в дъбовата гора на
Корпес,
изложени на дивите зверове и на горските птици.
Те вече са във Валенсия, неговите дъщери.
Затова той ви целува ръцете, като васал на своя
сеньор,
и ви моли да ги призовете на съд, в съдебно заседание
или пред кортесите;
2950 той се смята за опозорен, но вашият позор е по-
голям
и това трябва да ви причини мъка, кралю, понеже го
знаете;
нека моят Сид добие удовлетворение от инфантите
на Карион.“

Кралят остана дълго време мълчалив и
замислен:

„Истина ти казвам, че много ми е мъчно;
2955 че аз омъжих дъщерите му с инфантите на Карион;
направих го за добро, да бъде в негова полза.
По-добре да не беше ставала тази женитба!
Аз и моят Сид сме много опечалени.
2960 Ще го поддържам в правото му и нека Създателят
ме пази!
Не мислех да правя това през цялата тази година,
моите офицери от двора ще обходят цялото ми
кралство,
за да известят, че свиквам двора в Толедо,
да се съберат там графове и инфантони;
2965 ще заповядам да се явят там и инфантите на
Карион

и да отговарят пред моя Сид Кампеадор,
а той да не иска да си отмъщава, защото мога да
му попреча.“

134

КРАЛЯТ СВИКВА ДВОРА В ТОЛЕДО

„Кажете на Кампеадора, който се роди в добър час,
да се приготви с васалите си след седем седмици
2970 и да дойде в Толедо, този е срокът, който му давам.
Аз свиквам двора от любов към моя Сид.
Поздравете от мен всички и нека не се безпокоят,
защото ще излязат с чест от това, което им се
случи.“

Муньо Густуос се сбогува и се върна при Сид.
2975 Както бе обещал, той пое върху себе си тази
грижа:

Кастилецът Алфонсо не се забави ни най-малко:
той изпраща писма до Леон и Сантияго,
до португалците и галисийците,
до тия от Карион и до кастилските барони,
2980 че достопочтеният крал свиква двора в Толедо
и че след седем седмици те трябва да се съберат
там;
който не дойде в двора, да не се смята за негов
васал.

По всичките му земи мислеха така,
че да не престъпят кралската заповед.

135

ИНФАНТИТЕ НА КАРИОН НАПРАЗНО МОЛЯТ КРАЛЯ ДА СЕ ОТКАЖЕ ОТ СВИКВАНЕТО
НА ДВОРА. ДВОРЪТ СЕ СЪБИРА. СИД ПРИСТИГА ПОСЛЕДЕН. КРАЛЯТ ИЗЛИЗА ДА ГО
ПОСРЕЩНЕ

2985 Инфантите на Карион са вече много загрижени
от това, че кралят свиква двора в Толедо;

те се страхуват, че и моят Сид Кампеадор ще
дойде там.

Събират се на съвет всичките роднини
и молят краля да ги освободи от това събрание.

2990 Кралят отговори: „Не ще го сторя, без Бог да ме
пази!

Защото там ще дойде и моят Сид Кампеадор;
ще трябва да му дадете удовлетворение, понеже се
смята обиден от вас.

Който не иска да стори това или не дойде в двора
ми,

да напусне кралството ми, тъй като не ще бъда
благосклонен към него.“

2995 Сега инфантите на Карион разбраха, че трябва да
се подчинят;

събраха се на съвет всичките роднини;
граф дон Гарсия взе участие в съвещанието,
той беше враг на моя Сид и гледаше винаги да му
напакости,

той именно посъветва инфантите на Карион.

3000 Сроктът приближаваше и всички се готвеха да
отидат в двора;

едни от първите пристигат добрият крал дон
Алфонсо,

граф дон Анрик и граф дон Реймонд,
— този беше баща на добрия император, —
граф дон Фроила и граф дон Бирбон.

3005 Присъствуваха там и много други знаменитости от
кралството му,

най-знатните от цяла Испания.
Граф дон Гарсия, Къдравият от Граньон,
Алвар Диас, управител на Ока,
и Асур Гонсалвес и Гонсалво Ансуорес

3009 (б) и Пер Ансуорес, знайте, че присъствува,
3010 и Диаго и Ферандо са също там и двамата,
които водят със себе си в двора голяма свита:
те се готвят да посрамят моя Сид Кампеадор.

Те са се събрали там отвсякъде.
 Не беше пристигнал още само този, който се роди в
 добър час,
 кралят не е доволен от неговото закъснение.
 3015 На петия ден дойде моят Сид Кампеадор;
 той изпрати напред Алвар Анес
 да целуне ръцете на краля, негов сеньор,
 и да му извести, че ще пристигне същата вечер.
 Като чу това, кралят се зарадва в сърцето си;
 3020 кралят яхна коня и с голяма дружина
 излезе да посрещне този, който се роди в добър час.
 В богата премяна пристига Сид със своите
 и дружината, която води, е достойна за такъв
 сеньор.
 Когато го забеляза добрият крал Алфонсо,
 3025 моят Сид Кампеадор се хвърли на земята;
 той иска да се смири и да почете своя сеньор.
 Щом го видя кралят, той веднага му каза:
 „Кълна се в свети Исидор, това няма да стане днес!
 Качете се на коня, Сиде, иначе ще ми бъде мъчно;
 3030 ние ще се прегърнем от душа и сърце.
 Вашата скръб пада тежко на моето сърце;
 да даде Бог с вас дворът да бъде почитен днес.“
 — „Амин“, каза моят Сид, добрият Кампеадор;
 той му целуна ръка, а после го целуна (и по устата):
 3035 „Слава на Бога, че ви виждам, сеньор.
 Прекланям се пред вас и пред граф Реймонд
 и граф Анрик и пред всички, тук присъстващи;
 Бог да пази нашите приятели и най-вече вас, сеньор!
 Моята жена, доня Химена — благородна дама, —
 3040 ви целува ръцете, а също и двете ми дъщери
 (и ви моли) да почувствувате и вие скръб за това,
 което ни сполетя, сеньор!
 Кралят отговори: «Много ми е мъчно и нека бог ми
 помага!»“

Кралят се завръща в Толедо;
3045 тази нощ моят Сид не пожела да премине Тахо:
„Милост, кралю и нека бог ви пази!
Благоволете да идете, сеньор, в града
и аз със своите ще се подслоня в Сан Сервандо:
моите дружини ще пристигнат тази нощ.
Аз ще бдя през нощта в това свято място;
3050 утре сутринта ще вляза в града
и ще отида в двора преди обед.“
Кралят каза: „На драго сърце се съгласявам.“
Кралят дон Алфонсо се връща в Толедо,
моят Сид Руи Диас се подслонява в Сан Сервандо.
3055 Заповяда да се запалят свещите и да се поставят на
олтара;
приятно му е да бди в тази свята обител,
молейки се на Създателя и разговаряйки с него
насаме.
Както Миная, така и храбреците, които са там,
бяха готови, когато дойде утрото.

В САН СЕРВАНДО СИД СЕ ПРИГОТВЯ ДА ОТИДЕ В ДВОРА. СИД ОТИВА В ТОЛЕДО И
ВЛИЗА В ДВОРА. КРАЛЯТ МУ ПРЕДЛАГА ДА СЕДНЕ В НЕГОВОТО КРЕСЛО. СИД
ОТКАЗВА. КРАЛЯТ ОТКРИВА СЪБРАНИЕТО. ПРОВЪЗГЛАСЯВА МИР МЕЖДУ
СПОРЕЩИТЕ СТРАНИ. СИД ИЗЛАГА ИСКАНЕТО СИ. ИЗИСКВА КОЛАДА И ТИСОН.
ТЕЗИ ОТ КАРИОН ПРЕДАВАТ МЕЧОВЕТЕ. СИД ГИ ДАВА НА ПЕДРО БЕРМУДОС И НА
МАРТИН АНТОЛИНЕС. — ВТОРО ИСКАНЕ НА СИД. ЗЕСТРАТА НА СВОИТЕ ДЪЩЕРИ.
ИНФАНТИТЕ СЕ НАМИРАТ В ЗАТРУДНЕНИЕ ДА Я ПЛАТЯТ.

3060 Призори те отслужиха утринна служба и
отправиха първата молитва,
месата бе свършена, преди да изгрее слънцето,
те вече принесоха своите богати и свършени
дарове.
„Вие, Миная Алвар Анес, най-добрият ми помощник,
ще дойдете с мен и епископът дон Хероме,
3065 и Пер Бермудос и нашият Муньо Густуос,

и Мартин Антолинес, доблестният бургосец,
и Алвар Алварос, и Алвар Салвадорес,
и Мартин Муньос, който се роди в щастлив момент,
и моят племенник Фелес Муньос;
3070 с мене ще дойде (още) Мал Анда, добър законник,
и Галинд Гарсиас, храбрецът от Арагон;
с тях се попълва стотицата с храбреците, които са
тук.

Облечете подплатени ризи, за да не ви убиват
оръжията,

а отгоре ризници, блестящи като слънцето;
3075 върху ризниците — хермелин и кожи,
и, за да не се виждат броните, застегнете вървите;
под наметките носете добре закалени и остри
мечове;

по този начин искам аз да отида в двора,
за да потърся правото си и да си кажа думата.

3080 Ако инфантите на Карион поискат да се скарат с
нас,

ще бъда без страх с такива стотина като вас.“
Всички отговориха: „Това искаме ние, сеньор.“
Всички се приготвиха така, както той им каза.

Никак не се забави този, който се роди в добър
час:

3085 обу на краката си гащи от хубав плат,
върз тях обувки, богато украсени.
Облече риза от тънко платно, бяла като слънцето,
всичките ѝ закопчалки са от злато и сребро,
те обхващат добре китката, понеже той така ги е
поръчал;

3090 върху нея една прекрасна туника от тънка коприна,
със златни везби, които блестят навсякъде, където
ги има.

Отгоре червена шуба със златни върви,
каквато моят Сид Кампеадор винаги носи.

На косите си той туря една шапчица от тънко
платно,

3095 везана със злато и направена така,
че да не може никой да дръпне косите на добрия
Кампеадор;
той носеше дълга брада и я привърза с лента,
той прави това, за да се предпази от изненади.
Отгоре тури едно наметало от скъп плат,
3100 на което ще има да се чудят всички, които са там.
С тези сто воини, на които заповяда да се
приготовят,
като яздеше бързо, излезе от Сан Сервандо;
така пременен моят Сид отиде в двора.
При външната, врата, както подобава, той слиза
от коня,
3105 предпазливо влиза моят Сид с всичките си воини:
той върви в средата и стоте около него.
Щом видяха да влиза този, който се роди в добър
час,
добрият крал Алфонсо се изправи на крака,
а също граф дон Анрик и граф дон Реймонд
3110 и така по-нататък, знайте, всички други от двора;
посрещат с големи почести този, който се роди в
добър час.
Не пожела да стане Къдравият от Граньон,
както и всички онези от рода на инфантите от
Карион.
Кралят хвана моя Сид за ръце:
3114 (б) „Елате да седнете с мене, Кампеадоре,
3115 на това кресло, което ми подарихте;
макар на някои да не се харесва, по-добър сте от
нас.“
Тогава този, който завладя Валенсия, му благодари
много:
„Останете на своето кресло като крал и сеньор;
аз ще седна тук с всичките мои хора.“
3120 От това, което каза Сид, кралят остана много
доволен.

Тогава моят Сид седна на едно кресло, изваяно на струг,

стоте, които го пазят, се нареждат около него.

Всички, които присъствуват в двора, гледат моя Сид

и дългата му брада, прихваната с лента;

3125 в цялото си облекло той прилича на истински барон.

От срам инфантите на Карион не могат да го погледнат.

Тогава добрият крал дон Алфонсо се изправи на крака:

„Слушайте, мои воини, и нека Създателят ви помага!

Аз, откакто съм крал, съм свиквал само два пъти кортесите:

3130 единият път беше в Бургос и вторият път в Карион, този трети път дойдох да ги свикам в Толедо днес от любов към моя Сид, който се роди в добър час, за да получи удовлетворение от инфантите на Карион.

Те са му нанесли тежка обида, това го знаем всички;

3135 нека бъдат съдии в това дело граф дон Анрик и граф дон Реймонд,

а също и вие, другите графове, които не сте от техния род.

Съсредоточете се, понеже сте хора разумни,

за да различите правото, понеже не искам да нареждам неправда.

Да се държим едната и другата страна спокойно днес.

3140 Кълна се в свети Исидор, че който смути моя двор, ще трябва да напусне кралството ми и да загуби благоволенieto ми.

Аз ще бъда на страната на този, който има право.

А сега, нека моят Сид Кампеадор изложи своето искане:

ще узнаем после, какво ще отговорят инфантите на Карион.“

3145 Тогава моят Сид целуна ръка на краля и застана прав:

„Много ви благодаря като на крал и на сеньор,
че сте свикали кортесите от любов към мен.

Ето какво искам аз от инфантите на Карион:

от това, че те напуснаха моите дъщери, не съм аз опозорен,

3150 понеже вие, кралю, ги задомихте, и днес ще видите какво трябва да се направи;

но когато те отведоха моите дъщери от великата Валенсия,

обичах ги много, от душа и сърце,

аз им дадох два меча, Колада и Тисон,

— аз ги завладях и двата като храбрец, —

3155 за да се прославят с тях и на вас да служат;
когато изоставиха дъщерите ми в дъбовата гора на Корпес,

не искаха да имат повече нищо общо с мен и загубиха обичта ми,

нека ми върнат мечовете, щом не са вече мои зетьове.“

Съдиите отсъдиха: „Всичко това е справедливо.“

3160 Граф дон Гарсия каза: „Сега да отговорим ние.“

Тогава инфантите на Карион се оттеглиха настрана

с всичките си роднини и привърженици, които са там;

те бързо се посъветваха и се споразумяха по отговора:

„Голяма милост ни прави още Сид Кампеадорът,

3165 щом не ни обвинява днес за безчестието на дъщерите си;

Лесно ще се разберем с краля дон Алфонсо.

Да му върнем мечовете, понеже не иска нищо друго,

и когато ги получи, дворът ще се разотиде;
след което Сид Кампеадор не ще има претенции
срещу нас.“

3170 С тези думи те се върнаха в двора;
„Милост, кралю, дон Алфонсо, вие сте наш сеньор!
Не можем да отречем, че той ни даде два меча;
щом ги желае и така му е угодно,
искаме да му ги върнем във ваше присъствие.“

3175 Донесоха мечовете Колада и Тисон
и ги връчиха на краля, техния сеньор;
изваждат мечовете от ножницата и целият двор
светва,
топките и дръжките са от чисто злато;
добрите велможии от двора им се учудват.

3179 (б) Кралят повика моя Сид и му предаде
мечовете;

3180 той прие мечовете и му целуна ръцете,
върна се в креслото, отдето беше станал.
Държи ги в ръце и ги разглежда и двата;
те не могат да ги сменят, понеже Сид ги познава
добре;

3185 цялото му същество излъчва радост и той се
усмихва от сърце,
дигна ръка и се хвана за брадата;
„Кълна се в тази брада, която никои не е докосвал,
така ще бъде отмъстено за доня Елвира и доня
Сол.“

Той повика по име племенника си дон Перо,
простря ръка и му даде меча Тисон:

3190 „Вземете го, племеннико; той намира по-добър
господар.“

Протегна ръка към Мартин Антолинес,
доблестен бургосец, и му даде меча Колада:
„Мартин Антолинес, мой доблестен васале,
вземете Колада, аз го спечелих от добър сеньор,

3195 от Реймонд Беренгер от великата Барселона.
Давам ви го, за да го пазите добре.

Знам, че ако ви се представи случай или ако нуждата го наложи,

3197 (б) вие ще спечелите с него голяма чест и слава.“

Той му целуна ръка и прие меча.

Тогава моят Сид Кампеадор стана:

3200 „Хвала на Създателя и на вас, кралю сеньор! —

Аз съм доволен с моите мечове Колада и Тисон.

Но имам друга жалба срещу инфантите на Карион:

когато отведоха от Валенсия и двете ми дъщери,

аз им дадох три хиляди марки в злато и сребро;

3205 докато аз правех това, те извършиха своето;

нека ми върнат моите пари, щом те вече не са мои зетьове.“

Тогава бихте видели как се оплакват инфантите на Карион.

Граф дон Реймонд каза: „Отговорете, да или не.“

Тогава инфантите на Карион отговарят:

3210 „Ние затова върнахме мечовете на Сид Кампеадор, за да не ни иска друго нещо, понеже той спря дотук.“

3211 (б) Тогава граф дон Реймонд им отговори:

„Ако кралят позволи, ето какво казваме ние:

вие трябва да удовлетворите искането на Сид.“

Добрият крал каза: „И аз го потвърждавам.“

3215 Моят Сид Кампеадор стана на крака:

„Тези богатства, които ви дадох аз,

3216 (б) вие ще ми ги върнете, или дайте ми сметка за тях.“

Тогава инфантите на Карион се отделиха настрана;

те не могат да намерят изход, понеже сумата е голяма:

и инфантите на Карион са я изразходвали цялата.

3220 Те се връщат с решението си и говорят каквото им изнася:

„Много ни притиска този, който завладя Валенсия,

щом е толкова алчен за нашето богатство;

ние ще му платим от нашите имения в земите на Карион.“

Когато те признаха своя дълг, съдиите казаха:

3225 „Ако това е угодно на Сид, ние нямаме нищо против;

но по наше мнение ние така постановяваме;
да заплатите тази сума тук в двора.“

Като чу тези думи, кралят дон Алфонсо каза:

3230 „Ние добре познаваме този спор (и знаем),
че Сид Кампеадор иска само своето право.
От тези три хиляди марки аз получих двеста;
дадох ми ги двамата инфанти на Карион.
Искам да им ги върна, понеже те са тъй разорени,
нека те ги дадат на моя Сид, който се роди в добър
час;

3235 щом те трябва да ги платят, аз не им искам парите.“

Вие ще чуете, какво каза Феранд Гонсалвес:

„Ние нямаме пари в брой.“

Тогава дон Реймонд отговори:

„Златото и среброто вие сте го прахосали;
ние отсъждаме пред краля дон Алфонсо:

3240 да платят в натура и Кампеадорът да го приеме.“

Инфантите на Карион разбраха вече, че трябва да се подчинят.

Вие бихте видели тогава да се довеждат много бързи коне,

много силни мулета, много хубави парадни коне
и различни добри мечове със своите скъпи украшения;

3245 моят Сид прие всичко това, според както го оцени дворът.

Освен двестата марки, които държеше кралят Алфонсо,

инфантите платиха всичко на този, който се роди в добър час;

и понеже това, което имат, не им стигна, те заемат от други.

Те, знайте, излязоха добре изиграни от цялата тази работа.

138

СЛЕД ГРАЖДАНСКИЯ ИСК, СИД ОТПРАВЯ СВОЕТО ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВО ЗА ДВУБОЙ

3250 Моят Сид прие тези неща, които му бяха дадени срещу дълга,

и неговите хора ги задържат и ще се погрижат за тях.

Но когато свърши това, помисли веднага за друго нещо:

„Милост, о, кралю, сеньор, от любов към милосърдието!

Аз не мога да забравя най-голямата си жалба.

3255 Нека ме чуе целият двор и споделете голямата ми скръб;

инфантите на Карион, които ме опозориха тъй жестоко,

аз не мога да не ги предизвикам на двубой.“

139

ТОЙ ОБВИНЯВА ИНФАНТИТЕ, ЧЕ СА ГО ОПОЗОРИЛИ

„Кажете, какво ви сторих, инфанти на Карион, на шега или наистина, или по какъвто и да е друг начин?

3259 (б) Аз ще ви дам удовлетворение сега, по решение на двора.

3260 Защо наранихте тъй дълбоко моето сърце?

Когато заминахте от Валенсия, аз ви поверих дъщерите си

с много големи почести и значителни богатства;
щом не сте ги обичали, о псета и предатели,

защо ги изведохте от Валенсия, тяхното ленно владение?

3265 *Защо ги бихте с коланите от конете и със шпорите?
Вие ги изоставихте сами в дъбовата гора на Корпес
на дивите зверове и на горските птици.*

*С това, което сте им сторили, вие сте се покрили с
позор.*

*Ако не отговорите (на предизвикателството ми),
нека този двор реши по-нататък.“*

140

СПРЕЧКВАНЕ МЕЖДУ ГАРСИ ОРДОНЕС И СИД

Граф дон Гарсия стана на крака:

3270 *„Милост, о, кралю, най-добрият от цяла Испания!
Моят Сид се е добре приготвил за известните
кортеси;*

*той е оставил брадата си да порасне и я носи дълга;
едни се боят от него, а други са ужасени.*

3275 *Тези от Карион са от такъв знатен род,
че не би трябвало да желаят дъщерите му дори и за
наложници,*

*кой би посмял да им ги даде за равни или за жени?
Справедливо са постъпили, щом са ги изоставили.
Всичко, което той каза, не го смятаме за нищо.“*

3280 *Тогава Кампеадорът се хвана за брадата:*

*„Слава на бога, който управлява небето и земята!
Брадата ми е дълга, защото е била гледана с любов.
В какво укорявате, графе, моята брада?*

Откакто е пораснала, тя е била гледана с любов;

3285 *понеже никога никой, роден от жена, не я е докосвал
и никога син на мавърка или на християнка не я е
дърпал,*

както аз дръпнах вашата, графе, в замъка Кабра.

Когато превзех Кабра и вас хванах за брадата,

нямаше момче, което да не отскуби своя кичур от

нея;

3290 този, който аз отскубнах, още не е пораснал
3290 (б) и аз го нося тук, скътан в моята кесия.“

141

ФЕРНАНДО ОТБЪЛЪСВА УКОРА ЗА БЕЗЧЕСТИЕТО.

Феран Гонсалвес стана на крака,
ще чуете какво каза с висок глас:
„Вие би трябвало да изоставите тази жалба, Сиде;
Върнахме ви всичките ви богатства.
3295 Да не продължава повече спорът между нас и вас.
Ние сме по рождение графове на Карион;
трябваше да се оженим за дъщерите на крале или
императори,
дъщери на идалго не ни подхождаха.
Ако сме ги изоставили, то е защото беше наше
право;
3300 и с това ние добихме чест, но не сме се опозорили.“

142

СИД ПОДТИКВА ПЕДРО БЕРМУДОС КЪМ ПРЕДИЗВИКВАНЕ

Моят Сид Руи Диас поглежда Пер Бермудос:
„Говори, Перо Немият, мъж толкоз мълчалив!
Те ми са дъщери, а на тебе първи братовчедки;
(инфанти) на мен го казват, но на теб ти теглят
ушите.
3305 Ако аз отговоря, ти не ще може да се биеш.“

143

ПЕДРО БЕРМУДОС ПРЕДИЗВИКВА ФЕРНАНДО

Пер Бермудос започна тогава да говори;
езикът му се преплита, той не може добре да се
изразява,
но когато започне, знайте той не спира.

„Ще ви кажа, Сиде; че имате този обичай
3310 да ме наричате в Кортесите Мълчаливия Перо.
Вие добре знаете, че това не е по моя вина;
но аз не ще пропусна да сторя онова, което трябва
да сторя.
«Ти лъжеш, Ферандо, във всичко, което казваш.
Чрез Кампеадора ти придоби голяма чест.
3315 Аз ще успея да разкажа за твоите хитрини;
спомни си, когато се сражавахме около великата
Валенсия;
ти поиска от верния Кампеадор да нанесеш първите
удари,
забеляза един мавър и се готвеше да го нападнеш,
3318 (б) но ти избяга, преди да го достигнеш.
Ако не бях ти помогнал, мавърът би те поставил в
лошо положение;
3320 аз те задминах и нападнах мавъра,
още с първите удари го свалих;
дадох ти неговия кон и запазих това в тайна;
до този ден не съм го открил никому.
И ти можеш да се похвалиш пред моя Сид и пред
всички,
3325 че си убил мавъра и че си извършил подвиг;
всички ти повярваха, но те не знаят истината.
О, ти си красив, но страхлив момък!
Език без ръце, как смееш ти да говориш?»

144

ПРОДЪЛЖАВА ПРЕДИЗВИКВАНЕТО НА ПЕДРО БЕРМУДОС.

«Кажете, Фернандо, признайте това:
3330 не си ли спомняш случката с лъва във Валенсия,
когато моят Сид спеше и лъвът се развърза?
А ти, Фернандо, какво направи в страха си?
Ти се скри под креслото на моя Сид Кампеадор!
Ти се сви там, Фернандо, и с това си днес опозорен.

3335 Ние заобиколихме креслото, за да запазим нашия господар,

докато се събуди моят Сид, този, който завладя Валенсия;

той стана от креслото и тръгна към лъва;

лъвът наведе глава и зачака моя Сид,

остави се да го хване за врата и да го пъкне в клетката.

3340 Когато добрият Кампеадор се върна при своите васали, той ги видя наредени наоколо; попита за своите зетьове, но не намери никого от тях!

Аз те предизвиквам лично тебе, като човек лош и предател.

Това ще поддържам тук в двубой пред краля дон Алфонсо

3345 заради дъщерите на Сид, доня Елвира и доня Сол:

понеже сте ги изоставили, вие сте се опозорили;

те са жени, а вие сте мъже;

и все пак те имат повече чест от вас.

Когато стане двубоят, ако бъде угодно на Създателя,

3350 ти ще го признаеш, изменник такъв;

аз ще докажа истината на всичко, което казах.»

С това завърши разговорът между тези двамата.

145

ДИЕГО ОТХВЪРЛЯ ОБВИНЕНИЕТО ЗА БЕЗЧЕСТИЕ

Вие ще чуете какво каза Диаг Гонсалвес:

«По рождение ние сме графове от най-чиста кръв;

3355 дано никога не бяха ставали тези бракове,

за да се сродяваме с моя Сид дон Родриго!

Че сме напуснали дъщерите му не се и разкайваме дори;

а те докато са живи, ще въздишат;

това, което им сторихме, ще бъде за тях срам.

3359 (б) *Аз ще поддържам това в двубой срещу най-смелия:*

3360 *че като ги напуснахме, ние се прославихме.»*

146

МАРТИН АНТОЛИНЕС ПРЕДИЗВИКВА ДИЕГО ГОНСАЛЕС

Мартин Антолинес се изправи на крака:
«Мълчи, вероломнико, с лъжливите уста!
Ти не трябва да забравяш случката с лъва;
ти излезе през вратата, отиде в двора,
3365 *подслони се зад гредата на пресата,*
но ти не можеш повече да облечеш наметката си и
туниката.

Аз ще поддържам това в двубой и то няма да ти се размине:

дъщерите на Сид, макар и изоставени от вас,
знайте, че струват повече от вас.

3370 *В края на боя ти ще признаеш със собствената си уста,*

че си изменник и че си излъгал в това, което каза.»

147

АСУР ГОНСАЛЕС ВЛИЗА В ДВОРА

Завърши спорът между тези двамата.
Ансуор Гонсалвес влезе в палата
с хермелинова наметка и дълга до земята туника;
3375 *той цял е зачервен, понеже току-що е обявдал.*
Не бе много разумно това, което каза:

148

АСУР ОСКЪРБЯВА СИД

«А, барони, кой някога е виждал такава беда?
Ние да имаме работа с моя Сид, този от Бивар!

Нека той отиде на реката Убиерна да остържи
камъните на воденицата

3380 и да получи уема за смилане на житото, както
обикновено прави това!

Кой е могъл да го накара да се сродява с тези от
Карион?»

149

МУНЬО ГУСТИОС ПРЕДИЗВИКВА АСУР ГОНСАЛЕС. ПРАТЕНИЦИ ОТ НАВАРА И
АРАГОН ИЗПРОСВАТ ОТ СИД ДЪЩЕРИТЕ МУ ЗА СИНОВЕТЕ НА СВОИТЕ КРАЛЕ. ДОН
АЛФОНСО ДАВА СЪГЛАСИЕТО СИ ЗА НОВИЯ БРАК. МИНАЯ ПРЕДИЗВИКВА
ИНФАНТИТЕ НА КАРИОН. ГОМЕС ПЕЛАЕС ПРИЕМА ПРЕДИЗВИКВАНЕТО, НО КРАЛЯТ
ОПРЕДЕЛЯ СРОК САМО ЗА ТЕЗИ, КОИТО СА ИЗВЕСТИЛИ ПРЕДИЗВИКВАНЕТО СИ ПО-
РАНО. — КРАЛЯТ ЩЕ ВЗЕМЕ ПОД СВОЕ ПОКРОВИТЕЛСТВО ТРИМАТА БОЙЦИ НА СИД.
— СИД ПОДНАСЯ НА ПРОЩАВАНЕ ПОДАРЪЦИ НА ВСИЧКИ. КРАЛЯТ НАПУЩА
ТОЛЕДО СЪС СИД. ТОЙ ИСКА ОТ СИД ДА РАЗИГРАЕ КОНЯ СИ

Изправи се тогава Муньо Густуос:

«Мълчи, вероломнико, ти зъл мошенико!

Ти обядваш, преди да отидеш на молитва.

3385 *На тези, на които даваш целувка за мир, ти им се
оригваш в лицето.*

*Ти не говориш истината нито на приятел, нито на
сеньор,*

коварен към всички и особено към Създателя.

Не искам да имам твоето приятелство.

*Ще те накарам да признаеш, че си такъв, какъвто
аз казвам.»*

3390 *Крал Алфонсо каза: «Да спрат тези препирни.*

*Които са се предизвикали, те ще се бият, Бог да ми
помага!*

Едвам бяха свършили да говорят,

ето че двама рицари влязоха в двора;

единият се нарича Охара, а другият Иниго Хименес,

3395 *единият е изпратен от инфанта на Навара,*

другият от инфанта на Арагон;

те целуват ръце на краля дон Алфонсо

и искат от моя Сид Кампеадор неговите дъщери,

за да станат кралици на Навара и Арагон и

3400 да им ги дадат с чест и благослов.
Целият двор млъква и остана в очакване.
Моят Сид Кампеадор се изправи на крака;
„Хвала вам, кралю Алфонсо, вие сте мой сеньор!
Благодарен съм на Създателя,
3405 щом от Навара и Арагон искат дъщерите ми.
Вие някога ги бяхте задомили, не аз,
ето сега аз ги предавам във вашите ръце:
без вашата заповед, аз не ще сторя нищо.“
Кралят стана и наложи мълчание на двора:
3410 „Аз ви моля, Сиде, благородни Кампеадоре,
да бъде вам угодно и аз ще се съглася,
нека този брак се реши днес в този двор;
с него вие ще спечелите почит, земи и ленни
владения.“
Моят Сид стана и целуна ръце на краля.
3415 „Щом това е ваше желание, аз съм съгласен,
сеньор.“
Тогава кралят каза: „Бог добре да ви възнагради за
това!
Вам Охара, и вам Иниго Хименес,
аз давам съгласието си за този брак
на дъщерите на Сид, доня Елвира и доня Сол,
3420 за инфантите на Навара и Арагон
аз ви ги давам с всяка чест и благословия.“
Изправиха се Охара и Иниго Хименес,
целунаха ръце на краля дон Алфонсо,
а после и на моя Сид Кампеадор;
3425 те дадоха обещание и положиха клетва,
че всичко ще се извърши, както е казано или дори по-
добре.
Това се хареса на мнозина от този двор,
но не и на инфантите от Карион.
Миная Алвар Анес стана на крака:
3430 „Прося една милост от моя крал и господар,
и нека това не обиди Сид Кампеадор:
аз ви оставих доста време да говорите в този двор,

сега бих желал и аз на свой ред да кажа няколко думи.“

Кралят каза: „Съгласен съм на драго сърце.

3435 Кажете, Миная, каквото желаете.“

— „Аз ви моля цялото събрание да ме изслуша, защото имам голяма жалба срещу инфантите на

Карион.

Аз им дадох братовчедките си от името на крал Алфонсо,

и те ги приеха с почит и благослов;

3440 моят Сид Кампеадор им даде големи богатства,

те изоставиха съпругите си за наша голяма скръб.

Аз ги предизвиквам лично тях като подли изменници.

По рождение сте от рода Ванигомес,

от който са произлезли славни и доблестни графове;

3445 но добре ни са известни днешните им коварства.

Отдавам хвала на Създателя,

че са поискали за жени моите братовчедки доня

Елвира и доня Сол;

инфантите на Навара и Арагон

по-рано ги имахте като ваши съпруги, за да ги

държите в обятията си,

3450 сега ще им целувате ръцете и ще ги наричате господарки,

ще им служите, колкото и да ви е неприятно.

Хвала на Бога в небето и на нашия крал Алфонсо,

така расте славата на моя Сид Кампеадор!

Вие все пак сте такива, каквито казах;

3455 ако някой го оспори или отрече,

аз съм Алвар Анес, във всичко най-храбрият.“

Гомес Пелайес се изправи тогава на крака:

„Защо са, Миная, всички тези речи?

В този двор има толкова и повече, които са на вашето мнение;

3460 и ако някой каже противното, то ще бъде в негова вреда.

Ако Бог пожелае да излезем щастливо от тази работа,
вие ще видите после, дали сте казали истината или не.“

Кралят каза: „Край на този спор;
никой вече да не каже дума по въпроса.

3465 Утре да стане борбата, когато слънцето изгрее,
на трима срещу трима от тези, които се предизвикаха в двора.“

Веднага заговориха инфантите на Карион:
„Дайте ни срок, кралю, защото това не може да стане утре.

Ние дадохме оръжията и конете си на Кампеадора;
3470 трябва преди това да отидем в земите на Карион.“

Кралят каза, като се обърна към Кампеадора:
„Боят да стане там, където вие желаете.“

Моят Сид отговори веднага: „Аз не ще сторя това,
сеньор;

предпочитам Валенсия пред земите на Карион.“

3475 Тозчас кралят каза: „Бъдете спокоен, Кампеадоре.
Оставете ми рицарите си с цялото им въоръжение;
нека те дойдат с мен, аз ще им бъда покровител;
давам ви дума, както сеньор я дава на своя васал,
че тях не ще обиди нито граф, нито инфансон.

3480 Тук пред моя двор аз им давам срок,
след три седмици в долината на Карион
те трябва да се срещнат в бой в мое присъствие;
който не дойде в определения срок, ще загуби делото
и ще бъде обявен за победен и сметнат за
изменник.“

3485 Инфантите на Карион се подчиниха на това
решение.

Моят Сид целуна ръце на краля:

„Моите трима рицари са във вашите ръце,
от този момент аз ви ги поверявам като на крал и

сеньор.

Те са въоръжени, за да изпълнят своя дълг;

3490 върнете ни ги с чест във Валенсия, от любов към.
Създателя!“

Тогава кралят отговори: „Нека Бог пожелее това.“

Тогава Сид Кампеадор си сне шлема,
и подплатата от тънко платно, бяла като
слънцето,

откри брадата си, като я освободи от лентата.

3495 Не могат да му се нагледат всички, колкото са в
двора.

Той се приближи към граф дон Анрик и граф дон
Реймонд,

прегърна ги силно и ги помоли от все сърце

да вземат колкото обичат от богатствата му.

На тях и на другите, които са от добрата страна,

3500 на всички той предложи да вземат, колкото обичат;
едни приемат, други не приемат.

Двестате марки той ги отпусна на краля;

а от другите неща кралят взе, каквото му хареса.

Прося една милост, кралю, от любов към Създателя!

Понеже всички тези работи са така уредени,

целувам ви ръцете, с ваше позволение, сеньор,

и желая да се върна във Валенсия, която завладях с
труд.»^[1]

Тогава Сид заповяда да се дадат на пратениците на
инфантите от Навара и Арагон животни и всичко друго, от
което имаха нужда, и ги отпрати.

После кралят дон Алфонсо се качи на коня с
всичките благородници от двора, за да придружи Сид,
който напущаше града. И когато пристигнаха в Сокодовер
и Сид яздеше на своя кон, който се казваше Бабиека, кралят
му каза: «Дон Родриго, наистина вие трябва да пуснете в
галоп този ваш кон, за който съм чувал толкова хубави
неща.» Сид се усмихна и каза: «Тук във вашата свита има
много благородни рицари, готови да го направят:
заповядайте им да покажат уменията си на кон.» Кралят му

каза: «Сиде, аз съм доволен от това, което казвате; но все пак желая вие да препуснете с коня, за да ми направите удоволствие.»

150

КРАЛЯТ СЕ ВЪЗХИЩАВА ОТ БАБИЕКА, НО НЕ ГО ПРИЕМА В ДАР. ПОСЛЕДНИ ЗАРЪКИ НА СИД КЪМ ТРИМАТА МУ БОЙЦИ. СИД СЕ ВРЪЩА ВЪВ ВАЛЕНСИЯ. КРАЛЯТ ОТИВА В КАРИОН. ДЕНЯТ НА ДВУБОЯ НАСТЪПВА. ИНФАНТИТЕ НА КАРИОН ИСКАТ ДА ИЗКЛЮЧАТ ОТ БОРБАТА КОЛАДА И ТИСОН. БОЙЦИТЕ НА СИД ТЪРСЯТ ПОКРОВИТЕЛСТВОТО НА КРАЛЯ И ОТИВАТ НА МЯСТОТО НА ДВУБОЯ. КРАЛЯТ ОПРЕДЕЛЯ СЪДИИТЕ И ОТПРАВЯ СВОИТЕ ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ НА ТЕЗИ ОТ КАРИОН. СЪДИИТЕ ПОДГОТВЯТ ДВУБОЯ. ПЪРВА СРЕЩА. ПЕДРО БЕРМУДОС ПОБЕЖДАВА ФЕРНАНДО. И ТОГАВА СИД ПУСНА КОНЯ И ТЪЙ СИЛНО ПРЕПУСНА С НЕГО, ЧЕ ВСИЧКИ СЕ ЗАЧУДИХА НА ТОЗИ БЯГ

Кралят дигна ръка и се прекръсти:

*«Кълна се в свети Исидор, този от Леон,
3510 че във всичките наши земи няма друг такъв добър барон.»*

Моят Сид излезе напред с коня

и отиде да целуне ръка на своя сеньор Алфонсо:

«Вие ми заповядахте да препусна с Бабиека, този бърз кон,

нито у маврите, нито у християните той няма днес равен на себе си,

3515 аз ви го давам в дар, приемете го господарю!»

Тогава кралят каза: Аз не го приемам;

ако го вземех от вас, конят не би имал такъв добър господар.

Но такъв кон, като този, е тъкмо за човек като вас, за да биете маврите и да ги преследвате:

3520 който поиска да ви го отнеме, да бъде изоставен от Създателя,

защото нас ни почитат заради вас и Бабиека.“

После те се сбогуваха и веднага дворът се разотида.

Кампеадорът съветва много добре тези, които ще се бият;

„О, Мартин Антолпнес, и вие, Пер Бермудос,
3525 и вие, Муньо Густуос, мой славни васале,
3525 (б) бъдете твърди в борбата като истински мъже;

нека добри вести ми дойдат за вас във Валенсия!“

Мартин Антолинес каза: „Защо казвате това, господарю?

Ние поехме задължението и ще го изпълним;
вие можете да чуете за мъртви, но не за победени.“
3530 От тези думи се зарадва този, който се роди в добър час;

той се сбогува с всички свои приятели.

Моят Сид тръгна за Валенсия, а кралят за Карион.

Но трите седмици на срока вече напълно изтекоха.

Ето ги на срещата бойците на Кампеадора,
3535 искат да изпълнят задължението, което им е възложил техният сеньор;

намират се под закрилата на Алфонсо, този от Леон;

два дена чакаха инфантите на Карион.

Те пристигат най-после добре въоръжени с коне и брони;

и всичките им роднини са се споразумели с тях,
3540 че ако могат да отдалечат бойците на Кампеадора, те ще ги убият наред полето за позор на техния сеньор.

Намерението беше лошо, но не се и опитаха да го изпълнят,

понеже много се страхуваха от Алфонсо, този от Леон.

През нощта извършиха бдение над оръжията и се помолиха на Създателя.

3545 Ноцта е минала и вече се пуква зората;
събраха се много знатни велможи там,
за да видят този двубой, понеже имаха голямо
желание;

освен другите и над всички там присъствува и
кралят дон Алфонсо,
за да поддържа правото и никога неправдата.

3550 Бойците на добрия Кампеадор се вече въоръжават;
те и тримата се разбират, понеже един е техният
сеньор.

На друго място се въоръжават инфантите на
Карион

и Граф Гарсия им даваше съвети.

Те влязоха в преговори и помолиха краля Алфонсо

3555 да не участвуват в борбата Колада и Тисон
и бойците на Кампеадора да не се бият с тях;
инфантите много съжбяват, че са ги върнали.
Те помолиха краля за това, но той не се съгласи:
„Вие не изключихте никой меч по време на
кортесите.

3560 Ако вашите са добри, вие ще имате предимство;
същото ще бъде и с бойците на Кампеадора.
Вървете и излезте на полето, инфанти на Карион;
необходимо е да се сражавате като мъже,
защото бойците на Кампеадора не ще отстъпят.

3565 Ако излезете с чест от двубоя, вие ще спечелите
голяма слава;

и ако бъдете победени, не обвинявайте нас,
защото всички знаят, че вие търсехте това.“

Сега инфантите на Карион се разкайват
и много съжбяват за това, което са сторили;

3570 биха желали да не са го извършили за цялото си
богатство в Карион.

И тримата бойци на Кампеадора са се
въоръжили;

кралят дон Алфонсо отиде да ги види.

Тогавя воините на Кампеадора му казаха:

3575 „Целуваме ви ръце, като на наш крал и сеньор,
(и ви молим) да бъдете съдник между тях и нас;
помогнете ни в правото, а не в неправдата.
Тук инфантите на Карион имат многобройни
съмишленици,
ние не знаем замислят ли те нещо срещу нас или не;
нашият сеньор ни повери във вашите ръце;
3580 поддържайте ни в правото, от любов към
Създателя!“
Тогаво кралят отговори: „(Ще го сторя) от душа и
сърце.“
Довеждат им силните и бързи коне;
те прекръстиха седлата и бързо се качват;
щитовете със шип в средата са на врата им;
3585 в ръцете си вземат пиките с режещото острие;
всяко от тези три копия носи едно знаменце;
заобикалят ги много храбри воители.
Те вече излязоха на полето, където са граничните
стълбове.
И тримата бойци на Кампеадора се уговориха,
3590 че ще ударят здраво всеки своя противник.
Ето от другата страна инфантите на Карион
с голяма свита, понеже там са много техни
роднини.
Кралят им определи съдии, за да отсъдят правото,
а не друго нещо;
за да не спорят помежду си за едно да или не.
3595 Когато бяха на полето, кралят дон Алфонсо
заговори:
„Чуйте, какво ще ви кажа, инфанти на Карион:
вие бихте могли да се сражавате в Толедо, но не
пожелайте.
Тези трима рицари на моя Сид Кампеадор
аз ги доведох под своя охрана в Карион;
3600 поддържайте правото си, но не търсете неправда,
защото който поиска да действува несправедливо,
ще го накажа жестоко

и в цялото мое кралство той не ще намери
спокойствие.“

Това нажали инфантите на Карион.

3605 Съдиите и кралят установиха граничните знаци,
и всички наоколо се оттеглиха от мястото на
двубоя.

На всичките шестима добре им обясниха,
че който прескочи границата, ще се смята за
победен.

Всички освободиха мястото около терена

На шест дължини от копие, за да не се приблизят
до границата.

3610 Теглиха жребие за полето и им поделиха
слънцето,

съдиите излязоха от оградата, бойците са едни
срещу други;

веднага бойците на моя Сид се впуснаха срещу
инфантите на Карион,

и инфантите на Карион срещу воините на
Кампеадора;

всеки от тях следи зорко своя противник.

3615 Те обръчват щитовете пред гърдите си,
навеждат копията, обвити в своите знаменца,
наклониха лицата си към стремената,
удариха конете със шпорите,
земята като че затрепера, когато те се устремиха.

3620 Всеки от тях следи своя противник;
всички, трима срещу трима се срещнаха:
стоящите наоколо мислят, че те веднага ще паднат
мъртви.

Пер Бермудос, който пръв предизвика,
се срещна лице с лице с Фернант Гонсалвес;

3625 те без страх си нанесоха удари по щитовете.
Феран Гонсалвес проби щита на дон Перо,
но удари напразно и не засегна месото,
на две места поне дръжката на копието му се
строши.

Пер Бермудос остана твърд и не се наклони;
3630 той бе получил един удар, но сам нанесе друг;
строши шипа на щита и го изби настрана,
проби изцяло щита, който вече не го предпазваше.
Той му заби копието в гърдите, близо до сърцето;
Фернандо носеше тройно подплатена ризница и
това го спаси:

3635 на двата пласта брънките се скъсаха, третият
издържва:

подплатената дреха с ризата и ризницата
се забиха в месото на дълбочина една длан;
кръвта бликна от устата му;
коланите на коня се скъсаха и не го удържаха;

3640 той го изхвърли на земята през задницата на коня.
Присъстващите помислиха, че той е смъртно
ранен.

Остави копието, забито в тялото му, и се хвана за
меча;

щом го видя Феран Гонсалвес, той позна Тисона;
без да дочака удара, той извика: „Победен съм!“

3645 Съдиите го потвърдиха и Пер Бермудос го остави.

75

МАРТИН АНТОЛИНЕС ПОБЕЖДАВА ДИЕГО

Дон Мартино и Диаг Гонсалвес си нанесоха
удари с копията,

те бяха такива, че и двете се строшиха.

Мартин Антолинес се хвана за меча,

той е толкова блестящ и лъскав, че цялото поле се

озари;

3650 удар му нанесе, който го засегна отстрани,
изби му далеч шлема от главата,

целите ремъци на шлема му ги разряза,

3655 разкъса надгърленика, достигна до подплатата;
подплатата и надгърленика той разкъса всичко
това,

остърга му косите от главата и дори засегна
месото;
една част падна на полето, другата остана на него.
Когато превъзходната Колада нанесе този
удар,
Диаг Гонсалвес разбра, че не ще остане жив;
той дръпна поводите на коня, за да обърне лице,
3662 и макар че държи меч в ръка, не си послужи с него.
3660 Тогава Мартин Антолинес го нападна с меча
и му нанесе удар с опаките, не с острието.
3664 Тогава инфантът нададе силни викове:
3665 „Помогни ми, славни Боже, Господи, спаси ме от
този меч!“
Той дръпва поводите на коня и като го отдалечи от
меча,
прескочи с него границата; дон Мартин остана в
ограденото поле.
Тогава кралят му каза: „Елате в моята свита;
с това, което извършихте, вие спечелихте
битката.“
3670 Съдиите потвърждават правдивостта на неговите
думи.

152

МУНЬО ГУСТИОС ПОБЕЖДАВА АСУР ГОНСАЛЕС. БАЩАТА НА ИНФАНТИТЕ
ПРИЗНАВА, ЧЕ БОРБАТА Е СПЕЧЕЛЕНА. ВОИНИТЕ НА СИД ПРЕДПАЗЛИВО СЕ
ЗАВРЪЩАТ ВЪВ ВАЛЕНСИЯ. РАДОСТТА НА СИД. ВТОРИЯТ БРАК НА НЕГОВИТЕ
ДЪЩЕРИ. ЖОНГЛЪОРЪТ ЗАВЪРШВА СВОЯТА ПОЕМА

Двамината победиха; (сега) ще ви кажа за Муньо
Густиос,
как се бори с Ансуор Гонсалвес.
Те си нанесоха няколко тежки удара по щитовете.
Ансуор Гонсалвес е силен и храбър.
3675 той удари по щита на Муньо Густиос,
зад щита му проби бронята;
но копието се плъзна на празно и не му засегна
месото.

След този удар Муньо Густуос нанесе друг удар:
3680 по средата на шипа той му строши щита,
който не може да го опази, проби му ризницата;
засегна го отстрани, но не близо до сърцето;
той му заби в месото копието си със знаменцето,
изкара го от другата страна на разстояние един
разтег,
3685 с този удар го разтърси, накара го да се наведе върху
седлото,
и като изтегли копието, го повали на земята;
дръжката, копието и знаменцето се обагриха с
кръв.
Всички го мислят за смъртно ранен.
Муньо прихваща копието и застава над падналия;
3690 Асуор Гонсалво каза: „Не нанасяйте (друг) удар, за
Бога!
Ние сме победени, понеже всичко свърши така!“
Съдиите казаха: „Това чухме ние.“
Добрият крал дон Алфонсо заповяда да разчистят
мястото;
оръжията, които бяха останали там, той ги взе за
себе си.
3695 Воините на добрия Кампеадор си отиват
прославени;
те победиха в тази борба, благодарение на
Създателя.
Голяма е скръбта по земите на Карион.
Кралят отпрати през нощта воините на Сид,
за да не бъдат нападнати и да не изпитват страх.
3700 Като хора разсъдливи те пътуват денем и нощем,
ето ги във Валенсия при моя Сид Кампеадор:
те оставиха инфантите на Карион признати за
вероломни;
те изпълниха поръчението, което им бе дал техният
господар;
моят Сид Кампеадор се зарадва от тези новини.
3705 Голям е позорът на инфантите от Карион.

Който обижда почтена жена и после я остави,
нека да го постигне такава или още по-лоша участ.
Но да оставим работите на инфантите от Карион;
много ги наскърби наказанието, което получиха;
да кажем за този, който се роди в добър час.
Голяма е радостта във великата Валенсия,
че Сидовите воители се толкова прославиха.
Техният сеньор Руи Диас хвана брадата си:
„Отдавам хвала на небесния цар, моите дъщери са
отмъстени!

Карионските владения ще са вече чисти от позора!
С открито чело ще ги задомя, без да гледам дали
някому е мъчно или не.“

Инфантите на Навара и Арагон влязоха в
преговори;

те се срещнаха с Алфонс, този от Леон.

Доня Елвира и доня Сол отпразнуваха своите
сватби;

първите бяха блестящи, но тези са още повече;

Сид задомява дъщерите си с по-голяма чест от
първия път.

Виждете как расте славата на този, който се роди в
добър час,

понеже дъщерите му са владетелки на Навара и на
Арагон.

Днес испанските крале са негови роднини,

всички придобиват чест от този, който се роди в
добър час.

Напуснал е този свят моят Сид, владателят на
Валенсия,

в деня на Петдесетница; Христос да го прости!

Да бъде с всички нас същото, праведни и грешници!

Тези са подвизите на моя Сид Кампеадор;

на това място свършва този разказ.

КРАЙ ОТ ПЕР АБАТ

*На този, който написа тази книга, Бог да му даде
рая, амин!*

*Пер Абат я написа в месец май в 1345 година на
тази ера*

КРАЙ, ПРИБАВЕН ДОПЪЛНИТЕЛНО (XIV В.) КЪМ РЪКОПИСА МОЯ СИД

*Поемата е прочетена,
дайте ни вино;
ако нямате пари,
хвърлете ни някой залог,
понеже за него ще ви дадат нещо.*

[1] Тук липсва един лист от ръкописа, т.е. петдесет стиха и неговото съдържание се замества с прозата от *Хроника на Двадесетте крале*. ↑

ПОКАЗАЛЕЦ НА СОБСТВЕНИТЕ ЛИЧНИ И МЕСТНИ ИМЕНА

Alamos Аламос 2694^[1]; основател на Гриса; лице, непознато в историята.

Álbar Álvaroz (и Alvarez) Алвар Алварос (и Алварес), васал на Сид 1719; придружава Миная в нападението срещу Алкала 442 и срещу Юсуф 1719; воюва срещу Фарис и Галве 739 и отива със Сид в двора в Толедо 3067. В брачния контракт на Сид и Химена фигурира като племенник на Сид.

Álbar Díaz Алвар Диас, противник на Сид в кралския двор 2042. Историческо лице: фигурира в двора на Санчо II, Алфонсо VI и Доня Урака от 1068 до 1111 г., когато умира. Управител на гр. Ока; зет на Диего Ордонес.

Álbar Fáñez Алвар Анес^[2], племенник на Сид 2858, 3438. Придружава Сид в заточението му 14 и укрепва духа му при неговата раздяла с Химена 378, 382; взема главно участие във военните набези срещу различните мавърски градове 1251, 1256; 438, 1127, 1693; 1144, 1719–1720. Той е дясната ръка на Сид; споменава се в грамотата за брачния дар на Сид в 1074 г.; пратеник е на Алфонсо VI във Валенсия с особено поръчение. Неговото име е едно от най-често споменаваните в поемата.

Álbar Salvadórez Алвар Салвадорес 1994, 1999, васал на Сид, участва в нападението срещу Алкала 442, сражава се срещу арабския емир Фарис 739, присъства на кортесите в Толедо 3067. Фигурира заедно с по-големия си брат Гонсалво Салвадорес в брачния договор на Сид; бил е на служба при двора на Фернандо I, Санчо II и Алфонсо VI; последвал Сид в неговото изгнаничество.

Alcalá Алкала, град (при започване действието в поемата се намира в ръцете на маврите 446, 477, после бива освободен).

Alcañiz Алканис 936; град от мавърското кралство Сарагоса.

Alearías Алкариас 543; територия обхващаща по-голямата част от сегашната провинция Гуадалахара.

Alcobiella Алкобиеля 399; селище, сега Alcubilla del Marqués в провинцията Сория.

Alcocer Алкосер 569; мавърски укрепен замък на брега на р. Халон, сега неотъждествен.

Alcoceva Алкосева 2875; сега ненаселено място, близо до замъка Гормас. Alfonsso Alfonso, Alfons, Алфонсо VI, крал на Леон (от декември 1065 г.) и на Кастилия (1072–1109 г.). Заточава Сид 22, 308. Сид не иска да се сражава срещу своя крал 528, 532, 538 и му изпраща подаръци 815, 872. След дълги отлагания Алфонсо VI прощава на Сид при тържествена среща с него 2034. Омъжва дъщерите на Сид за инфантите на Карион 2075 и му дава удовлетворение за обидата, която инфантите нанасят на Кампеадора 2960, 3133, 3478. Омъжва повторно дъщерите на Сид 3418, 3718.

Almenar Алменар 1092, 1109, 1328; сега Almenara, град близо до морето в провинцията Кастильон; на 10 км северно от Мурвиедро и на 39 км от Валенсия. Сид го е превзел доста време след овладяването на Валенсия, а не преди, както е казано в поемата, навярно в началото на 1098 г.

Alucat Алукат; puerto de Alucat 951, 1087; Alucad 1108; непознато място.

Alvarrazín Алваразин 2645, вж. Santa María de Alvarrazín

Andria остров Андрия 1971 (един от Цикладските острови, прочут със своите платове и брокати).

(Cuevas d') Anquita Анкита 544; сега Anguita, в провинцията Гуадалахара.

Anrric Анрик, един от съдиите в двора на Толедо; той е comde don Anrric 3002; 3109, 3135; Arrie 3037; Anric 3496 (< нем. HEINRICH); един от синовете на Henri de Bourgogne; племенник на кастилската кралица Констанс дъщеря на херцога Роберт, жена на Алфонсо VI от 1080 до 1092 г. Умира в 1114 г.

(el) Anssarera Ансарера 2657, 2689; селище близо до Мединасели.

Antolinez вж. Martín Antolínez.

Arabia Аравия 336; страната, от която според легендата са тръгнали тримата мъдреци да се поклонят пред новородения младенец

във Витлеем; в поемата са наречени tres reyes 'тримата крале', de Arabia, понеже към тях са отнасяли псалом LXXII: reges Arabum et Saba dona adducent (царете на Арабите и Сава ще поднесат дарове); в евангелието от Матей II, 1 се казва: „И ето мъдрци от Изток пристигнаха в Ерусалим...“.

Aragón Арагон 1186, 3399, 3405, 3717; християнско кралство по времето на Сид. Било е част от някогашната римска провинция Таракона, завладяна от вестготите в VI в., от маврите в 714 г., освободена в северната си част от Карл Велики в 778 г., след което влиза в състава на Франкската империя (до средата на IX в.) а след това става част от Навара. След поделянето на земите на Санчо III между синовете му Рамиро получил Арагон с титлата крал и столица Хака (1035–1063 г.); след него по времето на Сид са управлявали още Санчо Рамирес (1063–1094 г.), противник на Сид, разбит от него в 1084 г., и Педро I, съюзник на Сид в борбата му с алморавидите (1097 г.). По време на съставянето на *Поема за моя Сид*, в 1137 г. Арагон се обединил с Барселона под скиптъра на Реймунд Беренгарий IV, доведен син на дъщерята на Сид Мария, и оттук неправилното твърдение на поемата, че уж дъщерята на Сид се омъжила за инфанта на Арагон.

Arbuxuelo Арбухуело 1543; долина близо до Мединасели.

Arlancón Арлансол 55, 209, 290; река, която минава през Бургос.

Ans(s)uor Goncálvez Ансуор Гонсалвес (Асур Гонсалес, в новия език) 2172, 3373, 3672; навярно по-голям брат на инфантите от Карион.

Atienca Атиенса 398, 2691; крепост, днес руини в провинцията Гуадалахара.

Avengalbón Абенгалбон 1464, 1545; мавър, управител на гр. Молина, наречен за това alcauz 1502, 2669. Васал и приятел на Сид 1464, 1528, 2636. Според последните изследвания на Менендес Пидал (отбелязани в Adiciones към T.3 на Cantar de Mió Cid, с. 1210–1213) това е историческо лице; по времето на Сид е имало един прочут управител Абенгалбон, за когото ни дава сведение един пасаж от хрониката на Aben Alathir, отнасящ се до неуспешната обсада на Кордова в 1150 г. от Алфонсо VII. Защитник на обсадения град е бил Абдулгамар ал Саиб, един от синовете на управителя Aben Galbún.

Bado de Rey Бадо де Рей (Кралски брод) 2876; сега Vadorrey. Днес безлюдно място в ляво от р. Дуеро между Агилера и Моралес, по времето на Сид там е имало крепост.

Baltasar Балтасар 337; име на един от царете влъхви.

Barçiona Барсилона, Барселона 957, 3195; столица на графството, носещо същото име. След завладяването ѝ от франките в 801 г. Барселона става административен център на испанската гранична област. Образувалото се в 864 г. самостоятелно Барселонско графство е било васално на франкския император, а после на френския крал. В 1469 г. Барселона е била присъединена към Испания. В поемата барселонците се наричат франки, като се подчертават по този начин връзките им с французите.

Bavieca Бабиека 1573, 1585, 1589, 1591; 1714, 1732, 1745 и т.н.; конят, който язди Сид. Самото име означава 'глупак', 'дебелак', 'дръвник'. Конят преследва и застига този на крал Букар 2419. Частната хроника за Сид, гл. 2, разправя един анекдот, според който, като момче Сид е бил наречен bavieca 'глупак', понеже избрал за себе си един слаб, мършав и крастав жребец, на който дал това име.

Belleem Белен (Витлеем) 334; градът, в който се е родил Христос.

Berlanga Берланга 2877; селище с укрепен замък.

Birbón Бирбон 3004; граф, който участва в кралското съвещание в Толедо. Това име е било поставено от Менендес Пидал вместо Beltrán, понеже противоречи на асонансата (която е на —ó). Съответното място в Хрониката на двадесетте крале дава името Birbón. Ясно е, че тази хроника е използвала един по-стар (и по-изправен) ръкопис от този на Пер Абат. Както предполага Пидал, името Белтран е попаднало в текста на Пер Абат поради известността на това лице. Белтран, граф Карионски, от 1176 г., старинен велможа от времето на доня Урака и Алфонсо VII, е заменил малко известния Бирбон.

Bivar Бивар 11, 1376, 1268; родното място на Сид (един от епитетите му е el de Bivar 'този от Бивар'). Сега Бивар е малко селище на 10 км северно от Бургос, в долината на р. Убиерна, където и досега работят няколко мелници.

Borriana, (сега Burriana) Буриана 1093, 1110, на брега на Кастильон наоколо 60 км северно от Валенсия.

Bovierca Бобиерка 552; селище на р. Халон.

Búcar Букар, емир на Мароко, който идва да нападне Сид във Валенсия 2314, но е сразен и убит от Сид, който завладява меча му Тисона 2402, 2418–2425, 2446, 2458. Епископът на Туї нарича със същото име този емир: „Rodericus Didaci... vicit barbarorum regem Buchar“. Според хроникьора от Толедо Родриго „Buchar, rex Arabum“ дошъл да помогне на обсадената от Сид Валенсия. Пидал мисли, че това трябва да е прочутият алморавидски военачалник Абу-Бекер, но той е надживял Сид и за него не се казва, че е нападал Валенсия. Този, който е нападнал Валенсия по времето на Сид, е алморавидският каид ‘управител’ Мохамед бек Айша, но и той е надживял Сид.

Burgos Бургос 12, 15, 23, 51, 90, 98, 151, 232 и т.н.; град в Стара Кастилия, който не подслонява заточения Сид. Катедралата Santa María de Burgos е била построена от Алфонсо VI в 1075 г.

Calvarie Калварие, Голгота 347. Лобното място, където е бил разпънат Христос.

Campeador Кампеадор 69, 236, 241, 285, 559, 565, 594, 706, 889; 34, 41, 79, 109, 117, 206 и т.н., прозвище на Сид; името отначало е значело ‘борец’, ‘храбър воин’, но от XIV в. става епитет и второ име на Сид.

Canal de Çelfa вж. *Celfa*.

Carrión Карион, град в кралство Леон 2979, където крал Алфонсо VI казва, че е свикал двора 3130. Родно място на инфантите, зетьове на Сид 2322, 2334, 2480, 2540, 2680, 2889, 3570, 3715; земите на Карион 2526, 2590, 2597 и т.н.

Castejón Кастежон (сега Кастехон) 435 до 531 (10 пъти); днес Castejón de Henares, първата крепост в кралство Толедо, която е завладял Сид при излизането си от Кастилия. В ст. 1329 Миная изброява пред краля победите на Сид и завзет от него, градове в царство Валенсия, Пидал мисли, че с Кастехон се означава Castellón de la Plana или Castellón del Duc, който Сид е завладял заедно с гр. Мурвиедро.

Castiella Кастиела, Кастилия 176, 219, 287, 2923 и т.н. (споменава се 24 пъти). Името означава страна на укрепени замъци (CASTELLA), понеже по време на борбата с маврите там са се строели крепости. Отначало е била управлявана от графове от името на астурийско-леонските крале, но в 923 г. граф Фернан Гонсалес е

утвърдил нейната независимост. В 1026 г. след смъртта на граф Гарсия Кастилия преминава към неговия зет крал на Навара, Санчо, който я оставил в наследство на своя син Фернандо I, като отделно кралство. От този момент Кастилия ту се обединявала под един скиптър с Леон, ту се отделяла от него, но оставала все пак кралство. При възкачването на престола на Алфонсо VI тя се простирала само от Астурия до р. Ебро, граничеща на запад с Леон, а на изток с Навара и Арагон. Алфонсо силно разширил нейните граници и на юг, като положил със своите завоевания началото на днешна Нова Кастилия, Придружаващите Сид в неговото изгнаничество наричат Кастилия *la gentil* 'милата' 672, 829.

Cebolla Себоля 1150, 1329; селище разположено по крайбрежието на 18 км северно от Валенсия. Получило е името си, дошло от *PÓDÍUM*, от това, че се намира близо до един хълм, където има развалини от замък, господстващ над Валенсианската *huerta*. Маврите превели на арабски името *Podium* и го нарекли *Jubaila* 'джубайла'. Християните възприели на свой ред това име, променяйки го по народна етимология в *Cebolla*. Според „*Historia Roderici*“ Сид превзел тази крепост и построил там град в 1093 г. Себоля става опорна точка на Сид за действията му срещу Валенсия.

Çelfa Селфа 646 или *Çéifa la de Canal*, Селфа ла де Канал, и заради асонансата *Canal de (Jelfa, Канал де Селфа* 1194; селище, разположено на по един ден път от *Segorbe* и от *Calatayud* 644–651. Сега се казва *Celia* или *Celda*, на 3 левги от *Teruel*.

Cetina Сетина 547; селище на брега на р. Халон в провинция Сарагоса.

Çid Сид 47, 50 и т.н. (20 пъти); *Miό Cid* Мио Сид 'Моят Сид' 6, 7, 30, 35, 37, 61, 78 (73 пъти); *Miό Çid Ruy Díaz* 15, 25, 58 и т.н. (16 пъти); *Miό Çid Ruy Díaz de Bivar* 628; *Miό Çid Ruy Díaz el Castellano* 748. Сид на арабски значи 'господар', на испански се употребява с притежателното *miό* 'мой'. Тази титла се е давала на испански сеньори, които са имали мавърски васали или данъкоплатци.

Colada Колада 3657; меч, принадлежащ на Барселонския граф, и по-късно спечелен от Сид в бой 1010; с него Сид убива емира Букар 2421, като завладява меча му Тисон 2426. *Colada* означава 'леяна'. Двата меча чрез дъщерята на Сид, Мария Родригес, преминали във владение на кралиците на Арагон. Колада в 1286 г. попада в ръцете на

Санчо IV Кастилски. В XV в. двата меча се намират в Мадрид. В 1503 г. те са описани в инвентара на Алкасар на Сеговия. След тази дата Колада не се появява вече никъде. В XVII и XVIII в. са били показвани различни мечове за Колада, но истинската Колада е изчезнала.

Corita Сорита 735; селище управлявано от Алвар Анес.

Corpes Корпес; robredo de Corpes 'робредо де Корпес' 2697, 2748, 2754, 2809, 2945, 3156, 3266; селце с гора на 10 км южно от Atienza. Дъбова гора съществувала на югозапад от San Esteban de Gormaz.

Crespo de Grañón Креспо де Граньон 3112, вж. Garcí Ordóñez.

Cristus Христос 2074, 2477, 2830.

Daniel Даниел (Данаил) 340; пророк Данаил. Тук се загатва за чудото в рова на лъвовете, много познато в средновековната литература.

Daroca Дарока 866; едно от селата в мюсюлманския емират Сарагоса.

Denia Дения, 1161; град в кралство Валенсия. По времето на Сид е било във властта на Моктадир емир на Сарагоса, а после на сина му Алкаджиб, който сключил мир със Сид, когато този бил в Онда.

Díaz Диас 15, 25, 58, 628, 748, 1674, 2753; бащино име на Сид.

Didago Дидаго 1901 и DÍago, Диаго 2168; един от инфантите на Карион.

Díag Téllez Диаг Телес 2814; васал на Алвар Анес в Сан Естебан де Гормас.

Elpha Елфа 2695; женско име, често срещано в Средните векове. В поемата фигурира като принадлежащо към някоя местна традиция, днес непозната.

Elvira Елвиря; име на една от дъщерите на Сид, споменавана винаги в поемата наред със сестра си Sol (Сол) 2075, 2088, 2197, 2592, 2714, 2865, 3419 и т.н. (24 пъти) Документите я наричат María (Мария); била омъжена за дон Рамира инфант на Навара.

Esidro Есидро 1342, 1867, 3028, 3140, 3509; свети Исидор, епископ на Севиля (599–636). Алфонсо VI се кълне в името на този светия 1342, 3028, 3140, който му бил патрон.

España Испания, Испания 453, 1021, 1591, 3271, 3724.

Fáriz и **Galve** Фарис и Галве 654, 769; двама мавърски емири, подвластни на Тамин, които отиват да обсадят Сид в Алкосер. Фарис ранен от Сид се спасява и се скрива в Терер 760, 773, 841; Галве, ранен от Мартин Антолинес, също така се спасява и избягва в Калатаюд 765, 774. Измислени лица, както и емирът Тамин Менендес Пидал е намерил в *Първата обща хроника* някой си Харис, победен в двубой и убит от Сид, но това става в 1066 г.

Fariza Фариса 547; селище на брега на р. Халон.

Félez Muñoz Фелес Муньос 741, 2618, 2634, 3069; племенник на Сид; спасява своите братовчедки доня Елвира и доня Сол в дъбовата гора Корпес 2623, 2764-2813; участва в свикването на двора в Толедо 3069. Освен *Хрониката на двадесетте крале* всички останали анонимни автори в сцената на Корпес заместват Фелес Муньос с лицето Ордоньо, непознато на поемата.

Fenares Фенарес 435, 479, 542; днес реката Henares (Енарес).

Fernando Фернандо 3634, 2440 и Ferrando Ферандо 2340; Ferrant Goncálvez Ферант Гонсалвес 2286; don Fernando 2168; един от инфантите на Карион.

Figueruela Фигеруела 402; непознато селище близо до Навапалос.

Fita Фита 446, 518, сега Hita 'Ита', селище северно от Гуадалахара, около р. Бадиел.

Fróila Фроила 3004; граф, който присъствува на свикването на двора в Толедо. Граф Фроила Диас, споменаван често в дипломите между 1077 и 1140, брат на доня Химена, жената на Сид и син на Диего Родригес, граф на Астурия, и на Химена, дъщеря на крал Алфонсо V.

Fronchales Фрончалес 1475; сега Bronchales, селище в провинцията Теруел.

Gabriel Габриел 406; архангел, който предрича победи на Сид.

Galín Garciz Галин Гарсиас 443, 740; Galind Garciez 3071; Galind Garcjaz 1996, 1999 и т.н.; арагонец, непознато лице.

Gallizia Галисия 2579; съставна част от римската провинция Таракона; в V-VI в била завладяна от Суевите, а после от готите. Маврите не са я владеели. Присъединена била към Леон от Фроила I в

VIII в. В 1065 г. Фернандо I я завещава на сина си Гарсия като отделно кралство, но Санчо II я присъединява към Кастилия.

Galve Галве 654, 769; мавърски емир, победен от Сид в Алкосер.

Garçia или Garçi Ordóñez Гарсия или Гарси Ордонес, наречен el conde don García 1836, 1859, 2997, 3007, 3160, 3270; Garçi Ordóñez 1345, 2042 и веднаж el conde Gargi Ordóñez 3553. В загубената част на поемата се е разправяло как, когато Сид бил изпратен от краля да прибере данъците от маврите, превзел крепостта Кабра, граничеща с кралство Гранада, и там хванал по много обиден начин за брадата графа Гарси Ордонес (срв. ст. 3288). Оттогава графът е върл противник на Сид 1836, 2988 (срв. ст. 9), който злостно мърмори за победите на изгнаника Сид 1346, 1861. В двора на Толедо и в съдебния двубой именно граф дон Гарсия Ордонес съветва и ръководи инфантите на Карион. По време на царуването на Санчо, II, в 1067 г., той е сеньор на Панкорво, а в 1074 г. и алферес знаменосец и пръв военачалник на Алфонсо VI. Още тогава е бил приятел на Сид. В 1076 г. кралят го назначава за управител на Нахера, отнета от краля на Навара и го оженва за Урака, дъщеря на Наварския крал и братовчедка на самия Алфонсо. Наричали са го Señor de Cabra y de Grañón или с прозвището el Crespo de Grañón 'Къдравият от Граньон' 3112. Умира в 1108 в битката при Уклес, прикривайки с щита си инфанта Санчо.

Garciaz или **Garcjez** Гарсиас или Гарсиес 443, 740, 3071; бащино име на Галинд.

Gaspar Гаспар 337; един от тримата мъдреци.

Golgotá Голгота 348; лобното място на Христа.

Gómez Pelayet Гомес Пелайет 3457; лице от лагера на инфантите от Карион, което отговаря на предизвикателството на Алвар Анес. Среща се в дипломи от края на XI и началото на XII в.

Gonçálvez Гонсалвес 3008; бащино име на инфантите от Карион (Асур, Диего или Диаго, Дидаго и Ферандо или Фернандо).

Gonçalvo или Goncalvo Assúrez Гонсалво или Гонсалво Асурес 2268, 2441, 3008, 3690.

Gormaz Гормас 2843, 2875; укрепен замък на брега на р. Дуеро. Grañón Граньон 3112; селище, разположено на 3 левги от Нахера и на 3 левги от Панкорво.

Griza Грися 2694; селище на юг от р. Дуеро и на запад от Сан Естеван де Гормас, днес неидентифицирано.

Guadalfajara Гуадалфажара 446, 479, 518, сега Guadalajara, Гуадалахара, град на р. Енарес.

Gujera Гужера 1160, 1165, 1727. Това е градът Cultera, Кулера (според тогавашното кастилско произношение).

Huesa Уеса 952, 1089; селище в провинцията Теруел, на 25 км от Монталбан.

Huesca Уеска 940; град, принадлежащ до 1096 г. на маврите, и намиращ се почти на границата на тогавашния Арагон.

Jerome Жероме (фр. Jérôme, Жером) 1288, 1501, 1546, 1702, 2238 и т.н.; дон Йероним от гр. Перигор, Франция, монах от Клуни, около 1096 г.; епископ на Валенсия, а после на Саламанка и Самора. В поемата той е представен не само като учен, но и като много войнствен; неговият портрет е бил силно повлиян от този на Тюрпин в Песента за Роланда.

Jesu Cristo Исус Христос 1624.

Jonas Жонас, Йона 339, пророк често споменаван в средновековните молитви.

Lázaro Лазаро, Лазар 346; става дума за Лазар от Новия Завет (Йоанна, XI, 43), брат на Мария и Марта от Витания, когото Исус възкресява.

León Леон 2579, 2923, 2977; отначало част от кралство Астурия, обособила се в кралство през 910 г., което в 925 г. наново се е съединило с Астурия и Галисия под общото име Леон. В 1037 г. Фернандо I, син на краля на Навара Санчо Велики, отнема Леон от своя шурей Бермудо III и оттогава Леон ту се отделял от Кастилия, ту се обединявал с нея, докато в 1230 г. при Фернандо Свети става окончателното им сливане. По времето на Сид кралство Леон се е смятало за най-старото в Испания и неговите крале си присвоявали дори титлата императори на Испания.

Longinos Лонгин 352; апокрифно име на римския войник, който е пробил Исусовото ребро на кръста (според Йоанна, XIV, 34).

Luzón Лусон 2653; селце, принадлежащо към Сигуенската епархия, наследило името на древните Lusones, келтиберски народ, заселил се около изворите на р. Тахо, споменат от Страбон.

Mal Anda Мал Анда (букв. 'лоша работа') 3070; един от тези 'учени' (по правото), които Сид взема със себе си в Толедо. Пидал предполага, че той е историческо лице: намерил е името му в една грамота от 1440 г. като притежател на мелница в земите на Педро Бермудос.

María Мария 273, 282, 822, 1668; майката на Исуса.

Marruecos Маруекос (бълг. Мароко) 1798; страна в Африка, където царуват най-напред Юсуф 1621, а после Букар 2312; първият е наречен el rey de Marruecos 1181, 1622, 1625 и т.н., а вторият — el rey de alien mar (емирът отвъд морето) 2425.

Martín Мартин 904; река, приток на Ебро, в провинцията Теруел, на чийто бряг се намира Монталван.

Martín Antolínez Мартин Антолинес или don Martín, дон Мартин 65, 79, 736, 1459, 1500, 1992 и т.н.; неизвестна личност. Придружава Сид в изгнаничеството му 228, 293; успява да вземе пари от евреите Рахил и Видас 100–202, присъствува на свикването на двора в Толедо 3066, където Сид му връчва меча Колада 3191 и където предизвиква на двубой Диего Гонсалес 3361, 3524, 3527, когото побеждава в Карион.

Martín Muños Мартин Муньос, сражава се заедно със Сид в първата битка; която Кампеадорът печели след изгнаничеството си срещу Фарис и Галве 738, за него се казва, че управлявал Монт Майор (град в Португалия), където е бил алгуасил 'губернатор' при един мосарабски вожд Сиснанди ибн Дауде, когото Фернандо I направил граф на цяла Португалия. Бил женен за дъщерята на Сиснанди и след неговата смърт станал граф (губернатор) на Коимбра; бил заместен в този си пост от граф Реймонд, зет на краля. В 1094 г. Мартин Муньос взел мястото на губернатора. Менендес Пидал мисли, че в тази година той отишъл при Сид, понеже бил обиден от Реймонд и от краля. Името му после се загубва и само в 1110 г. то се появява наново като противник на вдовицата на граф Реймонд, доня Урака и съмишленик на Алфонсо Войнствения. В същата година го вземат в плен.

Medina Медина 1466, 1484, 1494, 1451, 1534, 1542, 2640 и т.н.; съкратено име на града Medinaceli, Мединасели, по времето на Сид граница на кралството на Алфонсо откъм изток.

Melchior Мелкиор 337; един от царете влѣхви, отишли да се поклонят на детето Исус.

Miedes Миедес 415; планина между провинциите Гуадалахара и Сория.

Minaya Миная 444, 1418, 1565, 1483, 2864; прозвище на Алвар Анес. Поемата употребява цялото име Minaya Álbar Fáñez 39 пъти и само един път Albar Fáñez Minaya 871. Според Менендес Пидал самото име е от баскски произход и означава 'възпитател'.

Molina Молина 867: град близо до Мединасели, управляван от мавъра Абенгалбон, голям приятел на Сид 1463, 1545, 1550, 2635, 2688, 2880.

Moncón Монсон 940; селище и замък, северно от Уеска.

Mont Alván Монталван 952, 1089; селище на р. Мартин в провинцията Теруел.

Mont Mayor Монт Майор 732, селище в Португалия.

Mont Real Монт Реал 863, 1186, сега Monreal del Campo, Монреал дел Кампо на р. Хилока.

Montes Claros Монтес Кларос 2603; планинска верига на югозапад от Сан Естеван, откъдето извира р. Харама; област в Африка на юг от Атлас 1182.

Muño Gustioz Муньо Густиос 737, 2901, 1458, 1481, 1499; васал и родственик на Сид. Историческият Муньо Густиос е придружил доня Химена в нейното вдовство.

Murviedro Мурвиедро 1095, 1101, 1153, 1185 и т.н.; селище с укрепен замък на 29 км северно от Валенсия. В поемата Мурвиедро е превзето от Сид преди Валенсия, докато в същност Сид го е завладял в 1098 г., 4 години след превземането на Валенсия.

Navarra Навара 1187, 3399; страна с баскско население, разположена по двата склона на западните Пиренеи. Карл Велики я освобождава от арабското владичество в 778 г. и образува Наварската гранична област със столица Памплона. В 831 г. Навара става самостоятелно графство, а в 857 г. граф Гарсия Хименес, приема титлата крал. Санчо III Велики (1000–1035 г.), крал на Навара завладява Арагон и Кастилия. След завоюването на Леон от дон Фернандо наварската династия се възцарила над цялата християнска Испания. По време на Реконкистата се разширяват Кастилия и Арагон.

Постепенно (от XIII в. нататък) Навара почва да клони към Франция и в нея царуват една след друга френски династии.

Navas de Palos Навас де Палос; *seca Navaralos*, Навапалос 401; селце на брега на р. Дуеро в провинцията Сория.

Ojarra Oхара 3394, 3427; неизвестна в историята личност, пратеник на Наварския инфант. Според Менендес Пидал името му е от баскски произход.

Onda Онда 1092, 1109, 1327; селище, западно от Буриана в провинцията Кастильон.

Ordóñez Ордонес 1345, 2042, 3553; бащино име на Garçia.

Ovirna Овирна (*seca Ubierna*, Увиерна) 3379; р. Увиерна, която минава през Бивар и се влива в р. Арлансон.

Peydro Педро 363; апостол Петър.

Peláyet (вм. *Peláyez*) Пелайет 3457; бащино име на Gómez.

Peña Cadiella Пеня Кадиеля (*seca Benicadell*, Беникадел) 1163, 1164; планина на юг от Валенсия, близо до Дения. Според „*Historia Roderici*“ Сид, като изпаднал повторно в немилост, възстановил разрушената от маврите крепост и оттам правел набези към околните селища.

Per Abbat Пер Абат 3732; в първия *Explicit*, преписван на единствения ръкопис на Поемата за Моя Сид.

Per Ansuórez Пер Ансуорес 3008; чичо на инфантите от Карион.

Per Vermudoz Пер Бермудос 2351 или *don Pedro*, дон Педро 2177, 2340; племенник на Сид 2351, негов знаменосец 611, 689, 705; участва в разни сражения 704, 710, 722, 2340, 3316. Това родство не е напълно засвидетелствувано исторически.

Pero Перо 1394; апостол Петър, покровител на манастира Карденя.

Poyo de mió Çid Пойо де мио Сид ‘хълм на моя Сид’ 864, 902; макар и хугларът да твърди, че това име ще се помни за дълго между маври и християни, то се е забравило дотолкова, че сега не се знае къде се намира. Менендес Пидал го е намерил споменато във *Fuero de Molina*. Днес то се нарича просто *El Poyo* и се намира на левия бряг на р. Силока.

Quarto Куарто 1711, 2312; поле, което започва приблизително на 5 км западно от Валенсия при излизането от портата Беб-ал-Ханеш 'Змийски порти', които народът може би е наричал Куарто. Според „Historia Roderici“ и „Crónica de Veinte Reyes“ тук е станала битката между Сид и алморавидите (1094 г.).

Quinea Кинейя 400; римски път от Ухама до Термансия.

Raquel Рахил 98, 100, 106, 122, 136 и т.н.; женско еврейско име, взето за мъжко, споменавано винаги заедно с Vidas.

Remond Реймонд 3036, 3109, 3155, 3496; един от главните съдии при процеса на инфантите от Карион. Граф Реймонд е четвърти син на граф Гийом Бургундски (1057–1087 г.), брат на папа Каликст II (1119–1124 г.), съпруг на доня Урака, дъщеря на Алфонсо VI, баща на Алфонсо VII (императора). Неговият тъст го провъзгласява за граф на Галисия и Португалия, пост, от който е бил изместен от другия зет на Алфонсо VI, Анрик (Анри). Кралят имал намерение да остави короната си на Реймонд, който обаче умрял по-рано (в 1107 г.). Жена му Урака се омъжила за краля на Арагон Алфонсо Войнствения. Тя воювала отначало с мъжа си, после със сина си от първия брак (Алфонсо VII, императора) и умряла в 1126 г.

Remont Verenguel Реймонд Беренгел (Реймонд Беренгарий) 998, 3195; el conde don Remont 975, 987, 1009, 1018 и т.н.; el conde de Barcelona 957, победен и взет в плен в Тевар от Сид, който му връща свободата, но задържа меча Колада и плячката, взета в битката. Барселонският граф, победен и пленен от Сид, е Беренгер Рамон II, братоубиец (който отначало управлявал с брата си Реймонд, а после го убил). Той е бил два пъти пленяван от Сид: в 1081 и 1090 г. Племенникът му Реймонд Беренгер III се оженил за една от дъщерите на Сид.

Río d'amor Рио д'амор 2871; река на изток от *Sánt Estévan de Gorroaz*, днес непозната.

Río d'Ovirna Рио д'Овирна 3379; р. Увиерна, която минава през Бивар.

Río Martín Рио Мартин 904; приток на р. Ебро (в провинцията Теруел), на която се намира Монталван.

Rodrigo Родриго 467, 556, 911, 973, 1706; име на Сид.

Roma Рим 341.

Ruy Díaz Руи Диас (<RODÉRÍCUS DIDÁCUS) 15, 25, 58 и т.н., лично и бащино име на Сид.

Sabastián Сабастиян, свети Севастиян (мъченик) 341.

Salvadórez Салвадорес 1994, 1999; бащино име на Алвар.

San Salvador Сан Салвадор 2924; това е катедралата в Овиедо, посветена на Спасителя.

San Fagunt Сан Фагунт (сега гр. Sahagún, Саагун) 1312; селище в Леон. Манастирът св. Фагунт е бил първото убежище на Алфонсо VI, когато Санчо II е отнел короната. Върнал се на власт, Алфонсо взел манастира от светската юрисдикция, обсипал го с дарове и завещал да бъде погребано там тялото му.

San Pero de Cárdena Сан Перо де Карденя 209, 233 и т.н. или само San Pero, Сан Перо 236, 286, 294, 318 и т.н.; убежище на доня Химена. Стар кастилски манастир близо до Бургос още от времето на вестготите. Историята не казва нищо за престоя на Химена и нейните дъщери в Карденя, но известно е, че самата тя е погребана в този манастир.

San Servan Сан Серван, Сан Сервандо 3047, 3054, 3102; църквата, в която Сид извършва бдение през нощта преди свикването на двора в Толедо. Това е базилика посветена на испанските мъченици Сервандо и Германо. Алфонсо VI я намира разрушена от маврите при превземането на Толедо в 1085 г. и по-късно я възстановява.

Sancho Санчо 237, 243, 256, 383, 387, 1286; абат на Сан Перо де Карденя. Измислено име. По времето на Сид абат е бил Сисибутто.

Sant Estevan de Gormaz Сант Естеван де Гормас 397, 2696, 2845, 2847 и т.н.; град на р. Дуеро, в който Алвар Анес е имал свои васали.

Santa María d'Alvarrazín Санта Мария д'Алварасин 2645; село, което плаща данък на Сид, сега само Albarracín. Още много отдавна в това селище е живял мюсюлманският род на Абен Расин'овци, който в XI в. е плащал данък на Сид.

Santa María de Burgos Санта Мария де Бургос 822 или само Santa María 52; Катедрала в Бургос; Santa María 1668 катедралата на Валенсия.

Santi Yague Санти Яге (Свети Яков) 731, 1138, 1690) военен вик на християните, воители на Сид, които призовават на помощ свети Яков Компостелски, покровител на Испания. Засвидетелствуван е в средата

на XIII в. в хрониката на Родриго Толедски (De Rebus Hispaniae IV, 13), който пише, че по време на битката при Клавихо се бил явил свети Яков и оттогава бил възприет военният вик: Deus adiuva et sánete Jacobe ('Помогни, Боже, и ти, свети Якове'). Тук става дума за апостол Яков (старши), според преданието убит от Ирод Агрипа в 44 г. Едно съвсем апокрифно испанско предание, съществувало до VII в., говори, че уж неговият прах по чудодееен начин бил пренесен в Галисия, където се бил пазел и до този ден.

Santi Yaguo Сантияго 2925, 2977; град в Галисия.

Saragoça Сарагоса 905, 914, 1088 (сега Zaragoza), столица по времето на Сид на едно Сарагоско мюсюлманско царство, където управлявала династията на Бени-Худ'овци.

Sevilla Севиля 1222, 1230; град в Южна Испания, превзет от Сир Абу-Бекер в 1091 г.; в 1094 г. той е управител на този град.

Siloca Силока 635; сега р. Хилока, приток на р. Хилон.

Simenones Семенонес 3394; бащино име на Yéñegr

Sogorve Согорве (сега Segorbe) 644. Согорве и Теруел са били на римския път, който съединявал Сагунто с Калатаюд (Bilbilis) и от ст. 644–651 на поемата се вижда, че той е бил използван по времето на Сид.

Sol Сол; име на една от дъщерите на Сид 2724, 2796; полустихът don Elvira е doña Sol се повтаря 21 пъти (2075, 2088, 2097, 2163, 2520 и т.н.). Името Sol е било много употребявано; Sol, сестра на Алвар Диас, и doña Sol, жена на Доминго Гутиерес, фигурират в Кастилия в 1065 и 1082 г.; в Леонското кралство са живели Sol Velásquez в 1105 г. и Sol Sarraciniz между 1111 и 1130 г. и т.н. В историческите документи никоя от дъщерите на Сид не носи това име, а María (Мария) и Cristina (Кристина); но жените са носели две имена, едното кръщелното име, а другото различно. И понеже името Sol не е било позволено от календара на светиите, то е било като прозвище и твърде е възможно да е било употребено и за дъщерята на Сид, Мария, понеже в 1044 г. една María cognomento Sol прави дарение на манастира в Оня. Тази Мария (по прякор Sol) се е омъжила за Барселонския граф Реймонд Беренгер III.

Spinaz de Can Спинас де Кан 393; място на юг от Силос, непознато днес.

Susanna Сузана 342, загатва се за пасажа в книгата Данаил, гл. XIII (в католическата библия).

Tajo Тажо 1954, 1973, 3044; р. Тахо.

Tamín Тамин 636; измислен емир на Валенсия.

Taranz Таранс 1492, 1564; днес сатро Taranz, поле, простиращо се в горната част на Арбухуелската долина, между провинциите Сория и Гуадалахара.

Teca Тека 552, 571, 625 и, т.н.; днес Атеца, на брега на р. Халон, на 14 км от Калатаюд.

Télez Телес 2814; бащино име на Диего.

Terrer Терер 571, 585, 625, 632, 773, 840, 860; селище на р. Халон, между Атека и Калатаюд.

Teruel Теруел 868, 911; селище на 13 ч. път от Монреал.

Tévar Тевар 971; селище с борова гора, име познато още в XIII в., но сега загубено; намирало се е между Тортоса и Мореля, които по времето на Сид са принадлежали на Алхаджиб.

Tizón Тисон (< TITIÓNE 'главня') 2426; меч на емира на Мароко, спечелен от Сид. В 1233 г. Хайме I, крал на Арагон се е сражавал с него при обсадата на Буриана. От XV в. се разпространява формата Tizona (с едно крайно *a*, по аналогия с Colada). Той се е пазел през XV в. в оръжейната на Изабела Католичката, откъдето е изчезнал завинаги.

Toledo Толедо 2963, 2970, 2980, 2986 и т.н.; някога столица на вестготските крале, после (от 712 г.) столица на мюсюлманското царство, в което по времето на Сид е управлявал Мамун, който е плащал данък на кастилските крале. В 1085 г. Алфонсо VI превзема Толедо и градът става столица на Кастилия.

Torre de doña Urraca Торе де доня Урака 'Кула на доня Урака' 2812; място близо до Сан Естеван де Гормас.

Trinidad Тринидад 'Света Троица'. Missa de santa Trinidad 319, 2370; една от предпочитаните литургии в Испания; отслужва се при излизането на Сид от Карденя в заточение и преди битката с Букар.

Urraca Урака, в местното име на Torre de don Urraca 2812.

Valladolid Валядолид 1827; столица на провинцията със същото име при съединението на реките Писуерга и Есгева.

Valençia Валенсия 1099, 1119, 1148, 1155, 1166, 1712, 1191 и т.н.; столица на царството със същото име, разположена сред една плодородна долина. В поемата се нарича Valençia la casa 'град Валенси' 1606; Valençia la clara 'славната Валенсия' 2611; Valengia la mayor 'великата Валенсия' 2105, 2161, 2588, 2626; Valençia la grand 'голямата Валенсия' 3316.

Vanigómez Ванигомес 3443; изкривено име от ар. Beni-Gómez, Бени-Гомес (т.е. синове на Гомес); това е могъщият род на графовете, на Карион, както са го наричали арабските историци. Основателят на този род е Gómez Díaz, чието име срещаме в грамотите от времето на Рамиро III и Бермудо II Леонски; той фигурира там (още от 967 г.) като граф или управител на Салданя и Лиебана и тази титла се е свела до неговите приемници до тази на „графове на Карион“ (Гомес Диас е бил син на Салданския граф Диего Муньос, съратник на прославения кастилски граф Фернан Гонсалес, както в бунта срещу Рамиро II, така и в тъмницата, в която кралят ги бил поставил и двамата). В младостта си Гомес Диас става знаменосец на Фернан Гонсалес и се оженва за неговата дъщеря. Така влиза в историята родът на Бени-Гомес'оци, въвличен дейно в борбите на Кастилия срещу Леон, обезсмъртени в епопеята. Графството Карион е тяхно наследствено владение. Бени-Гомес'овци са владеели земите между Самора и Кастилия, до Границата и тяхната столица се е наричала Santa María de Carrión. Младите членове на този род са били „инфанти на Карион“. Това име се среща много често в поемата и се дава на двамата зетъве на Сид, Диего и Фернандо. Да видим техния произход: в средата на XI в. двама братя Гомес и Асур (внуци от брат на Гомес Диас) управлявали заедно, както изглежда, графството Карион. По времето на Сид граф на Карион е бил Педро Асурес, а неговият брат Гонсало Асурес е бил в 1071 г. 'алферес' (знаменосец) на краля на леон Алфонсо. След битката при Голпехера (1072 г.) кралят отишъл в изгнание, братята Педро, Гонсало и Фернандо Асурес отишли заедно с него в Толедо при маврите и помогнали за неговото възцаряване. В това време Сид заемал важно място в двора на Санчо II и приближените на Алфонсо са могли да го смятат за враг. Така че посочената в поемата вражда между Сид и рода Ванигомес може действително да е съществувала. Според Менендес Пидал, Диего и Фернандо Гонсалес, деца на графски синове, са съществували действително и са могли да бъдат синове на

Гонсало Асурес, т.е. да произхождат от рода на Вани-Гомес'овци и на графовете на Карион.

Verenguel Беренгер 998, 345; вж. Remont.

Vidas Видас, споменаван винаги заедно с Raquel, 89, 97, 99, 100, 103, 106, 122, 149 и т.н.; един от двамата евреи от Бургос, излъгани с ковчезите, пълни с пясък.

Xativa Шатива, сега Хатива 1160, 1165, 1227; селище в провинцията Валенсия.

Xérica Шерика, сега Херика 1092, 1908, 1327; селище в провинцията Кастильон.

Ximena Шимена, сега Химена 239 253, 262, 278, 327 и т.н.; жена на Сид: докато трае изгнанието му остава с дъщерите си в Карденя, а след превземането на Валенсия от Сид с позволенията на краля, отива при съпруга си 1276, 1352, 1396, 1404, 1424 1594. Историческата Химена Диас е дъщеря на граф Диего Родригес де Астуриас, братовчедка на Алфонсо VI, сестра на граф Фруела. В 1074 г. се омъжва за Сид. Според „Historia Roderici“ в 1084 г. е била затворена в тъмница от братовчедка си Алфонсо VI, но скоро освободена, след което е последвала мъжа си в изгнание. Това не се съгласува с казаното в *Поемата за Моя Сид*, където Химена отива в мавърска земя след превземането на Валенсия от Сид (в 1094 г.). Управлява Валенсия след смъртта на Сид (от 1099 г. до завладяването ѝ от маврите в 1102 г.). Според историята, Сид и Химена са имали синове, за които нищо не се казва в поемата, и дъщери. Известен е исторически само един син, Диего Родригес, паднал в битката при Консуегре в 1097 г. на 22 години. Имали са и други синове, защото в един неин дарителен документ в 1101 г., в полза на катедралата във Валенсия се казва, че той е съставен „със съгласието на синовете ѝ дъщерите, а също и на моите добри васали“.

Yague Яге, виж Sant Yague.

Yéñego Simenones Йенего Сименонес 3394 или Yéñego Ximenones, Йенего Шименонес 3417, 3422 (в новия език: Иниго Хименес); Именно той поисква от името на инфанта на Арагон ръката на една от дъщерите на Сид 3396–3398. Той е знатен велможа при двора на Алфонсо Войнствения крал на Арагон.

Yucef Юцеф, Юсуф 1621, 1850; емир на Мароко, искал да завладее наново Валенсия от християните, но е разбит в градините на града, получава три удара от меч на Сид 1725 и избягва в Кулера 1727. Става дума за първия алморавидски император Yúguf ben Texufin, Юсуф бен Тешуфин (1059–1106 г.), макар че той лично не се е сражавал при Валенсия, а е изпратил своя племенник Mohámed ben Auixa. Мохамед бен Айша. Юсуф е воювал четири пъти в Испания (1086, 1089, 1090 и 1097 г.). Удържал е две големи победи над Алфонсо VI при Sagrajas, Саграхас (1086 г.) и при Consuegre, Консуегре (1097 г.), но неговите войски са били на два пъти разбити от Сид. След смъртта на Сид алморавидите наново завладяват Валенсия.

[1] Цифрите след имената и вътре в текста препращат към съответните стихове в поемата. ↑

[2] R. Menéndez Pida 1. *La España del Cid*. Т. 1, р. 212, п. 2, възприема формата Háñez, а не Fáñez, като чисто кастилска. Ние го следваме в българската транскрипция на това име. В поемата пълното му име е Minaya Álbar Fáñez. ↑

В академичното издание на „Поемата за моя Сид“ паралелно с превода на български е публикуван и оригиналният текст на староиспански. Оригиналният текст и специализираният речник (на староиспански и съвременен испански) отсъстват в предложената в Читанка книга, тъй като (освен че не се вписват в мисията на Читанка да публикува творби на български език) могат да се обработят качествено от филолог испанист с отлични познания по испански език в неговите разновидности. Поради същите причини не са приложени и бележките към поемата, тъй като те са насочени към текста на староиспански.

На читателите, които се интересуват от оригиналния текст, на базата на който е осъществен преводът на български, предлагаме линк към неговата електронна публикация:

[Poema de mio Cid by Ramón Menéndez Pidal](#)

Издание:

Поемата за моя Сид

Според критическия текст на Рамон Менендес Пидал

Увод, книгопис, текст и превод на български, бележки, речник и показалец на собствените лични и местни имена от Тома Ст. Томов

Българска академия на науките
Институт за литература

Издателство на българската академия на науките, София, 1984

© Тома Стефанов Томов, 1984

Редактор: М. Шопова

Художник: Е. Станкулов

Техн. редактор: Д. Калинова

Коректор: Г. Гонсалес-Бонева

Изд. индекс 8820

Дадена за набор на 29.IX.1983 г.

Подписана за печат на 28.VII.1984 г.

Формат 60×84/12

Тираж 1000

Печ. коли 19,33

Изд. коли 18,03

УИК 25,98

Цена 5,57 лв.

Код 28 9535372411/5072-1-84

Печатница на Издателството на БАН

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.